

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ KORUMA – RESTORASYON PROGRAMI

**ERZİNCAN'DA 1939 DEPREMİ SONRASINDA KURMA
EVLER ÖRNEĞİ: MODERN MİRASIN SÜRDÜRÜLEBİLİR
BİR MODEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SENEM ÖZEL CAN

İSTANBUL, 2021

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ KORUMA – RESTORASYON PROGRAMI

**ERZİNCAN'DA 1939 DEPREMİ SONRASINDA KURMA
EVLER ÖRNEĞİ: MODERN MİRASIN SÜRDÜRÜLEBİLİR
BİR MODEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SENEM ÖZEL CAN
(180211016)**

**Danışman
(Doç. Dr. Mine Esmer)**

İSTANBUL, 2021

29/01/2021

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mimarlık Anabilim Dalı'nda 180211016 numaralı Senem ÖZEL CAN'ın hazırladığı "1939 Depremi sonrasında Erzincan'da Konut: GURME EVLER" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 29/01/2021 Cuma günü saat 11 :00 'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı [...]/.../20... tarihinde, saat ...:.. da yapılacaktır.

Tez Adı Değişikliği Yapılması Halinde: Tez adının Erzincan'da 1939 Depremi sonrası Kurma Evler Örneği: Modern mirasın sürdürülebilir bir model olarak değerlendirilmesi şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Tarih	İmza
(Danışman) Doç. Dr. Mine ESMER	29/ 01/2021	KABUL
Dr. Öğr Üyesi Alidost ERTUĞRUL	29/ 01/2021	KABUL
Dr. Öğr. Üyesi Lana KUDUMOVİÇ	29/ 01/2021	KABUL

BEYAN/ ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Senem ÖZEL CAN

İmza

TEŐEKKÜR

Tez sürecim boyunca her aŐamada bilgi, yardım, destek ve yönlendirmelerini benden esirgemeyen, her gün her saatte sorularımı yanıtısz bırakmayan saygı değer hocam, danışmanım Doç. Dr. Sayın Mine ESMER'e,

Büyük zorluklar ve aksilikler ile yazabildiğim bu tezi, sevgilerini ve desteklerini hep hissettiren, eğitimimi destekleyen, sahip olduğum her başarıya büyük katkı sağlayan ailemin her üyesine,

Fikirlerime saygı duyup, kıymet veren, teşvik eden, iyiye yönlendiren canım annem Nermin ÖZEL, babam Hasan ÖZEL'e,

Deęerli katkılarıyla bana destek ve yardımcı olan eşim Selim CAN'a

Erzincan'daki bilgi paylaşımı ve aktarımına yakından ilgi, alaka gösteren eşimin annesi Nurdan CAN'a

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım...

Senem ÖZEL CAN

İmza

**ERZİNCAN'DA 1939 DEPREMİ SONRASI
KURMA EVLER ÖRNEĞİ: MODERN MİRASIN
SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR MODEL OLARAK
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Senem Özel Can

ÖZET

1939 Erzincan Depremi, ülkemiz ve özellikle yöre insanı hafızasında yer etmiş; büyük hasarlar bırakmasının yanı sıra Erzincan'ın fiziksel görünümünde ve şehrin yerleşim alanında değişikliklere yol açmış bir felâket olarak hatırlanmaktadır. Tez kapsamında ele alınan Kurma Evler, deprem sonrası insanlara konut sağlama amacıyla, az katlı ve prefabrik denilebilecek bir sistem ile yapılmış ve Avusturya'dan satın alınmış olan yapılardır. Az katlı, bahçe içinde yapılmış olan bu evlerin deprem kuşağında yer alan ve çok yakın geçmişte İzmir depreminde görüldüğü üzere sık sık sarsıntılara maruz kalan ülkemizde, özellikle Anadolu'da sürdürülebilir bir model olarak örnek alınması tez kapsamında bir öneri olarak sunulmaktadır.

Tezin içeriğinde, 1939 Erzincan depremi sonrası yaşanan sorunlar ve bunlara getirilmeye çalışılan çözümler; bu çözümlerde izlenen ilerleme, dönemin gazete manşetleri ve dergileri, başbakanlık arşivleri, TBMM tutanakları ve 1949,1951 askeri hava fotoğrafları vasıtasıyla incelenmiş ve anlatılmaya çalışılmıştır. Deprem sonrası uygun görülerek uygulanan Kurma Evlerin uygulama süreçleri, günümüze ulaşmış olanlarının kullanım durumları tespit edilmiştir. Günümüze ulaşan ve ulaşamayan evler, gerek hava fotoğrafları ve güncel haritalar üzerinde karşılaştırma ile tespit edilerek, gerekse yerinde gezilerek yerinde gözlemlenmiştir. Günümüze ulaşanlar arasında örnek bir ev belirlenerek; rölöve ve restitüsyon çizimleri yapılmış ve güncel kullanımı ile ilgili durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Deprem kuşağında yer alan ve farklı fay hatlarının geçtiği ülkemizde, yaşanan depremler sonrası hasar, yıkım, yaralanma ve can kayıpları, her dört şiddetinin üstündeki depremle gözler önüne serilmektedir. Bu geçmiş tecrübelerden ders çıkarmamız, önlem almamız ve risklere karşı hazırlıklı olmamız gerekmektedir. Sismik hareketlerin yaşandığı coğrafyalarda yapılması gereken konutlar, uygulanması gereken yapım teknikleri bellidir. Türkiye’de halihazırda mevcut olan üniversitelerin bu konuya daha duyarlı yaklaşmaları, yerel ve merkezi yönetimlerin ise alanında yetkin mimar ve mühendisleri görevlendirerek bu konuya eğilmeleri beklenmektedir. Buna mukabil, seçim vaatleriyle yapılan imar barışları, bu konuyu olumsuz yönde etkileyen durumlardır.

Tez kapsamında ele alınan, 1950’li yıllarda Avusturya’dan gelen Kurma Evler Anadolu’da deprem sonrası yapılan az katlı, bahçe içinde yapılaşma örneği olarak araştırmaya ve tez kapsamında incelenmeye değer bulunmuştur. 1916’da Türk – Alman Dostluk Yarışması ile başlayan Alman sempatanlığının 1940’lara geldiğinde hala devam etmiş olması (Bozdoğan, 2001,19) sonucu Kurma Evler’in ithalatı Avusturya’dan sağlanmıştır. Bu evler, brütalist beton temelleri, kübik yapıları, düz beyaz duvarları, bahçeleri, eğimli kiremit çatıları ile sade pencere ve kapılarıyla modern dönem özelliklerini yansıtmaktadır (Bozdoğan, 2001, 325). Anadolu’da küçük bir şehirde, az katlı ve bahçe içinde yapılmış yaygın yerleşime sahip toplu konut örneği olarak Erzincan Kurma Evler iyi bir modeldir.

1949 yılında yapılmış olan Kurma evler, yapım teknikleri, malzeme özellikleri, deprem bölgesine ve hızlı yapıma uygunluğu ile hem sürdürülebilir bir toplu konut modeli oluşturması hem de modern miras listesine alınarak korunması gereken bir yapı grubudur. Modern miras olarak yapıların öneminin Erzincan halkına idrak ettirilmesi, bu konuda farkındalık yaratılabilmesi, 72 yıldır problemsiz ayakta duran bu ahşap evlerin korunması adına gereklidir.

Anahtar kelimeler; 1939 Erzincan Depremi, Koruma, Ahşap Konut, Modern Miras, Sürdürülebilirlik

**THE 1939 ERZINCAN EARTHQUAKE AND KURMA EVLER:
AN EVALUATION OF MODERN HERITAGE AS AN EXAMPLE
OF SUSTAINABLE HOUSING MODEL**

Senem Özel Can

ABSTRACT

In Turkey, as a country on an active seismic zone, destructions after every earthquake above the magnitude of four are revealed. However it is possible to build structures which can endure even higher magnitudes than four. Currently, the graduates of architecture and civil engineering faculties of existing universities can produce within the framework of physical durability, and comfort. The illegal constructions, and zoning amnesty in our country are major causes of destruction during seismic activity.

In this thesis, the somehow prefabricated buildings which are built after the Erzincan earthquake in 1939 are under examination. The newspapers and magazines of the period, archives of the prime ministry and TBMM (Grand National Assembly of Turkey) and aerial photographs of 1949, 1951 from the archives of Turkish Military Land Forces Command were thoroughly inspected. The houses built were built post-earthquake and are called Kurma Evler by the locals. On-site observations were made, as well as photographic documentation and measured drawings were prepared. On one example, a reconstruction model was suggested.

Considering the 1940s architecture as examples of the Modern Movement, these prefabricated houses from Austria are worth for research and preservation. These houses coincide with the Second National Architectural Period that reflects modern period features. The era is now considered as an era with brutalist concrete foundations, cubic structures, plain white walls, large gardens, sloping tile roofs, plain-formed windows and doors (Bozdağan, 2001, 325). The

Kurma Evler in Erzincan reflects a good model for the republican period architectural culture.

To conclude, it is suggested that The Kurma Evler which were built in 1949 should be registered in the list of modern heritage and protected with their construction techniques, material properties, and their suitability for use in seismic zones. These wooden structures, which have been standing for 72 years, should be discerned by the locals in Erzincan as modern heritage. Therefore the importance of the buildings should be understood to create awareness for their preservation. There is no need to reject the importance of these houses which convey valuable information of their building period as well as materials and techniques of the period. Already some the houses were demolished to build new structures. For the remaining ones, we hope that our study can raise awareness.

Keywords: 1939 Erzincan Earthquake, Wooden Houses, Modern Heritage, Preservation, Sustainability

ÖNSÖZ

Kültürel miras ve anıt kavramının bilinçsizce kullanılması ve anlaşılabilmesi günümüzün problemleri arasındadır. Ülkemizde, özellikle modern miras alanında çalışmalar ne yazık ki yetersizdir. Modern miras listesinde olması gereken, fakat henüz tespiti ve bu sebep ile çalışmaları gerçekleştirilememiş değerler ülkemizde vardır. Bu eserler, henüz farkına varılmadan doğal ve insan kaynaklı etkilerle yok olmaya mahkum edilmişlerdir.

Doğal afetlerin en yıkıcısı olan deprem, ülkemizin vazgeçilmez bir gerçeği olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, yeni yapılan inşaatların çoğunlukla kâr amacı güderek yapıldığı, depreme karşı dayanıklılık yerine moda olan malzemeler ile strüktürel sağlamlıktan çok görünüşe önem verildiği gözlemlenmektedir.

Ülkemizde özellikle 20. yy.'ın ikinci yarısından itibaren, kültürel miras değeri olan tescilli konutların bakımı ve onarımı masraflı olduğu ve kurul süreçleri uzun sürdüğü için, bu yapılar tercih edilmemeye başlamış ve betonarme konutlar rağbet görmüştür. Aynı zamanda, halkın iç donanımı güncel ihtiyaçlara göre yenilenmiş geleneksel evlerin çok daha sağlıklı olduklarının bilincinde olmadığını da belirtmek gerekir.

Bu tezde, dünyada önemli felaketlerden biri olarak görülen 1939 Erzincan depremi sonrası yaşanan yıkımlar, zorluklar ve akabinde yaşanan gelişmelerle birlikte, prefabrik olarak nitelendirilebilecek Kurma Evleri'in yapım süreci, günümüze ulaşma durumları ve güncel kullanımları incelenmektedir. Bu inceleme sonunda, özellikle Anadolu'da, deprem bölgesinde yer alan küçük ölçekli şehirlerde bu tek katlı, bahçe içinde ve ahşap mimari sistemle yapılmış olan evlerin sürdürülebilir bir model olarak önerilmesi söz konusudur.

Bu evlerin bir dönemi yansıtmaları açısından Modern Miras olarak önemleri ve bunun yanında deprem bölgesi yapılaşması için, gerek ahşap olmaları, çabuk imal

edilebilen bir sistemle inşa edilebilir olmaları, az katlı olmaları, bahçe içinde olmaları gibi pek çok avantajları bulunmaktadır. Kurma Evler özelinde, günümüze ulaşabilmiş örneklerin yerinde muhafaza edilerek tescil edilmeleri, bu evlerin günümüze ulaşabilen örneklerinin daha fazla zarar görmemesi açısından önemlidir. Aynı zamanda bu evlerin yapım teknikleri, strüktürleri, biçimleri günümüze uygun modern tasarımlarla ele alınarak sürdürülebilir bir model önerilebilir. Bu model geliştirilerek sürdürülebilir bir kentsel çevre için Anadolu kentlerinde ve kasabalarında kullanılabilir. Ayrıca savaş, afet sonrası hazırlanan yerleşimlerde de kullanımı uygun olacaktır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
SEMBOLLER	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiiiv
KISALTMALAR	xviii
GİRİŞ	1
1. ERZİNCAN KONUMU VE TARİHÇESİ.....	4
1.1. COĞRAFİ KONUM	4
1.2. KENTİN TARİHİ GELİŞİMİ	5
1.3. ERZİNCAN İSMİNİN KAYNAĞI.....	6
1.4. ERZİNCAN EKONOMİSİ	7
2. ANADOLU'DAKİ DEPREMLER VE KAYIPLAR	9
2.1. 1900-1950 YILLARI ARASI DEPREM	9
2.2. 1950-2020 YILLARI ARASI DEPREM	9
3. 1939 ERZİNCAN DEPREMİ.....	11
3.1. DEPREMİN MEYDANA GELMESİ	11
3.2. DEPREMİN ŞİDDETİ	12
3.3. DEPREM SONRASI YARDIMLARI	13
3.4. ERZİNCAN KENTİNİN TAŞINMASI.....	16
3.4.1. Yasak Şehir.....	18
3.4.2. Geçici Şehir.....	18
3.5. DEPREM SONRASI İMAR PLANLAMASI	19
3.6. DEPREM SONRASI GELİŞMELER.....	19
4. 1939-1950 YILLARI DÜNYADA SAVAŞ VE DEPREM SONRASI YAPILAN EVLER	21
4.1. TÜRKİYE'DEKİ DEPREMLER SONRASI YAPILAŞMA	21

4.2. DÜNYADA SAVAŞ SONRASI YAPILAŞMA	22
5. MODERN MİRAS	25
6. KURMA EVLER	28
6.1. KURMA EVLER TARİHİ.....	28
6.2. KURMA EVLER YAPIM TEKNİKLERİ.....	37
6.3. KURMA EVLER MALZEME ANALİZLERİ	42
6.4. KURMA EVLERİN MEVCUT DURUMLARI.....	45
6.4.1. Kurma Evler'in Konumları	45
6.4.2. Mevcut Kurma Evler Hangi İşlevler ile Kullanılıyor?	57
6.5. KURMA EVLER ÇİZİMLERİ	66
6.5.1. Rölöve Çizimleri	66
6.5.2. Restitüsyon Çizimleri	75
6.5.3. Sokak Silüet Çizimi	83
6.6. KURMA EVLERİN ALDIKLARI HASARLAR.....	84
SONUÇ.....	85
KAYNAKÇA	91
EKLER.....	96
ÖZGEÇMİŞ.....	114

SEMBOLLER

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
BBC	: British Broadcasting Corporation
B.C.A	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri
Ç.Ş.B	: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
FSMVÜ	: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
KURAM	: Vakıf Kültür Varlıklarını Koruma, Uygulama ve Araştırma Merkezi
M.T.A	: Maden, Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
YTÜ	: Yıldız Teknik Üniversitesi
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1 : Erzincan İl Sınırı	4
Şekil 2 : Akşam Gazetesi No:7613	12
Şekil 3 : Akşam Gazetesi No:7612	13
Şekil 4 : Ulus Gazetesi No:3946	14
Şekil 5 : Akşam Gazetesi No:7618.....	15
Şekil 6 : Yapı Dergisi Sayı:168	17
Şekil 7 : Yapı Dergisi Sayı:168	18
Şekil 8 : Vakit Gazetesi No:7911	20
Şekil 9 : 1940 Fin Harbi Sonrası Konut	23
Şekil 10 : Ahşap Konutların Yapımı	23
Şekil 11 : Patlama Sonrası Japonyada Ahşap Konut Türleri	24
Şekil 12 : TBMM Tutanağı	29
Şekil 13 : Başbakanlık C. Arşivleri	32
Şekil 14 : Başbakanlık C. Arşivleri	33
Şekil 15 : Başbakanlık C. Arşivleri	34
Şekil 16 : Hava Fotoğrafı, 1949 yılı	35
Şekil 17 : Hava Fotoğrafı, 1951 yılı	36

Şekil 18 : Sıva Teli İle Kaplanmış Duvar	38
Şekil 19 : İç Duvar Bölücü Duvarı Cepheye Yaslanmış Kurma Ev	38
Şekil 20 : Kurma Ev Kenar Detayı	39
Şekil 21 : Betonarme Bodrum ile Ahşap Cepheyi Birleştiren Vida	39
Şekil 22 : 2'li, 3'lü Kurma Evler Plan Kroki	40
Şekil 23 : 4'lü Kurma Evler Plan Kroki	41
Şekil 24 : 2'li, 3'lü Kurma Evler	41
Şekil 25 : 4'lü, Ticari Maksatla Kullanılan Kurma Evler	41
Şekil 26 : Kurma Evlerin Bulunduğu Mahallelerin Konumu	47
Şekil 27 : Atatürk Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon	48
Şekil 28 : Cumhuriyet Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon	49
Şekil 29 : Çarşı Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon	50
Şekil 30 : Gülalibey Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon	51
Şekil 31 : Hocabey Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon	52
Şekil 32 : İnönü Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon	53
Şekil 33 : Karaağaç Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon	54
Şekil 34 : Kızılay Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon	55
Şekil 35 : Yeni Mahalle Kurma Evler Fonksiyon	56
Şekil 36 : Atatürk Mahallesi Kurma Evler Zon	58
Şekil 37 : Cumhuriyet Mahallesi Kurma Evler Zon	59
Şekil 38 : Gülalibey Mahallesi Kurma Evler Zon	60
Şekil 39 : Hocabey Mahallesi Kurma Evler Zon	61
Şekil 40 : İnönü Mahallesi Kurma Evler Zon	62
Şekil 41 : Karaağaç Mahallesi Kurma Evler Zon	63
Şekil 42 : Kızılay Mahallesi Kurma Evler Zon	64

Şekil 43 : Yeni Mahalle Kurma Evler Zon	65
Şekil 44 : Kurma Ev Bodrum Kat	68
Şekil 45 : 3'lü Kurma Ev Ana Oda Bodruma İniş Merdiven	68
Şekil 46 : Zemin Kat Rölöve Plan Çizimi	69
Şekil 47 : Bodrum Kat Rölöve Plan Çizimi	70
Şekil 48 : Kuzey Cephesi Rölöve Çizimi	71
Şekil 49 : Güney Cephesi Rölöve Çizimi	72
Şekil 50 : Doğu Cephesi Rölöve Çizimi	73
Şekil 51 : Batı Cephesi Rölöve Çizimi	74
Şekil 52 : Zemin Kat Planı Restitüsyon Çizimi	76
Şekil 53 : Bodrum Kat Planı Restitüsyon Çizimi	77
Şekil 54 : A. Hikmet Koyunoğlu Mimarlık Dergisi	78
Şekil 55 : A. Hikmet Koyunoğlu Mimarlık Dergisi	78
Şekil 56 : Kuzey Cephesi Restitüsyon Çizimi	79
Şekil 57 : Güney Cephesi Restitüsyon Çizimi	80
Şekil 58 : Doğu Cephesi Restitüsyon Çizimi	81
Şekil 59 : Batı Cephesi Restitüsyon Çizimi	82
Şekil 60 : Kültür Rotası	90
Şekil 61 : Atatürk Mahallesi Fonksiyon	95
Şekil 62 : Atatürk Mahallesi Zon	95
Şekil 63 : Cumhuriyet Mahallesi Fonksiyon	96
Şekil 64 : Cumhuriyet Mahallesi Zon	96
Şekil 65 : Gülalibey Mahallesi Fonksiyon	97
Şekil 66 : Gülalibey Mahallesi Zon	97
Şekil 67 : Hocabey Mahallesi Fonksiyon	98

Şekil 68 : Hocabey Mahallesi Zon	98
Şekil 69 : İnönü Mahallesi Fonksiyon	99
Şekil 70 : İnönü Mahallesi Zon	99
Şekil 71 : Karaağaç Mahallesi Fonksiyon	100
Şekil 72 : Karaağaç Mahallesi Zon	100
Şekil 73 : Kızılay Mahallesi Fonksiyon	101
Şekil 74 : Kızılay Mahallesi Zon	101
Şekil 75 : Yeni Mahalle Fonksiyon	102
Şekil 76 : Yeni Mahalle Zon	102
Şekil 77 : Çarşı Mahallesi Fonksiyon	103
Şekil 78 : Rölöve Zemin Kat Planı Paftası	104
Şekil 79 : Rölöve Bodrum Kat Plan Paftası	105
Şekil 80 : Rölöve Kuzey-Güney Cephe Paftası	106
Şekil 81 : Rölöve Doğu-Batı Cephe Paftası	107
Şekil 82 : Plan Krokileri Paftası	108
Şekil 83 : Restitüsyon Zemin-Bodrum Kat Plan Paftası	109
Şekil 84 : Restitüsyon Kuzey-Güney Cephe Paftası	110
Şekil 85 : Restitüsyon Doğu-Batı Cephe Paftası	111
Şekil 86 : Karaağaç Mahallesi Sokak Silüeti Paftası	112

KISALTMALAR

a.e.	Aynı eser/yer
a.g.e.	Adı geçen eser
A.M.M.K.İ	Ahşam Mimari Mirasın Korunması için İlkeler
a.y.	Yazara ait son zikredilen yer
B.	Bildirge
b.a.	Eserin bütününe atıf
bkz.	Bakınız
bkz.: aş.	Eserin kendi içinde aşağıya atıf
bkz.:yuk.	Eserin kendi içinde yukarıya atıf
C.	Cilt
çev.	Çeviren
D.	Declaration
ed. veya haz.	Editör/yayına hazırlayan
k.g.	Karşı görüş
karş.	Karşılaştırmız
K.M.A.A.S.	Kültürel Miras Alanlarının Algılanması ve Sunumu Tüzüğü
s.	Sayfa/sayfalar
t.y.	Basım tarihi yok
v.d.	Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
y.y.	Yüzyıl
syf.	Sayfa

GİRİŞ

Dünyada doğal afetlerin yıkıcı etkileriyle çokça karşılaşılmaktadır. Tüm doğal afetler arasında en çok kayıpların yaşandığı afet depremlerdir (Bayraktar, 2014, 108). Bu depremler sadece can değil, mal kayıplarına da neden olur. Eski eserler de depremler sonucu zarar görmektedir.

1992 Erzincan depreminden sonra ODTÜ ve İTÜ'den uzman mühendisler şehre gelip araştırma yapmıştır. Araştırma sonrası tespit tutanaklarına göre en çok hasar alan yapıların betonarme binalar olduğu tespit edilmiştir (Başgöze, 2020, 40). Betonarme yapılarda hasar %35, hımsız yapılarda %34, tezimin konusu olan modern miras Kurma Evler'de ise hasar %9 olarak tespit edilmiştir (Başgöze, 2020, 40). Betonarme yapıların %8'i, kerpiç yapıların %3'ü ve tuğla yapıların %0.08'i yıkılırken, Kurma Evler'de yıkım gerçekleşmemiştir (Başgöze, 2020, 41).

Yapıların yıkılmasındaki temel sebep yumuşak zemin kat, fazla kat adeti, uygun olmayan uzunlukta çıkma, bitişik nizamda yapılar arası çarpışma etkisi ve bunlara benzer temel mühendislik eksikleridir (Başgöze,2020,41). 1992 depreminde tek ve iki katlı binalar yıkılmazken, üç katlı yapıların %15'i, dört katlı yapıların %24'ü, beş katlı yapıların %44'ü, altı katlı yapıların %27'si yıkılmıştır (Başgöze, 2020,43). 1992 depreminde insanlar korkudan tanıdıklarının Kurma Evler'ine sığınmışlar ve artçı sarsıntılarının olduğu o dönemi kendi yüksek binalarına giremeden tamamlamışlardır. 1992 depremi sonrası yönetmelik değişmiş, Erzincan için 4 kat sınırı ve katlarda çıkmalara kısıtlamalar gelmiştir. Ancak depremden hasar almayan Kurma Evler ile alakalı bir çalışma yapılmamıştır.

Kuzey Anadolu Fay hattının bulunduğu Erzincan şehri kurulduğundan beri şiddetli felaketlerle hasar görmüştür. Bir çok medeniyetin gelip, geçtiği bu memlekette eski esere rastlanamamasının en büyük etkeni afetlerdir. Fırat nehri nedeniyle su baskınlarına da uğrayan şehir, depremle çeşitli kültürel varlıklarına da

veda etmiştir. Bunlara mukabil, 1949'da Avusturya'dan getirilerek inşa edilmiş olan Kurma Evler, Modern Miras örneği dönem yapıları olarak sit ölçeğinde korunması gerekli bir alan oluşturmaktadır.

Tezimin amacı;

- Ülkemizde deprem ve deprem sonrası hasarlara, depreme uygun konut tasarımına dikkat çekmek,
- Ülkemizde genel olarak kültürel mirasa karşı olan duyarsızlığın, söz konusu Modern Miras olduğunda daha da büyük olduğu gerçeğinden yola çıkarak, Erzincan için önemli bir kentsel sit alanı oluşturan Kurma Evler'in korunması konusunda bir farkındalık yaratmak, tescillenerek daha fazla zarar görmelerini, yıkılmalarını engellemek,
- Deprem bölgesinde tek katlı ve bahçe içerisinde gerçekleştirilmiş bu konutların sürdürülebilir bir model ve aynı zamanda modernist dönemin temsilcileri olarak öneminin farkına varılmasını sağlamak,
- Malzeme, strüktür, yapım tekniği, kat yüksekliği, parsel kullanımı açısından bir örnek oluşturmalarını sağlamaktır.

KAPSAM VE YÖNTEM

Bu tez için çalışmaya öncelikle 1939 Erzincan depremi ile ilgili kaynakları tarayarak başladım. Kurma Evler ile ilgili kaynaklara ilk bakışta hemen ulaşmak çok mümkün olamadı. Bunun en önemli sebeplerinin başında, 1992'deki Erzincan depreminde belediye binasının yıkılması sonucu pek çok belgenin kaybolmasıydı. Dolayısıyla, belediyeden herhangi bir kaynağa erişemedim.

Dönemin, ulaşabildiğim bütün dergilerine erişip, taradım. Lakin deprem bilgisi dışında herhangi bir veriye ulaşamadım. Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nden 1939 – 1940 yılları gazeteleri taradıktan sonra, başbakanlık devlet arşivleri ve TBMM tutanaklarını taramaya başladım. Erzincan'a ait bütün kitapları edindim. Harita Genel Müdürlüğü'nden döneme ait hava fotoğraflarını talep ettim ve 1949, 1951 yıllarına ait fotoğraflara eriştim.

Bu evleri özel kılan başka neler vardı düşüncesi ile o döneme ait afetler ve savaşlar sonucu yapılan acil durum evlerine yöneldim. Türkiye ve dünya bazında inşa edilmiş benzer nitelikteki evleri inceledim.

Erzincan tarihi ve Türkiye’de depremler ve kayıplar hakkında gerekli bilgiyi tezimde topladım. Evlerin konumlarını, 1949 hava fotoğraflarına göre mahallelere bölerek bölge araştırmasına başladım. Evlerin hangi mahallede ne kadar bulunduğu, mevcut durumları, kullanım şekillerine göre hazırladığım *zoning* (bölgeleme) çalışması görsel olarak tezin içinde mevcut. Evlerin kaç odalı olduğunun ayrımını merhum Mimar A. Hikmet Koyunoğlu’nun 1949 senesinde Mimarlık Dergisi’ne yazdığı makaleyle ulaştıktan sonra yapmam mümkün oldu. Buna göre Kurma evler 2’li, 3’lü ve 4’lü düzenlere sahip idiler.

Kurma Evlerden 3 odalı olan bir örneği ölçerek, rölöve ve restitüsyon çizimlerini, ayrıca 2’li ve 4’lü Kurma Evler için de taslak çizimler hazırladım. Kurma Evleri’nin tarihçesi, yapım teknikleri, aldıkları hasarlar ile ilgili ulaşabildiğim ve gözlemleyebildiğim bilgiler tezin içerisinde başlıklar halinde yazıldı. Dört katlı bir apartman yapılmak maksadıyla yıkılmış, ahşap toplayan evsizler tarafında yağmalanmış bir kurma ev kalıntısından bulduğum parçaların malzeme analizlerini FSMVÜ bünyesinde bulunan KURAM’da yaptırıldı.

Tüm bu verileri topladıktan sonra, Kurma Evlerin şuan ki durumları, kullanım şekilleri ve ulaştığım sonuçlardan da bahsederek tezimi tamamladım. Umarım bu tez vasıtasıyla Erzincan için Kurma Evlerin önemi ve bir modern miras örneği olarak korunmaları gereği anlaşılır ve gerekli mecralarda ve mevkilerde duyulabilir.

1. ERZİNCAN KONUMU VE TARİHÇESİ

1.1. COĞRAFİ KONUM

Erzincan, Doğu Anadolu bölgesinin kuzeybatı tarafında yer alan, $39^{\circ}02' - 40^{\circ}05'K$ enlemi ile $38^{\circ}16' - 40^{\circ}45'D$ boylamı arasında bulunan bir vilayettir (Erc Valiliği). Kuzeyde Gümüşhane, güneyde Tunceli, doğuda Erzurum, batıda Sivas, kuzeydoğu Bayburt, güneydoğu Bingöl, Elâzığ, güneybatı Malatya, kuzeybatı Giresun olmak üzere toplam 9 il ile sınır komşudur. Yüzölçümü 11903 km² olup, il merkezinin denizden yüksekliği 1185 m'dir (Erc Valiliği). Karasal iklimin hüküm sürdüğü şehir, çevre vilayetlere göre daha ılıman bir havaya sahiptir (Erc Belediyesi).

İlin, 9 adet ilçesi bulunmaktadır. Bunlar Merkez, Çayırılı, İliç, Kemaliye, Otlukbeli, Refahiye, Tercan ve Üzümlü'dür (Erc Valiliği). Son yapılan sayıma göre, Erzincan'da toplam 210000 nüfus bulunmaktadır (Erc Belediyesi). Şehir merkezi nüfusu 90100 olarak kayıtlara geçmiştir (Erc Belediyesi).

Şekil 1. Erzincan İl Sınırı (Google Earth)

1.2. KENTİN TARİHİ GELİŞİMİ

Milattan sonra, Erzincan Ermenilerin etkisi altına girmiş bulunmaktadır. Dikran tarafından yönetilen bölge İran Hükümdarlığına bağlıdır (Kemali, 1931, 37). Dikran'ın ölümünden sonra tahtına geçen II. Dikran, Rum İmparatorluğu'ndan Şapur ile mücadele edememiş, Şapur'un oğlu Arşak Erzincan yönetimini devralmıştır (Kemali, 1931, 37). 367 yılında Arşak'ın oğlu Bap'ın yardımlarıyla yöre Bizans İmparatorluğu'na geçmiştir (Kemali, 1931, 38). Erzincan için Bizans ve İran arasındaki anlaşmazlıklar savaşlar 628 tarihine kadar sürmüş ve sonunda tekrar İraniler mağlup olmuşlardır (Kemali, 1931, 40).

Bölgedeki Ermenistan Devleti'nin Rumların elinde olmasını kabullenemeyen Ermeniler, Müslüman yönetimini kabul etmiş ve Hz. Ömer'e tabi olmuşlardır. Bölgenin İslam'ı kabulü bu dönem (699 yılı) olarak kabul edilmektedir (Kemali, 1931, 42).

823 yılında Babik adında teorileri kabul edilen, güçlü bir lider çıkmıştır. Erzincan'da bir dönem Babik yönetimi olduğu düşünülmektedir (Kemali, 1931, 45).

Selçukiler, Orta Asya'da ortaya çıkmış Türk topluluğudur. Başarıları ile büyüyerek ilerlemiş ve Erzincan'ı zapt etmişlerdir. 1071 yılında Selçukiler himayesine giren bölge, 1243 yılında Moğollar tarafından yağmalanmıştır (Kemali, 1931, 63). Farklı istilalara ve yağmalara ev sahipliği yapan Erzincan bir Selçuki sancağı altında bir sürü hükümdar ağırlamıştır. 1309 yılında Selçuki yönetimi zayıflamış ve yöre İran İlhanileri'nin elinde kaldığı söylenmektedir (Kemali, 1931, 65). 40 yıl sonra Mengüçekoğulları bölgeye hüküm sürmeye başlamıştır. Mengüçek'in üç oğlunu Kırşehirle sürmesiyle Erzincan yönetiminde Mengüçeklerden kimse kalmamış ve tarihi belirsiz şekilde yönetim değişmiştir (Kemali, 1931, 68).

1343 yılı Ertenaoğulları'nın Erzincan bölgesinde hüküm sürdüğü yılların başını göstermektedir. 39 yıl süren Ertena hükümdarlığı oğlu ve torununun anlaşmazlığıyla sona ermiştir (Kemali, 1931, 81).

Yıldırım Bayazıd döneminde Erzincan Osmanlı Devleti tarafından işgal edilmiştir. Timur'un ilerleyişinin olduğu bu dönemde, Erzincan'ı Bayazıd Akkoyunlularda bırakmıştır (Kemali, 1931, 91). 1502 tarihinde Safeviler ortaya

çıkılmış, Erzincan'ı yağmalamış ve Şiiliği kabul ettirmeye çalışmıştır (Kemali, 1931, 103). Türk ve İslam birliğini bozan Safevi lideri Şah İsmail'i Çaldıran'da karşılayan Yavuz Sultan Selim 1514 tarihinde galibiyet kazanmıştır. 1515 yılında Erzincan kalesine zafer bayrakları asılmıştır (Kemali, 1931, 109).

Bölge daha sonra Abazaların saldırısına uğramıştır. IV. Murad tarafından üstesinden gelinmiştir. Kürt ve Ermeni saldırılarına birçok sefer uğrayan Erzincan 1916 yılına kadar Türklerin elinde kalmaya devam etmiştir (Kemali, 1931, 112). 1916 tarihinde gece yarısı Rus baskınıyla zapt edilen şehir ve halk bir yıl boyunca Ermeni ve Rus zulmüne maruz kalmıştır (Kemali, 1931, 137). 1917 de zayıflayan Ruslar ile ateşkes imzalanmıştır. 1918 tarihinde Erzincan Türkler tarafından geri alınmıştır. Ermeni kışkırtmasıyla Rumlar tarafından zulüm gören Türkler, evlerine geri dönmeye başlamışlardır (Kemali, 1931, 155).

Cumhuriyetin ilanından sonra da bazı eşkıyalar Erzincan içinde karışıklık çıkarma gayretine düşselerde, Jandarma tarafından durdurulmuşlardır (Kemali, 1931, 173).

1.3. ERZİNCAN İSMİNİN KAYNAĞI

Asur kaynaklarına göre bölgenin en eski adı Zuhma (Suhma) olduğu sanılmaktadır. Başka kaynaklara göre İlkçağ 'da bu bölgenin adı Eriza'dır (Kara, 2016, 28). Grek kaynaklarına göre bölgenin ismi Aziris'dir. Ermeni kaynakları yöreye Erez, Erzng, Erznga demektedirler (Kara, 2016, 27). Bizans kaynakları ise Aringam, Arsingan, Erzingan adlarıyla bahsetmektedir. Arap kaynaklar bölgeye Erzencan derken, Türk kaynaklar fetih itibariyle Erzingan, Ezirgan olarak kullanmışlardır (Kara, 2016, 26).

Bir söylentiye göre Selçuklu zamanında Mevlana'nın babası Erzincan vilayetine atanmıştır. Burası için "Erzen cani men amed" demiştir. Anlamı "Burası benim canıma layık geldi." demektir. Söz halk arasında uğur sayılarak yörenin adını buradan aldığı da düşünceler arasındadır (Kara, 2016, 36).

Başka bir rivayete göre Erzincan çok eski bir Türk yurdudur ve Oğuz törelerine bağlı "Arşan-Arşlan" boyu bu bölgede bulunmaktadır. Yöreye Arşlan Kan

denirken zamanla söyleyiş yumuşatılmış ve adı Erzingan olarak kalmıştır (Kara, 2016, 36).

Bir başka rivayet Peçenek hükümdarı Ersan Han ile isim türetilmiş ve yöreye verilmiş olmasıdır. Başka bir söylenti de kırık hattı bulunan bu bölgede zelzele felaketine fazlasıyla rastlanıp şehir yıkıntıya uğradığı için Er-i-zen-can, can alan memleket olarak isimlendirildiği düşünülmektedir (Kemali, 1931, 336).

Bir seyahatnamesinde İbn-i Bibi şöyle der; “...*Bağrından akan Fırat, deniz gibidir, Her dereden bir çay akar, Her çayın kıyısında tanınmış köy bulunur, Onların her biri cennet bibi güzeldir, Cennetin bekçisi oradaki gibi ağaç görmemiştir, Can'ın köşesi orada rahatlık bulduğu için akıllı kimseler oraya Erz-i Can dediler...*” (Kara, 2016,29).

1.4. ERZİNCAN EKONOMİSİ

Erzincan'a sahip olmak için yüzlerce hükümdarın savaştığı bu bölge, tarihi itibariyle de ticaretin aktif görüldüğünü teyit etmektedir. Erzincan'daki medeniyet geçmişi bakıldığında hareketlilik bize ekonomik durumu göstermektedir. Yaşanılan doğal afetler bölgenin ekonomik yapısına zaman zaman bıçak vursa da konumu itibariyle ve toprağının bereketiyle kazanma ve kazandırma payına devam etmiştir.

Evliya Çelebi'nin 17. Yy Erzincan ziyareti sırasında yazdığı seyahatnamesinde o dönem çarşıda 600 dükkân olduğundan bahseder (Çerçi, 2000, 444). Eski uygarlık dönemlerinde farklı medeniyetlerin ve kültürlerin sınırlarında bulunduğu için ticaret yolu üzeri olan bu şehrin ekonomisi yüksektir. Bu da ticaretin ne kadar aktif olduğunun göstergesidir. Tuzu, çadır bezi, pamuk ziraatı, katık peyniri (Kemah peyniri, şimdiki adı tulum peyniri), bağı, bahçeleri, armudu, üzümü, dutu, leblebisi meşhur olan kent, tarım ve hayvancılık konusunda da geniş ovasıyla ve Fırat 'a yakınlığıyla nam salmıştır (Çerçi, 2000, 436).

Yine Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde kırk sekiz noktada okul olduğu da yazılıdır (Çerçi, 2000, 443). Gelişmiş bir toplumda önceliğin eğitim olduğunun farkında olan toplum, eğitime önem vermiştir.

Şimdilerde tarım ve hayvancılık köylerde yapılmaya devam etmektedir. Tarımla geçinen köyler, ovalık alanlarda bulunan köylerdir. Bunlar da arasında meyvecilik ve sebzeçilik olarak ayrılmıştır. Hayvancılıkla uğraşan köyler dağa yakın alanlarda konumlanmış köylerdir (Haylı, 2017, 2). Merkezde, büyük şehirlerdeki ilerleş ile ekonomi sürmektedir. Lakin Erzincan maddi yaşamın ekseriyetle daha rahat olduğu bir kenttir.

Erzincan'ın şu anki ekonomik durumu incelendiğinde dikkat çeken hususlar şu şekildedir; Bakır işleri bölgede yaygındır. Şehrin simgesi bakırdır ve Erzincan Merkez'de dörtyolda büyük bakır ibrik bulunur. Mandıracılık ve peynir ürünleri, dut, pestil, pekmez ve doğal ürünler yörede meşhurdur. Kemaliye (Eğın)'de halıcılık gelişmiştir. Erzincan'ın kendi mahsulü olan nohuttan yapılan iri tava leblebisi, kara kovan balı, Kemah'ta yetişen cevizi ve Cimin'de yetişen üzümü ekonomik kaynaklarıdır.

2. ANADOLU'DAKİ DEPREMLER VE KAYIPLAR

Deprem dünyanın başlıca doğal afetleri arasında yer almaktadır. Ülkemizde bulunduğu konum itibarıyla Kuzey Anadolu, Doğu Anadolu, Batı Anadolu fay hatları olan üç aslı kırık üzerine konumlanmıştır (Orhan, 2019, 340). Her yıl farklı bölgelerde irili ufaklı şiddetlerde depremler olmaktadır. 2019 yılında toplam 16074 deprem gerçekleşmiştir. 2018 yılında 15352, 2017 yılında 34009 deprem olmuştur. 2000 – 2020 tarihlerinde Türkiye’de toplam 225396 adet deprem meydana gelmiştir (AFAD). Deprem şiddeti büyüdükçe verdikleri maddi ve manevi hasarlar artmakta, can kayıpları oluşmaktadır. Depremlerle alakalı son 120 yılı incelemek gerekirse, verdiği zararlar öğrenilebilmektedir.

2.1. 1900 – 1950 YILLARI ARASI DEPREMLER

Deprem sayıları oldukça fazladır. Can ve mal kaybına neden olan depremler incelenecek olduğunda 59 adet zelzele kaydedilmektedir (AFAD). Binin üzerinde can kaybının yaşandığı depremlere bakıldığında 1903 yılında Muş/Malazgirt depreminde 2626 kişi canını kaybetmiştir. Yine aynı gün Ağrı/Patnos’ta yaşanan depremde 3560, Ardahan/Göle’de aynı yıl yaşanan bir depremde 1000 kişi hayatını kaybetmiştir. 1919 yılında Manisa/Soma’da gerçekleşen depremde 3000 kişi, 1930 tarihinde Hakkâri sınırında olan depremde 2514 kişi hayatını kaybetmiştir. 1942 yılında Tokat/Niksar-Erbaa’daki depremde 3000 kişi, 1943 Kastamonu/Tosya, Samsun/Lâdik depreminde 2824, 1944 Bolu/Gerede depreminde 3959 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. (Ç.Ş.B). Bu yıllar arasında yüksek seviye can ve mal kaybıyla ilk sırayı 27 Aralık 1939 tarihinde şehri ve çevre vilayetleri büyük bir toz bulutu haline getiren Erzincan depremi almaktadır. 32962 can kaybı, 116720 hasarlı bina kaydedilmiştir (Erkman, 1939, 43). Bu deprem dünyadaki en büyük kayba neden olan 31 deprem arasında yer almaktadır.

2.2. 1950 – 2020 YILLARI ARASI DEPREMLER

Maddi hasarları depremleri incelemeye devam edildiğinde bu yetmiş yıl içerisinde maddi hasar kaydedilen 135 adet deprem gerçekleşmiştir. Binin üzerinde can kaybı olan depremlere bakıldığı zaman karşımıza altı adet deprem çıkmaktadır. 1966 yılında Muş/Varto da meydana gelen depremde 2394, 1970 tarihinde

Kütahya/Gediz'deki depremde 1086, 1975 tarihinde Diyarbakır/Lice depreminde 2385, 1976 yılında Van/Çaldıran-Muradiye'de 3840, 1983 tarihinde Erzurum-Kars depreminde 1155 kişi hayatını kaybetmiştir (TMMOB, 2010, 4). Bu depremler arasında hafızalara kazınmış ve yine dünyada büyük hasar veren 31 deprem arasına adını yazdırmış,17 Ağustos 1999 da gerçekleşen deprem Kocaeli/Gölcük'te cereyan etmiştir. 17408 vatandaşımız hayatını kaybederken, 66441 bina ağır hasar görmüştür (TMMOB, 2010, 6).

2014'ten bu yana ağır can kayıplarına maruz kaldığımız depremlere uzun süre rastlamasak da deprem hayatımızın merkezindedir. Ummadığımız bir anda kapımızı çalmak için beklemektedir. Yakın tarihte Türkiye iki depremle daha yüz yüze gelmiş, depremde imar, bina yapım, tasarım, uygulama konusunda hatalarımızı düzeltemediğimiz tekrar yüzümüze vurulmuştur.

24 Ocak 2020 tarihinde Elâzığ/Sivrice'de 6,5 şiddetinde 22 saniyelik deprem meydana gelmiş ve 41 kişi canını kaybederken, 1607 kişi yaralanmıştır. Elâzığ ve çevresindeki 9 ilde toplam 222000 binada hasar tespit edilmiştir (Url-24).

30 Ekim 2020 tarihinde İzmir/Seferihisar'da 6,6 büyüklüğünde 15 saniyelik deprem meydana gelmiş ve 115 kişi hayatını kaybederken, 804 vatandaş yaralanmıştır. Ağır hasarlı 124, orta hasarlı 119, az hasarlı 730 bina tespit edilmiştir (Url-25).

3. 1939 ERZİNCAN DEPREMİ

3.1. DEPREMİN MEYDANA GELMESİ

27 Aralık 1939 Çarşamba günü saat: 01:57:30 da vuku bulmuş deprem hadisesi 30 saniye sürmüş ve ülkenin her şehrinden hissedilmiştir (Kandilli Rasathanesi). Londra'daki bazı gazetelerde depremin İsviçre ve İtalya'dan da duyulduğu ve hatta sismografların iğnelerinin kırıldığı yapılan haberler arasındadır (Akşam Gazetesi, 28 Kanunuevvel 1939).

Deprem sebebiyle yangınlar meydana gelmiş ve bu durum can ve mal kayıplarını arttırmıştır. Erzincan merkezi, köyleri ve çevre illeri olan Tokat, Ordu, Sivas, Amasya, Tunceli, Samsun'da da kayıplar verilmiştir (Akşam Gazetesi, 29 Kanunuevvel 1939). Kurum binaları, sağlık kuruluşları yıkılmış, tren yolu kapanmıştır (Akşam Gazetesi, 29 Kanunuevvel 1939). Erzincan baştan aşağı enkaz yığını olmuştur.

Deprem sırasında termometre -15'i göstermiştir (Akşam Gazetesi, 30 Kanunuevvel 1939). (Şekil 2). Kendini kurtaranlar soğuk kışın etkisiyle sokakta zor vakitler geçirmişlerdir. Kurtulanların çoğu çıplak olduğu ve vagonlarda barınmaya çalıştıkları yazılan haberler arasındadır (Akşam Gazetesi, 29 Kanunuevvel 1939). Tüm şehir yıkıldığı için halka ekmek, yatacak yer, yaralıları için doktor ve ilaç ihtiyacı duyulmuştur.

Az hasara uğrayan ve kayıp vermeyen piyade ve topçu kışlaları askerleri halkın yardımına koşmuş, enkaz altından çıkarma işlemleri hızla başlamıştır. Divrik Demir Madeni ameleleri de enkaz çıkarma işleri için Erzincan'a sevk edilmiştir (Akşam Gazetesi, 31 Kanunuevvel 1939). Sarsıntıda cezaevi duvarları yıkılan mahkumlar kaçmamış, idarecileri tarafından yönlendirilerek enkaz altı çıkarma çalışmalarında görev almışlardır (Haçin, 2014, 46)

Depremde Selçuklu Devrine ait Ulu Cami, Kurşunlu Cami; 1. Süleyman dönemine ait Taş Han, Bey Hamamı, Çaldırcı Cami, Halilullah Cami gibi anıtlarda tamamen yıkılmıştır (Gül, 1995, 82).

Şekil 2. Akşam Gazetesi No:7613

3.2. DEPREMİN ŞİDDETİ

1939 senesinde Türkiye’de dört adet şiddetli deprem gerçekleşmiştir. Aralarında en vahimi Erzincan depremidir. Tüm dünya çapında yankıları hissedilmiştir. Bu bir nokta depremi değil, hat depremidir (Ulus Gazetesi, 2 İKincikanun 1940). Hat boyunca kırık oluşmuştur. Bu sebeple oluşan zarar geniş bir halka çizmektedir. Depremi şiddeti Afad tarafından resmi kaynaklarda 7,9 olarak ölçülmüştür. Son 352 yıldır meydana gelmiş en büyük sarsıntıdır (AFAD).

1939 Erzincan depremi için Mercalli – Sieberg deprem şiddet ölçeğine göre, depremin Erzincan merkezi için 10,5 olarak ölçüldüğünü bildirmektedir. İstasyon ve geçici kentte 9,5; yeni kentte 9 şiddetinde ölçüldüğü gözlenmiştir (Gül, 1995, 84).

3.3. DEPREM SONRASI YARDIMLARI

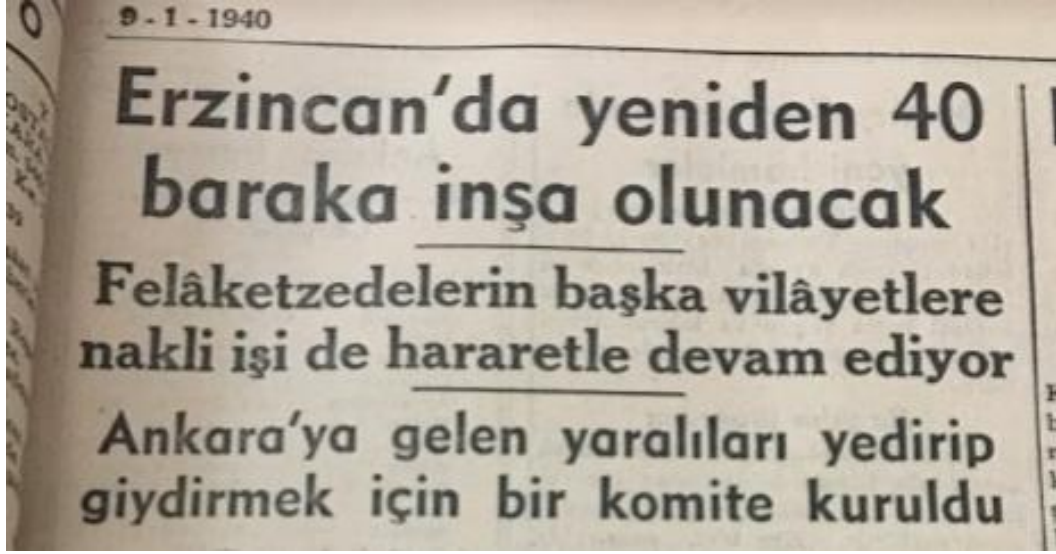
Deprem Erzincan'ı enkaza çevirmiştir (Vakit Gazetesi, 30 Birincikanun 1939). Tüm canlılar için yaşanamaz hale gelen kent için tüm ülkemizin insanları seferber olmuştur. Enkaz çıkarma çalışmaları hızla başlamıştır. Yaralı vatandaşlar öncelikle Sivas Numune Hastanesi'ne sevk edilmiştir (Akşam Gazetesi, 29 Kanunuevvel 1939). Yaralı sayısının fazla olmasından kaynaklı bazı yaralılar da Malatya, Elâzığ, Diyarbakır'daki hastanelere gönderilmiştir. Kapanan demir yolunun açılması üstüne İstanbul'a da sevkler başlamış, Şişli Etfal ve Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde tedavilere devam edilmiştir (Akşam Gazetesi, 3 Kanunusani 1940).

Erzincan'a ilk yardım kapanan yollar nedeniyle 30 Aralık 1939 da varmıştır (Akşam Gazetesi, 31 Kanunuevvel 1939). 300 yataklı bir yardım hastanesi trenle Erzincan'a aynı gün ulaşmıştır. 30 Aralık Cumartesi günü Akşam Gazetesi haberinde doktorların verdiği ilk bilgilere göre şehrin %50'si ölü, %20'si yaralı olarak kayıtlara geçmiştir (Akşam Gazetesi, 30 Kanunuevvel 1939). (Şekil 3).

Şekil 3. Akşam Gazetesi No:7612

Evsiz kalan insanlar öncelikle vagonlara yerleştirilmiştir. Daha sonra Kızılay'ın yardım çadırları kurulmaya başlanmıştır (Ulus Gazetesi, 30 Birincikanun 1939). Evsiz kalan halkın çokluğu işi zorlaştırmış ve acil şekilde baraka inşası başlamıştır. 40 adet baraka yapılmış ve halkın kullanımına bırakılmıştır. Kızılay tarafında 90 adet tuvaletleri dışarıda pavyon adı verilen evler de ardından yapılmıştır (Ulus Gazetesi, 9 İkincikanun 1940). (Şekil 4).

Şekil 4. Ulus Gazetesi No:3946

Sarsıntı sonrası bazı şehirlerde yine kendi halkımız tarafından ev ayarlamaları yapılmış, depremzedelere süresiz oturma hakkı verilmiştir. Bu sebeple depremzedeler Malatya, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Eskişehir, Konya, Amasya, Bursa, Giresun, Hatay, Adana ve Kayseri'ye yeni bir yaşam kurma ümidi ile göç etmişlerdir (Orhan, 2019, 345).

Deprem sonrası kurtulanlar arasında delirenler, dilleri tutulanlar, dili çözülenler de olmuştur (Akşam Gaz, 1 Kanunusani 1940). Bu durum halkın psikolojik buhranının ve olayın acımasız gerçeklerinin bir göstergesidir.

Tüm bunlar yaşanırken ülkenin dört bir yanından yardımlar yapılamaya devam etmektedir. İstanbul Üniversitesi öğrencileri yardım komitesi kurmuştur (Akşam Gazetesi, 30 Kanunuevvel 1939). Postane yardım pulları çıkarmış, İstanbul eğlence merkezleri depremzedelerin kalması için tahsis edilmiştir. Milli piyango

yılbaşı karları Erzincan'a ayrılmış, memurların bir aylık maaşlarına kesinti yapılmış, depremzedelere gönderilmiştir (Akşam Gazetesi, 30 Kanunuevvel 1939).

Meclis Başkanının emriyle Milli Yardım Komitesi kurulmuş ve Erzincan'a maddi yardımlar gönderilmeye başlanmıştır. İstanbul'daki avukatlar kendi aralarında teşkilat kurmuş ve baro bütçesinden depremzedelere maddi yardım göndermişlerdir (Ulus Gazetesi, 30 Birincikanun 1939). Sekiz spor kulübü kendi arasında müsabaka tertip etmiş ve gelirleri depremzedelere bağışlanmıştır. Bazı okullar, Rum Patrikhanesi, Kadıköy Kız Orta Okulu, Şişli Terakki Lisesi de yardımlarını ve desteklerini göstermişlerdir (Akşam Gazetesi, 30 Kanunuevvel 1939).

Felaketzedeler için halk evlerinde kıyafetler dikilmeye başlanmış ve trenlere deprem bölgesine gönderilmiştir. Kızılay tarafından kullanılmış eşya kabulü de yapılmıştır. Kimsesiz kalan 110 çocuk Erzincan'dan Ankara'ya getirilerek evlatlık verilmiştir (Akşam Gazetesi, 5 Kanunusani 1940). (Şekil 5).

Şekil 5. Akşam Gazetesi No:7618

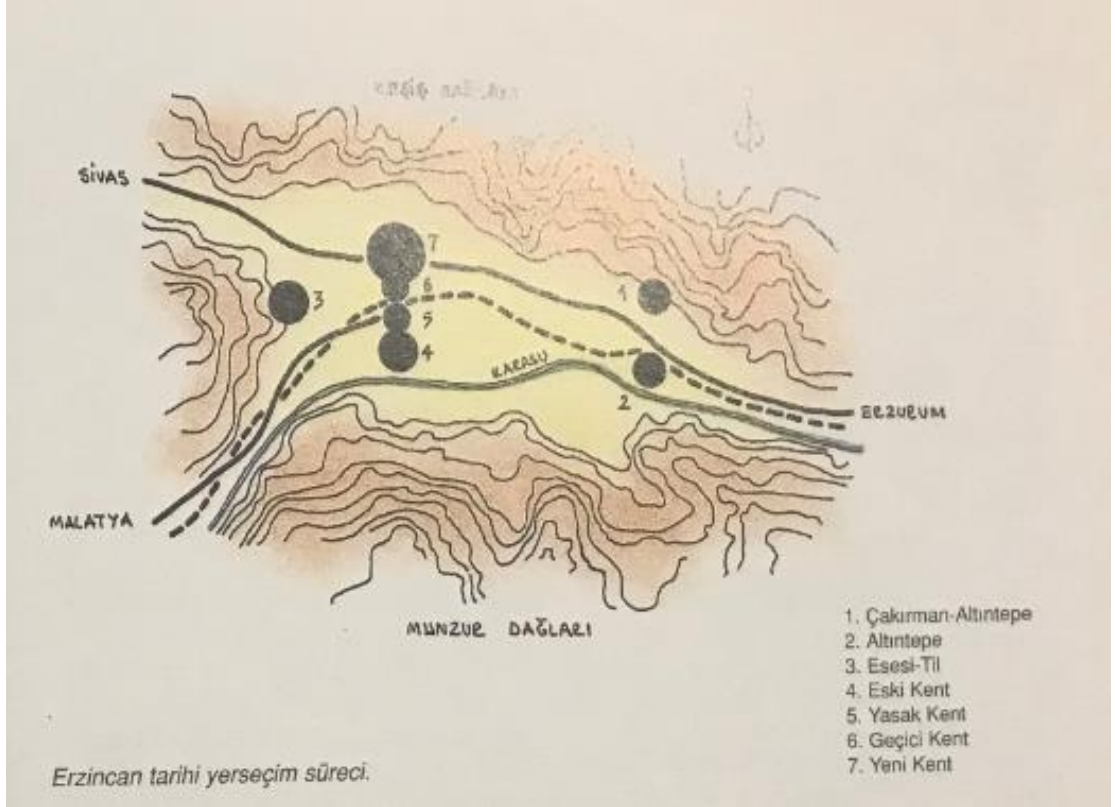
Sarsıntının büyüklüğü dünyada olayla karşılanmış, yardımlar uluslararası kimlik kazanmıştır. İngiltere, Romanya, Yunanistan, Çin, Fransa, Yugoslavya, Kanada, Sovyetler Birliği, Afganistan, Filistin ve Beyrut'tan para, çadır, battaniye veya kereste yardımları gelmiştir (Başbakanlık C. Arşivleri)

Depremden 11 gün sonra bile enkaz altından yaşayan insanlar çıkarılmaya devam etmiştir (Ulus Gazetesi, 7 İkincikanun 1940). (Şekil 5). 1935 senesinde nüfus sayımında Erzincan şehri kazalarıyla birlikte 158383 kişi iken, zelzele sonrası nüfus 125421'e düşmüştür. (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı). Sadece deprem sonrası çıkan yangında ölüm sayısı 9189 kişi olarak belirlenmiştir (Gül, 1995, 82). Büyük felaket sonrası Erzincan'da her kazada tahribat cetveli çıkartılmıştır. Deprem sonrası yıkılan, hasar alan evler, dükkanlar, değirmenler, ahırlar, hanlar, camiler, okullar, samanlıklar, ağılların adetleri çıkarılmıştır. 20.05.1940 tarihine dek gıda maddesi, hayvan yemi, giyim eşyası, serecek eşya, çadır yardımları yapılmıştır (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83)

Depremden dört ay sonra memleketi Erzincan'a dönmek isteyen insanlar için yardım çalışmaları Kızılay tarafından başlamıştır. Bu yardım çalışmalarında öncelik çiftçilere verilmiştir. 1774 çiftçiden 1000 tanesi şehre getirilmiş, felakette ölen 15000 hayvanın yerine Kızılay 2000 sığır vermiştir. Deprem sırasında taşan Fırat Nehri tarım alanlarına zarar vermiştir. Bunların bir daha oluşmaması için nehre setler oluşturulmuştur (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83)

3.4. ERZİNCAN KENTİNİN TAŞINMASI

1939'da deprem sonrası Ankara'dan heyet gönderilmiş ve saha incelemeleri yapılması istenmiştir. Bu heyette üniversite jeoloji asistanı, M.T.A. Enstitüsü jeoloğu ve yine üniversite jeoloji ordinaryüs profesörü bulunmaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda Erzincan şehrinin bulunduğu yerde deprem fayı bulunduğundan, hattın daha az zarar verebileceği, zemin tabakalarının sağlam olduğu, içme suyuna yakın, taşma tehlikelerinden uzak ve rüzgârı doğru aldıklarını düşünülen bir alan belirlenmiştir. (Şekil 6). Bu alana yeni şehrin kurulması uygun görülmüştür (Başbakanlık C. Arşivleri).

Şekil 6. *Yapı Dergisi*, Sayı 168, Yıl 1995, Sayfa 78

Bu alan mevcut şehrin 5,5 km kuzeyine tekabül etmektedir. Depreme dayanıklı yapılar üretildiği takdirde bu alanda yaşanacak depremde hasarın en ufak şekilde atlatılacağı bilgisi 22.06.1940 tarihinde cumhurbaşkanına verilmiş ve kurulacağı yer 22.07.1940 tarihinde iktidar tarafından kabul edilmiştir (Başbakanlık C. Arşivleri).

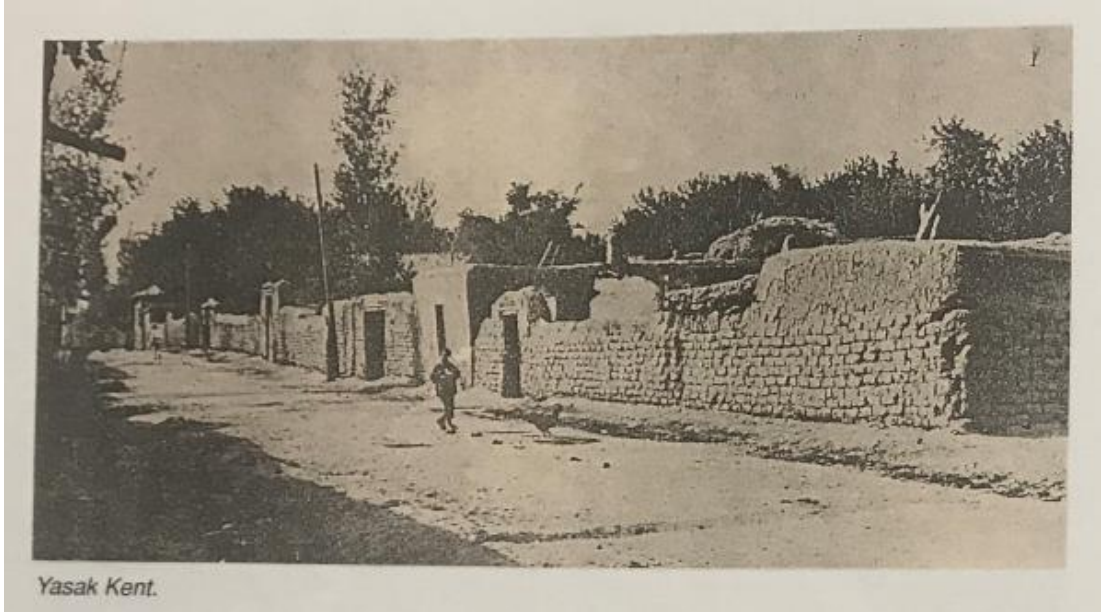
22.01.1941 tarihinde şehre gelen heyet yeni şehrin kurulacağı yere yapılabilecek ev tipleri, imar planlarına karar vermiştir. İmar planı için, o dönem modern olabilecek şekilde çalışılmıştır. Geniş cadde ve sokaklar, bütün sokakların ana caddelere açılmasına, birbirlerini dik kesen yollar oluşturulmasına dikkat edilmiş, ızgara plan oluşturulması kararı verilmiştir (Orhan, 2019, 347).

Bu mevzuata göre planlanan iki odalı evler; bitişik bir kat üzerinde ve çift ev halinde, üç odalılar, bahçe içerisinde, bitişik nizam, tek katlı, dört ve beş odalılar; bahçe içerisinde, tek katlı veya iki katlı, dükkanlı evler için; altı dükkân, üstü üç odalı olabilme izni verilmiştir (Başbakanlık C. Arşivleri).

Eski şehir demiryolu hattının güneyinde bulunmaktadır. Yeni şehir, demiryolu hattının kuzeyine konumlanmıştır. Şehir, demiryolu hattı ile Kırklar Tepesi arasında genişlemiş ve büyümüştür. Yeni şehrin yerinin, eskisine göre çok daha sağlam olmadığı daha sonra yapılan bazı araştırmalar sonrası ortaya atılmış bir iddia durumundadır (Başbakanlık C. Arşivleri).

3.4.1. Yasak Şehir

Eski kentin 1 km kuzeyinde, fay hattının kesiştiği noktaya kurulmuştur. İzzet Paşa Mahallesi yasak şehirdir. Gecekondulaşmanın fazla olduğu bölge imara kapatılmıştır (Gül, 1995, 82). Şimdilerde birkaç gecekondu kaldığı bölgede yaşam pek azdır. (Şekil 7).

Şekil 7. Yapı Dergisi, Sayı 168, Yıl 1995, Sayfa 82

3.4.2. Geçici Şehir

Kızılay Mahallesi, 1939 depremi sonrası yapılan pavyon evlerin bulunduğu bölgedir. Deprem sonrası iki oda, bir tuvalet, bir koridoru bulunan 1080 ev yapılmış, evsiz olanlar buralara geçici olarak yerleştirilmiştir. Bu evler hımsıtır (Gül, 1995, 82).

Şu an kısmi olarak yıkılmaya başlayan mahalle Erzincan Belediyesi tarafından kentsel dönüşüm kapsamına alınmıştır. Kentsel dönüşüm sonrası yeni binalar betonarme strüktür ile bu bölgede inşa edilmektedir.

3.5. DEPREM SONRASI İMAR PLANLAMASI

1939 Erzincan depremi sonrası imar planlamaları ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır. Ülkemizde bugüne dek 9 adet deprem yönetmeliği uygulanmış ve bunlar 1939'dan sonra düşünölmeye başlanmıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı).

1940 yılında deprem bölgesi inşaat çalışmaları için İtalyan Yapı Talimatnamesi yürürlöğe sokulmuştur (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı). 1944 yılında Muvakkat Yapı Talimatnamesi, 1949 yılında Türkiye yer sarsıntısı bölgelerinde yapılacak yapılar hakkında yönetmelik uygulanmaya başlamıştır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı). Kurma Evler, 1949 yılında bu yönetmelik uygulanmaya başladıktan sonra kurulmuştur. Betonarme binaların bahsi 1949 yılı yönetmeliğinde ilk olarak geçmiştir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı). Kurma Evler, betonarme bodrumlarıyla dönemin öncü yapılarındanır. 1962, 1968, 1975, 1998, 2007 yıllarında imar yönetmelikleri yenilenmiştir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı).

3.6. DEPREM SONRASI GELİŞMELER

Deprem sonrası Erzincan'a yapılan toplam yardım 5.402.000 bin liradır. Kızılay yardım için 10.906.727,29 lira toplamış, ancak sadece 1.282.493,29 lirayı Erzincan'a bağışlamıştır (TBMM Tut, 1951, Birleşim:25). Bağışlanan bu meblağ toplam yardım tutarının içindedir. Romanya hükümetinin kereste yardımı olmuş, ancak bir kısmı da satın alınmıştır (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83). Yardım için gelen kereste bedeli de Kızılay'ın topladığı meblağa dahildir. Yardım kerestelerinin bir kısmı Erzincan'a ulaştırılmamış olup, istasyonda çürümeye terk edilmiştir (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83).

19 adet kerpiç, 16 adet hımış olarak tek katlı ve iki katlı kamu binaları inşa edilmiştir. Kızılay'ın pavyon evleri olan yapılar on ikişer odalı 9 pavyon şeklinde Erzincan'da yapılmış ve halka ücretsiz tahsis edilmiştir. Bu evlerde ilk yerleştirildiğinde altı bin vatandaş oturmuştur. Kızılay bütçesinden 196 dairesel 49 adet kerpiç ev de yapılmıştır. Okullar yıkıldığı için merkezde bir, Refahiye'de bir, Kemah'ta bir okul inşaatı yapılmıştır (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83).

Hükümet Konağı, meydan, anıt gibi kamu alanlarında lükse gidilmiş, fazlaca bütçe harcanmıştır. Ancak hala evsiz olan insanlar kalmıştır. 6 Temmuz 1948 yılında

felaketin üstünden dokuz yıl geçmesine rağmen TBMM Tutanaklarına göre 1632 aile barakalarda, 1000 küsur aile de Kızılay'ın deprem sonrası yaptığı pavyon evlerde günü kurtarır, yeterli hijyen koşullarından uzak olarak yaşamıştır (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83).

1949 senesi ağustos ayında İsveç'ten 70 ev alınmıştır. Daha sonra eylül ayında Avusturya'dan 670 Kurma Ev satın alınmıştır. Erzincan'a 652 adet Kurma Ev kurulmuştur. İsveç'ten gelen 70 adet evin nereye kurulduğu ile alakalı bir kaynağa ulaşılamamıştır (TBMM Tut, 1951, Birleşim:25).

1949 senesinde deprem sonrası imar planına göre inşaat çalışmaları başlatılmıştır. Erzincan yeni şehirde halk için birinci grup on adet blok ev inşaatı yapılmaya başlamıştır (Vakit Gaz, No:4911). (Şekil 8)

parlar. — Echo'dan

ERZİNCAN VALİLİĞİNDEN

1 — Kapalı zarf usulüyle eksiltmeye konulan iş Erzincan Yenişehirde halk için yapılacak birinci grup on adet blok ev inşaatıdır. Keşif bedeli 80.000 seksen bin liradır.

2 — Eksiltme 25.8.949 perşembe günü saat 9.30 da vilâyet makamında toplanan yer sarsıntısı eksiltme komisyonu tarafından yapılacaktır.

3 — İstekliler ihaleden üç gün evvel valilik makamına müracaatla bu işe benzer 30.000 otuz bin liralık iş yaptıklarına dair vesikalarını dilekçelerine bağliyerek yeterlik belgesi almaları, 1949 ticaret odası belgesini ibraz etmeleri ve 5250 beş bin iki yüz elli liralık geçici teminat vermeleri lâzımdır.

4 — Bu işe ait proje, keşif ve sair evrak Erzincan yersarsıntısı inşaat amirliğinde görüleceği gibi, Bayındırlık Bakanlığı yapı ve imar işleri reisliğinde de görülebilir.

5 — İstekliler kapalı zarflarını ihaleden bir saat evveline kadar eksiltme komisyonuna vermeleri lâzımdır Postadaki gecikmeler kabul edilmez.

(11551)

Satın Alma Komisyonu

Şekil 8. Vakit Gazetesi No:7911

4. 1939 – 1950 YILLARI DÜNYADA SAVAŞ VE DEPREM SONRASI YAPILAN EVLER

1939 – 1950 dönemi İnönü dönemi olarak da adlandırılabilir. Türkiye’de ve dünyada depremler olmaya ve zarar vermeye devam etmiştir. Dünyada 1939 da başlayıp, 1945 de biten II. Dünya Savaşı da bu kategoride bulunmaktadır. 1947 de Soğuk Savaş’ın başladığı düşünülürse, bu dönem yıkımın ve hızlı konut ihtiyacının en büyük olduğu dönemlerdendir.

4.1. TÜRKİYE’DEKİ DEPREMLER SONRASI YAPILAŞMA

20 Aralık 1942 Tokat/Erbaa depremi 17:00’da 7,0 büyüklüğünde gerçekleşmiştir (Bulut, 2017, 43). 25 saniye sürmüş, 3000 can kaybı ve 32000 yapının hasarıyla sonuçlanmıştır (Bulut, 2017, 50). Can kaybının yaşandığı ve birçok binanın hasar aldığı bir deprem olarak hafızalara kazınmıştır. Deprem bölgesi için kereste yardımları yapılmış ve Kızılay tarafından 925 baraka inşa edilmiştir (Bulut, 2017, 48).

27 Kasım 1943 Samsun/Lâdik depremi 1942 Erbaa depreminden bir yıl sonra gerçekleşen 7,2’lik depremdir (Bulut, 2017, 51). Gece 01:23’de gerçekleşmiş, 20 saniye sürmüştür (Üzen, 2018, 88). 507 kişinin öldüğü, 171 kişinin yaralandığı, 3201 evin yıkıldığı depremde, bir yıl önce Erbaa’da hasar alıp yıkılmayan binalar yıkılmıştır (Üzen, 2018, 88). 1942 Erbaa depremi sonrası Kızılay tarafından yapılan barakalar bu depremde yıkılmıştır (Üzen, 2018, 89). Çadır kentler kurulan bölgede, inşaat yapmak isteyenlere devlet tarafından maddi destek sağlanmıştır (Üzen, 2018, 91). Devlet tarafından deprem bölgesine yapılması gereken konutlarla alakalı bir çalışma yapılmış, kerpiç – taş evin inşasına son verilerek, Japon mimari tarzını örnek alınması gerektiği sonucuna varılmıştır (Bulut, 2017, 53). Ancak yönetim tarafından bir imar çalışması yapılmamıştır.

Büyük bina zararları üzerine Erbaa’da yeni şehir deprem fayının 2 km kuzeyine Ardıçlık mevkiine kurulma kararı verilmiş, 26 Ağustos 1945’te temel atma töreni yapılmıştır (Bulut, 2017, 50). Deprem sonrası yapılan ilk evler ahşap ve tek katlıdır. Ahşap pencereleri, ahşap kırma çatıları vardır. Çatıları kiremit kaplıdır (Yılmaz, 2013, 423). Cepheleri, Kurma Evler ile benzerlik göstermektedir.

1 Şubat 1944 tarihinde Bolu/Gerede’de 06:20’de 7,3 büyüklüğünde gerçekleşen zelzele 12 saniye sürmüş ve yıkıma sebep olmuştur (Bulut, 2017, 56). Deprem sonrası evsiz kalanlar için çadır kentler kurulmuştur. Kızılay tarafından gönderilen kereste ve çivi yardımıyla barakalar halk tarafından yapılmaya başlanmıştır (Bulut, 2017, 62). Deprem sonrası yapılan, dönemi yansıtan özel bir yapı inşasında bulunulmamıştır.

17 Ağustos 1949 senesinde Bingöl/Karlıova’da 20:43’te 6,7 büyüklüğünde deprem meydana gelmiştir (Sezer, 2008, 38). Bu bölgeye meşe ağacı, çivi, kereste ve nakdi yardımlar yapılmıştır (Sertel, 2018, 370). Konut inşası yapılan devlet yardımları ile halka bırakılmış bulunmaktadır.

4.2. DÜNYADA SAVAŞ SONRASI YAPILAŞMA

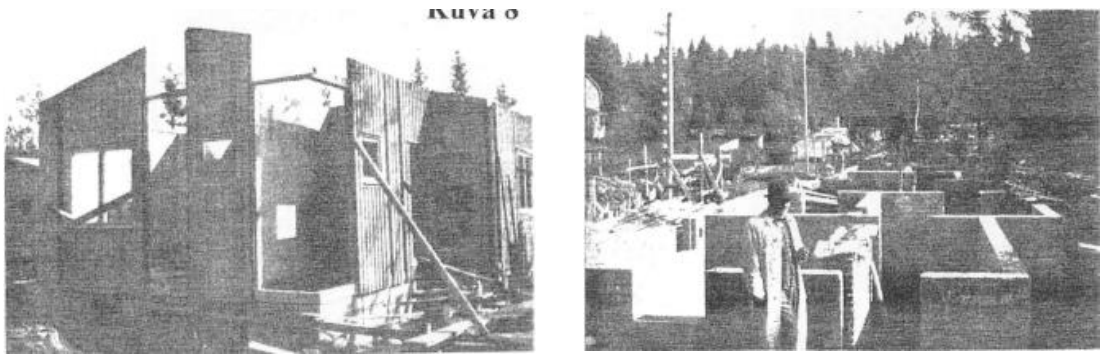
30 Kasım 1939’da Kış Savaşı olarak geçen Fin – Rus Harbi gerçekleşmiştir. 13 Mart 1940’da anlaşmaya varılmıştır (Google Artsandculture). 1940 – 1941 yıllarında devam niteliğinde savaşlar gerçekleşmiş, Finlandiya halkı zarar görmüştür (Ahola, 1996, 1). Bu savaşta büyük yangınlara ve tahribatlara uğrayan Fin halkına yardımlar gitmiş ve ev ihtiyacı hasıl olmuştur. Fince bulduğum makalede, 1940’lı yıllarda İsveç’ten Hediye Evler geldiğinden bahsedilmiştir (Ahola, 1996, 9), (Şekil 3). Bu evler iki gruba ayrılmıştır. Yarıya kente yarıya köylere gönderilmiştir (Ahola, 1996, 9). Bu müstakil Hediye Evler için imar kanununa göre çalışılması esasına bakılmadan aciliyet göstererek, hızlıca getirilmiş ve kurulmuştur (Ahola, 1996, 10). Evler, kişilere değil, kuran ve inşa edilen belediyelere hediye edilmiştir. Bu evlerin kurumu için İsveç Devlet Komitesi’nde heyet gelmiş ve binaların temel montajı, tadilatı için ödeme yapılmıştır (Ahola, 1996, 10). Evlerin teslimi öncelikle toprak sahipleri ve bombalamada evsiz kalanlara yapılmıştır. 656 adet ev kuruldu. Bu evler ahşap ve prefabrik evlerdir (Ahola, 1996, 11), (Şekil 9).

Evler, Helsinki, Turku, Lahti, Pori ve Kuopio bölgelerine kurulmuştur (Ahola, 1996, 12). Evlerin nakliye işleri Ağustos 1940’da başlamıştır. Kurulum Mart 1941 de tamamlanmıştır (Ahola, 1996, 13). Bu evler 4 tip gelmiştir. Tip 1 ve tip 4 evler tavan arası şehir evleri ve türleridir. Kır için tip 2 ve tip 3 evler ayrılmıştır (Ahola, 1996, 12). Tip 1 ve tip 4 evlerini Mimar Lauri Pajarnies tasarlamıştır. Tip 2

ve tip 3 evlerini Mimar Urho ve Mimar Jalmar Peltonen tasarlamıştır (Ahola, 1996, 13). Evler ahşap geçme şeklindedir. Yapım teknikleri Kurma Evler gibi çapraz dizilimleri ahşapları ve betonarme bodrum katları bulunmaktadır. Duvarları yalıtımlı çatıları kiremittir. 4 odalı evlerde beşik ahşap çatıları kısmi çatı katı oluşturmuştur. Kat yüksekliği Kurma Evler'deki gibi 3 m'dir. 2 odalı ve 3 odalı tipleri mevcuttur. 4 odalı tipler içeriden merdivenleri olan dubleks evlerdir (Ahola, 1996, 114).

Şekil 9. 1940 Fin Harbi Sonrası Konut (Ahola, 1993, 97)

Şekil 10. Ahşap Konutların Yapımı (Finlandiya), (Ahola, 1993, 98)

6 Ağustos 1945'te II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru gerçekleşen patlama, Amerika tarafından Japonya'ya karşı yapılmış saldırıdır (BBC). Bu patlama sonrası harap olan bölgedeki evler yerine yeni yapıların hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi gerekmiştir. 1939 Erzincan depremi sonrası yapılan Kurma Evler ile aynı mantıkta lakin fiziksel olarak benzemeyen evler yapılmıştır. Bu nükleer patlama sonrası yapılan evler bahçeli ve ahşaptır (Nishi, 32). Bu evler üç tip yapılmıştır (Şekil 11). Büyük ev, orta ev ve küçük ev olarak adlandırılmıştır (Nishi, 32). Yapılan evler için, Kumasue ve Meiji Dönemi arasında yabancı kültürün kabulü olarak bahsedilmiştir (Nishi, 32). Evler mimari anlamda 'Çağdaş Japon Konut Tarihi' kapsamında araştırılmıştır ve modern dönem olarak kabul edilebilir (Nishi, 32).

Şekil 11. Patlama Sonrası Japonyada Ahşap Konut Tipleri (Büyük Solda, Orta Ev ortada, Küçük Sağda), (Nishi, 33)

Viyana'da dar gelirli aileler için bahçeli ev politikası başlatılmıştır. 1665 yılında bostan evleri fikri geliştirilmiş, büyük bostan ve çevresinde barakalar olması planlanmıştır (yapidergisi.com). Bu fikir zamanla gelişmiştir. 1921 yılında bu fikir çerçevesinde planlamalara gidilmiş, bahçeli sosyal konut olarak adlandırılan bu evler, 1929 yılında hukuki olarak yapı yasasında yer bulmuştur (yapidergisi.com). Evlerin başına Adolf Loos getirilmiştir. Izgara sistemli, hafif strüktürlü, ahşap evler orman içerisinde ayrılan yerlere inşa edilmiştir. Geniş bahçeli evlerin bahçe duvarları yığma taş ile örülmüştür. 35 – 40 m² üzerine yapılan evler, temelsizdir (yapidergisi.com). Bu evler 2014 yılında tekrar kullanım için planlamaya alınmıştır (yapidergisi.com).

5. MODERN MİRAS

20. yy'ın son yarısını kapsayan modern mirasın tartışılması restorasyon dinamiklerinden önemlidir. Başlarda eskilik ve estetik değeri ölçütü nazarıyla önemli görülmeyen yapılar, şimdi modern mimarlık dönemi kapsamında incelenmektedir.

Kültürel mirasın tanımı ve korunmasıyla yalnızca 19.yy'ı kapsayan anıt kavramı 20.yy'ın modernizmiyle istikrara bağlanır (Acar, 1998, 178). 1920'lerde modern hareket ile başlayan dönem değişen tasarım anlayışı, yeni malzeme, yeni üretim, yeni tekniklerle değişimin şekillendiği yapı ve yapı toplulukları olarak kabul görmüştür. 1972 yılı itibari ile modern mimarlık kültür mirası sayılmıştır (Acar, 1998, 178).

Toplumsal yapının değişen ihtiyaçlarına cevap vermesini amaçlayan düşünce sistemi yeni yapı tiplerini ortaya çıkarmıştır (Polat, 1998, 181). Değişen toplumsal ihtiyaçlara göre yapılan, anıtsal olmayan eserler de miras olarak kabul edilebilir. Kuruluş amacı modern mirası korumak olan DOCOMOMO, bu mirasın kapsamını belirlerken “tarihi referansın olmadığı, süsleme ve dekorasyon yerine, işleve, tekniğe ya da mekânsal şartlara dayalı modern tasarım ilkelerini barındıran ürünler” tanımını kullanmıştır [6] (Polat, 1998, 181). Bugün DOCOMOMO; modern mimarlık ürünlerini kapsayan zaman aralığı 1920 – 1970'lere denk gelecek şekilde belirlemiştir (Polat, 1998, 182).

20.yy'ın başında değerlendirme ölçütleri, içerik ve öncelik değişmiştir. Modern mimarlık mirası incelendiğinde eskilik, estetik, tarihi belge değeri dışından yeni değerler tanımlaması gereği ortaya çıkmıştır (Polat, 1998, 185). Eserin değer kavramına, eserin ruhu ve hikayesi katılmıştır. Bu çerçevede bakıldığında bir anıt, dönemin siyasi, politik ve kültürel yaklaşımlarını araştırmacıya gösterir.

Modern mimarlık döneminin kendine has özellikleri mevcuttur. Modern mimari kuramcısı Adolf Loos, süslemesiz sıva duvarları, bahçeli yapıyı, kübik cepheleri ve ufak pencereleri döneme atfetmiştir. Loos'un bütün eserlerinde cepheler sade iken, iç mekânda şıklıklara yer verilir. İç mekânda odaların birbirine geçişi yine sade ve kolaydır (adolffloos.cz). İç mekânda ergonomiye ve rahatlığa öncelik verilir

(xxi.com). Modern mimarlık döneminde betonarme, çelik ve cam kullanımı, kübik formlar, geometrik şekiller ve kartezyen ızgaralar öne çıkarılmıştır (Bozdoğan, 2001, 16). Bezeme, motif, geleneksel çatılar ve estetik kaygısı ortadan kalkmıştır (a.e). Geniş bahçeler içinde tasarlanan binalar, buldukları alanla ve peyzajlarıyla birlikte düşünülür.

Avrupa'nın birçok şehrinde modern kültür kapsamında konut grupları daha sonra keşfedilmiş ve korunmuştur. Modern miras dönemine ait koruma işine Rusya ve İngiltere öncelik vermiştir (Acar, 1998, 180).

Cumhuriyetten sonra yıkık ve fakir bir Türkiye vardır. Mimar mezunu olmamıştır. Durum böyle olunca imara yönelinememiştir (Tekeli, 1998, 26). 1927 – 1940 seneleri arasında Türkiye'ye yabancı mimarlar çağrılmıştır. Gelen on mimardan bir tanesi Avusturyalı, dokuz tanesi Almandır (Batur, 1998, 218). Yeni, modern Türkiye oluşturulmaya çalışılırken bir yandan bakanlıkta Alman ve Avusturyalı mimarlar çalıştırılmaya başlanmıştır (Dostoğlu, 1998, 40). 1930 – 1940 yıllarından devlet binaları ve kamusal alanları yabancı mimarlar, konutları Türk modernist mimarlar yapmaya başlamıştır (Dostoğlu, 1998, 40). 1943 senesinde siyasi iktidarın güçlü olduğu dönemde, Alman Mimarlık Sergisi yüksek ses getirmesi iktidar tarafından sağlanır (Batur, 1998, 229). Bu dönemde yabancı hayranlığı fazladır (Batur, 1998, 230). 1945'de köyden kente göçmelerle hızlı kentleşme başlamıştır. Bu durum acil konut ihtiyaçlarını doğurmuştur. 1950'ler sonrası yabancı hayranlığı son bulur. (Tanyeli, 1998, 237). 1950'lerde modernite popülaritesi vardır. "Halka rağmen halk için" yaklaşımıyla modernite projelendirilmiştir (Tekeli, 1998, 12). 1950'ler sonrası yalnızca apartmanlar yapılır (Bilgin, 1998, 266).

Modernizmin Türkiye'de tutulması kullanıcı açısından, geçmişi hatırlatmayan, yeni, çağdaş, ayırt edici, sahibi için statü belgesi olarak kabul edilmiştir (Batur, 1998, 219). Modernizm ayrıca fonksiyonalizm sağlar. 1930 yılı itibari ile oda tanımlaması yerine; salon, yatak odası kavramı gelir ve hayatımıza yerleşir (Batur, 1998, 219). Bahçeli ve ayırık nizamlı yapılar modernizmin yalın stilistik eğilimini gösterir (Bilgin, 1998, 261).

Modern mimarlık kavramını anlamak adına eğitim çalışmaları yapılması gereği çalışılan her tüzüğün maddesi haline gelmiştir. Yakın dönem eserleri olarak farkına varılmayan bu anıtlar, sitler veya peyzaj alanları; yapılacak kurslar, seminerler, eğitimler ve söyleşilerle desteklenmelidir.

Kurma Evler, 1949 yılında Erzincan'da yapılmıştır. Kurma Evler'le birlikte yeni başlayan yaşam kültürünün farklılaşan yönlerini gösterir. Bu evler sade stili, fonksiyonun ve kullanımın öncelikli tutulması, bahçeli yapısı, hafif cepheleri ve dönemin kültürel özellikleri ile önemlidir. Modern mirasa yönelik örneklerin azlığı Kurma Evler'i ayrıca değerli kılmaktadır. Geçmiřle alakalı öğreticiliği bulunan bu yapı topluğunu modern miras kapsamında gelecek nesillere olduğu gibi aktarmak sorumluluk olması dışında, vicdanı bir zorunluluktur.

6. KURMA EVLER

6.1. KURMA EVLER TARİHİ

Kurma Evler diğerk adı ile Takma Evler, büyük felaket olan 1939 Erzincan Depremi sonrası devamlı kullanılması ve konfor sunulması amacıyla yapılmış, Tbm Tutanaklarına göre Erzincan'da evi, arsası bulunan hak sahiplerine verilmiş konutlardır (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83).

Hızlı kurum için prefabrik ve demontable ev tercih edilmiştir. Ucuzluğu, hafifliği, kolay montajı alınmasındaki en önemli etkenlerdendir (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83). Kurma evlerden günde ortalama 5-6 ev kurulmuştur.

Bu evlerin satın alınması için milli bütçeden 6 milyon tl ayrılmıştır. Betonarmenin pahalı oluşu ve ahşabın deprem dayanımının fazla oluşundan kaynaklı bu evler tercih edilmiştir (TBMM Tut, 1948, Birleşim:83). Avusturya'dan tütün karşılığı yarı imal edilmiş bu evler alınmıştır (Başbakanlık C. Arş.). 1940 – 1950 yıllarında Türkiye'de yapılacak her türlü eve karşı daha uygun maliyetli olması bu evlerin ithal edilmesini cazip kılmıştır. Yapılan hesaplamalar sonucu ihraç edilmeyen fazla tütünler, yüksek fiyatlara satılmıştır. Evler, Amerikan Doları üzerinden hesaplanarak anlaşma yapılmıştır (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83).

Evlerin maliyeti 3500 – 6000 lira arasındadır. Beş ve altı odalı evler tercih edilseydi maliyet 6000 – 7000 arasında olacaktır. Fiyatı, tesisatı ve konforu ile dönemin numune evleridir (TBMM Tut, 1949, Birleşim:83). İmkân bulunması halinde Amasya'da yıkılan evler yerine alınacağı da tutanaklar arasında geçmektedir. Ama Amasya'ya alınıp, kurulduğuna dair bir bilgiye rastlanamamıştır.

Bu evler üç tiptir. Oda sayılarına göre isimlendirilmiştir. İki odalı kurma eve 2'li Kurma, üç odalı kurma eve 3'lü Kurma, dört odalı eve 4'lü kurma denilmiştir (Başbakanlık C. Arş.). Maketler yapılmış, Erzincan'a gönderilmiş, ödeme koşulları halka sunulmuştur. 5 'li ve 6'lı Kurma Ev de halka sunulmuş, maliyet fazlalığından ve talep azlığından ötürü Avusturya'dan satın alınmamıştır. Evler yapıldıktan sonra Emlak Bankası'na devredilmiştir. 20 senede, faizsiz, taksitli hak sahiplerine satılmıştır (TBMM Tut, 1951, Birleşim:25).

bi, bütün memlekette yurt içi ve yurt dışından yapılan yardımların da yerine sarfedilmediğine dair de birçok dedikodular kulaktan kulağa dolmaktadır. Sorularına Hükümetin sözlü olarak cevap vermesini saygı ile rica ederim.

Tekirdağ Milletvekili
Dr. Zeki Erataman

1. **Erzincan** ve havalisi zelzele felâketini mütaakıp yurt içi ve yurt dışından yapılan nakdi yardım, bina malzemesi ve diğer yardımların miktarı nedir?

2. Yapılan nakdi yardım veya malzemenin bugüne kadar **Erzincan** için ne miktar sarfedilmiştir? Sarf yeri değiştirilen miktar var mıdır? Varsa nerelere ve ne miktar sarfedilmiştir.

3. Bugüne kadar yurt içi ve yurt dışından yapılan yardımlar haricinde Hükümetin **Erzincan**'ın imarı için yaptığı fedakârlık miktarı nedir?

4. **Erzincan** için tütün karşılığı Avusturyadan alınan 670 kurma evin bugünkü fiyatları normal midir? Hükümet bu evleri ihtiyaç sahiplerine meccanen terketmeyi, yapılan yardımlara mahsup etmeyi veya fiyatları üzerinde esash bir tenzilât yapmayı düşünmekte midir?

BAYINDIRLIK BAKANI KEMAL ZEYTİNOĞLU (Eskişehir) — Tekirdağ Milletvekili Muhterem Dr. Zeki Erataman'ın sorularına Başbakan adına cevap arz ediyorum.

Sualleri teker teker cevaplandırmadan önce bir yurt parçasının ihmaller yüzünden on bir yıldan beri çekmekte olduğu ıstırapın giderilmesi yolunda ve bu meselenin artık mutlaka halli lâzım geldiğine inanmış bir Hükümetin noktai nazarının izahına fırsat verdikleri için sayın arkadaşımıza şükranlarımızı arz ederim.

Bundan on bir yıl önce 27 Aralık 1939 tarihinde **Erzincan** zelzelesi vuku bulduğu zaman bu felâketin yurt içinde ve yurt dışında uyardığı büyük teessürü ve bu teessür içinde yapılan geniş ölçüdeki yardımları hep hatırlıyoruz. Halkımızın ve hattâ yabancıların gösterdikleri bu büyük ilgi ve yardımlaşma anlayışı maalesef eski iktidarcı takdir edilmiş ve onu harekete ve gayrete getirmemişti. Muvakkat diye yapılan barakaların her bir odasına akrabaları ile birlikte bütün bir aile efradı en basit sağlık ve yaşama şartlarından mahrum olarak on yıldan fazla bir müddet barındırılmak

suretiyle hem sıhhi hem de içtimai bir felâkete yol açılırken biraz sonra tafsilâtı ile arzedeceğim gibi halkın bu ıstırapı ve derin ihtiyacı hiçe sayılarak heykel meydanı, park, gazino, stadyum gibi tesisler ve muazzam Hükümet ve belediye binaları yaptırılmış ve milletin bütün parası böylece ikinci plândaki işlerde israf edilmiştir.

Şimdi cevaplarımı madde madde arz ediyorum :

Birinci ve ikinci suallere ait cevaplarımız taallûku hasebiyle Kızılay Genel Merkezinin 15 XI. 1950 tarih ve 158 959 sayılı yazısıyla verdiği malûmata istinat etmektedir.

Erzincan ve havalisi felâketzedeleri için Kızılaya yapılan yardımlar şöyledir :

	Lira
Nakdi yardım : Yurt içinden	4.788.545,83
Hükümetçe	2.500.000,—
Yurt dışından	1.483.222,94
Ceman	8.771.768,77
Aynı yardım :	
Yurt içinden	1.061.578,79
Yurt dışından olmak üzere	1.073.379,83
Türk lirası kıymetinde olmuştur.	2.134.598,62

Bu suretle Kızılay Kurumunda toplanan nakdi ve aynı bağışlar (10.906.727,39) liraya baliğ olmuştur.

Bu bağışlara bina malzemesi olarak Romanya'dan iki partide gelen 4.523 metre mikâp ve Yugoslavya'dan bir partide gelen 2003 metre mikâp kerestelerin bedeli de dâhildir.

2. Sorunun ikinci maddesi ile yapılan nakdi ve aynı yardımdan bugüne kadar **Erzincan** için ne miktarının sarfedildiği, sarf yeri, değiştirilen miktar olup olmadığı, varsa nerelere ve ne kadar miktarı sarfedildiği sorulmaktadır.

Yukarıda arzettiğim bu 10.906.727,39 lira tutarındaki nakdi ve aynı bağışlardan Kızılay Kurumu tarafından doğrudan doğruya **Erzincan**'a yapılan nakdi yardım miktarı 1.282.493,29 liradır.

Bu paradan 22.000 lirası Refahiye'deki halkın ihtiyaçları için dağıtılmış, geri kalanı 1.260.493,29 lirası ise şimdi müfredatını arzedeceğim şekilde **Erzincan** merkezine tahsis edilmiştir. 55.056,78 lirası ilk yardımlar için, 2.000

T. C.
BAŞBAKANLIK
MÜAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar - Müdürlüğü
Sayı : .....

3
7818

Karar

Erzincan'da yaptırılacak evler için tütün mukabilinde alınacak hazır ev malzemesinin pazarlıkla sağlanması hakkındaki Bayındırlık Bakanlığının 14/7/1948 tarihli ve 10251/10978 sayılı yazısı ile Maliye Bakanlığının 19/7/1948 tarihli ve 112189-29-1010 sayılı mütalâası Bakanlar Kurulunca 22/7/1948 tarihinde incelenerek;

854 lojman için üç çeşitli tipte olan sözü geçen ev malzemesinin, araya aracı veya komisyoncu girmeksizin doğrudan doğruya firmanın sahibi veya kanunî temsilcileriyle sözleşme yapılmak,

1- Firmaca F.O.B.Triyeste teslim edilmek,

2- Yükleme miktarını % 20 nisbetinde artırıp eksiltmek hususunda Bayındırlık Bakanlığı muhayyer olmak,

3- Malzeme Triyeste'de vapurda teslim alındıkça mukabilinde firmaya C.İ.F.Triyeste Türk tütünü sevk edilmek,

4- Alınacak malzemenin bedelile mukabilinde verilecek Türk tütünlerinin değeri, U.S.A. dolarının sözleşmenin bağitlandığı tarihte Cumhuriyet Merkez Bankasınca tatbik edilen alım kuru üzerinden hesaplanmak,

5- Verilecek tütünlerin cinsi, kalitesi, her kaliteden ne miktar alınacağı, menşeleri ve fiyatları Avusturya Rejisi namına hareket eden İstanbul'da Austro Türk Ltd.Ortaklığı temsilcisi ile Tekel İdaresi, Türk Tütün Limitet ve Yerli Ürünler Türk Anonim Ortaklıkları arasında serbestçe kararlaştırılmak,

030 18 01 02 117 51 10

Şekil 13. Başbakanlık C. Arşivleri - Tütün Karşılığı Ev Alınması

Evlerin siparişi 22.07.1948 tarihinde verilmiştir. Kurma Evler’le alakalı kanun 06.07.1949 da B:83, O:2 ‘de çıkarılmıştır. Bu evler büyük depremden 9 yıl sonra, Erzincan’dan milletvekili çıkınca yapılmıştır. İlk teslimat, Eylül başı İskenderun’a yapılmış, oradan trenle Erzincan’a getirilmiştir (TBMM Tut, 1951, Birleşim:25).

Yıllık 2 milyon, toplam 6 milyon lira bütçe çıkarılarak bahsi geçen evler alınmıştır. 20 yılda 20 eşit taksitle Türkiye Emlak Kredi Bankası’na ödenecek şekilde ayarlanmıştır. İlk taksit vadesi bir yıl sonunda ödenmesine karar verilmiştir. Ödenmemesi durumunda geri kalan tutara %5 faiz uygulanması kararına varılmıştır. Yapılar ilk sahiplerine verilirken tapu harcı, damga resmi ücretleri alınmamıştır (TBMM Tut, 1951, Birleşim:25).

Dört odalı evlerin masrafı 11094, üç odalı evlerin masrafı 7796, iki odalı evlerin masrafı 6898 liradır. Maliyetim üzerine 30 sene borç uzatma sigortası eklendiği zaman fiyatlar, dörtlü için 15634, üçlü için 10986 lira, ikili için 9723 lira olmuştur (TBMM Tut, 1951, Birleşim:25).

Avusturya’dan toplam 670 adet ev alınmıştır. Bu evlerin 652 adeti kurulmuştur. 18 adet eve ne olduğu verilen bilgiler arasında değildir. 315 adet dört odalı, 268 adet üç odalı, 69 adet iki odalı ev kurulmuş ve sahipleriyle buluşturulmuştur. Evler tek katlıdır ve alt katları kısmi bodrumdur. Dört odalı 80 m², üç odalı 51 m², iki odalı 41 m² şeklindedir (TBMM Tut, 1951, Birleşim:25).

Kurma evlerin sayılarıyla ilgili Fatih Orhan’ın makalesinde şöyle geçer:

“ O dönem Kızılay’da görevli Mukim Sağır şöyle anlatır;

3000 tane kurma ev gelecekti, eğer öyle olsaydı depremzedelerin hemen hepsi ev sahibi olabilirdi. Ancak deprem öncesindeki evinin tapusunu gösteremeyen bu evleri almak için listeye yazılamıyordu. Ayrıca ortaya atılan iki dedikodu da insanların bu evlere yazılmasını önemli oranda olumsuz etkiledi. Bunların birincisi, bu evlerin ücretlerinin söylenenin çok üstünde olacağı ve halkın bunları ödeyecek gücünün olmayacağı idi. İkincisi ise, evin içerisinde tuvaletin olmasının Türklerin ahlak anlayışına ve İslam dinine uygun olmayacağı ve bu tür evlerde namaz kılınamayacağı dedikodusunun yayılmasıydı. Dönemin milletvekillerinin sokak sokak

dolaşarak insanları bu evleri almaya yönlendirmesine rağmen, biraz önce söylediğimiz nedenlerden dolayı kurma ev almak için yazılanların sayısı düşük kalmıştı... Yurtdışından önce İskenderun limanına, oradan da trenlerle Ankara üzerinden Erzincan'a getirilen ev malzemeleri, bunları almak için yazılan kişi sayısı az olduğu için tren garında vagonlarda bekletilmek zorunda kalınmıştı. Buna karşılık Devlet Demiryolları da Kızılay'dan navlun parası istemiştir. Bakanlık ve Kızılay başka çare bulamayarak gelen malzemeyi Ankara'ya geri göndermiş ve Ankara'da bu evlerle Saraçoğlu Mahallesi kurulmuştur (Mukim Sağır-76 yaşında).” (Orhan, 2019, 352). Saraçoğlu Mahallesi'ne kurulduğu iddia edilen evlerle alakalı bir bilgiye ulaşamamıştır.

Avusturya'dan gelen evlerin montajı için Ankara'dan mimar ve sigortacı olan Arif Hikmet Koyunoğlu görevlendirilmiştir. Arif Hikmet Bey, aynı zamanda cumhuriyet dönemi ilk mimarlarından. Ayrıca kurum için Avusturya'dan Franz Frauscher, Günther Dobrucki bilirkişi olarak görevlendirilmiştir.

24.08.1949 tarihinde İsveç'ten 70 adet ev satın alınmış olduğu devlet arşivlerinde belgelenmiştir. Ancak bu evlerin kurum yerleri ve ne oldukları muammadır.

T. C.
BAŞBAKANLIK
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

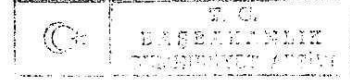
Kararlar Müdürlüğü

Karar sayısı:

3

8967

KARAR

Avusturya uyruğu Franz Frauscher ile Günther Dobrucki'nin Erzincan'da kurulacak tekma evlerin montaj işlerinde 31/12/1949 tarihine kadar geliştirilmeleri , Bayındırlık Bakanlığının 1918/2332 sayılı ve 23/2/1949 tarihli yazısı ve İçişleri Bakanlığının 41263/-1719-13030 sayılı ve 17/3/1949 tarihli mütalâası üzerine,788 sayılı Kanunun 5 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulunun 24/3/1949 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

İsmet İnönü

Başbakan	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı	Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
<i>J. Ginnelçay</i>	<i>M. K. K.</i>	<i>M. K. K.</i>	<i>M. K. K.</i>
Milli Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>M. K. K.</i>	<i>M. K. K.</i>	<i>M. K. K.</i>	<i>M. K. K.</i>
Milli Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı	Ek. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>T. Bay-çın</i>	<i>M. K. K.</i>	<i>M. K. K.</i>	<i>M. K. K.</i>
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>J. F. G. Bürge</i>	<i>Cavaf Erar</i>	<i>M. K. K.</i>	<i>M. K. K.</i>

030 18 01 02 119 23 8

Şekil 14. Başbakanlık C. Arşivleri - Kurma Evlerin Kurumu için Gönderilen Kişiler

9793

Erzincan'da yaptırılacak yetmiş eve ait malzemenin pazarlıkla sağlanması hakkındaki Bayındırlık Bakanlığının 13/8/1949 tarihli ve II279 sayılı yazısı ve Maliye Bakanlığının 25/8/1949 tarihli ve II2189-29/1294 sayılı mütalâası Bakanlar Kurulunca 24 / 8 / 1949 tarihinde incelenerek;

Yetmiş ev için üç geçitli tipte olan sözü geçen malzemenin, araya komisyoncu veya aracı girmeksizin doğrudan doğruya firmaların sahibi veya kanunî temsilcileriyle sözleşme yapılmak, bedelleri Türkiye-İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmasının (B) hesabından transfer edilmek, firmaca C.İ.F. İskenderun teslim edilmek, malzemenin İskenderun'da teslimünü müteakip bedeli Ankara'da Türk lirası olarak ödenmek, evlerin Erzincan'da fenni bir şekilde kurulmasını sağlamak üzere yol masrafları ve gündelikleri firmaya ait olmak üzere gönderilecek montörün iase ve ibatesi için Bayındırlık Bakanlığınca takdir edilecek bir gündelik verilmek ve firmadan hiç bir garanti aranmamak, şartlarıyla pazarlıkla satın alınması; 4097 sayılı kanunun birinci maddesine dayanılarak kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

İsmet İnönü

Başbakan

S. Gündoğdu

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı

M. Kılıç

Devlet Bakanı VE
Dışişleri B.V.

C. S. Menderes

Adalet Bakanı

K. K. Kaya

Millî Savunma Bakanı

M. Akın

İçişleri Bakanı

E. Reisioglu

Dışişleri Bakanı

Maliye Bakanı

B. An

Millî Eğitim Bakanı

T. Bayraktar

Bayındırlık Bakanı

S. Lee

Eko. ve Ticaret Bakanı

Ö. K. Özalp

Sa. ve So. Y. Bakanı

K. K. Kaya

G. ve Tekel Bakanı

D. P. D. D. D.

Tarım Bakanı

C. C. C.

Ulaştırma Bakanı

S. S. S.

Çalışma Bakanı

P. P. P.

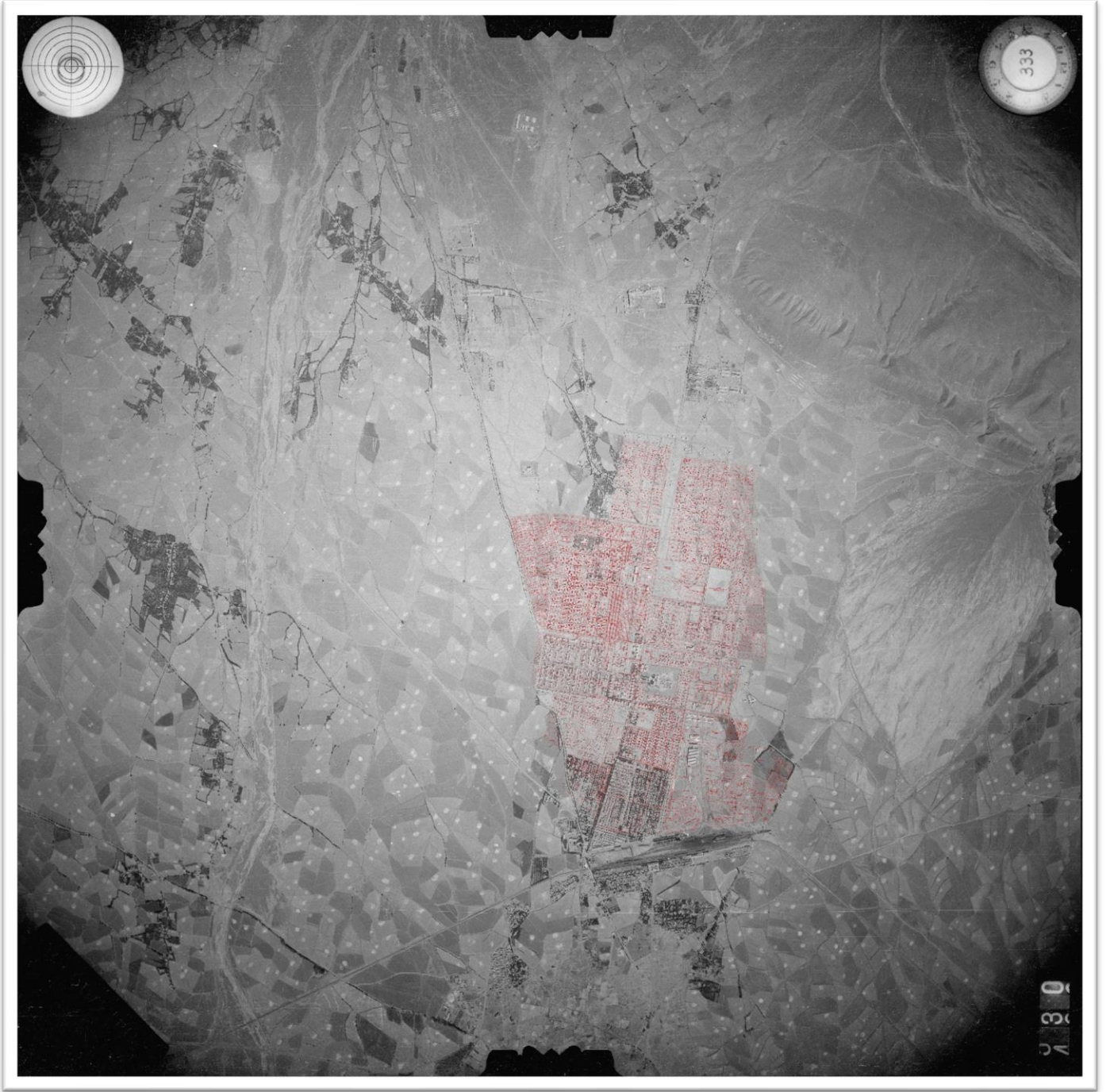
İşletmeler Bakanı

M. M. M.

090 18 01 2 120 64 44

Şekil 16. Hava Fotoğrafi, 1949 yılı

Şekil 17. Hava Fotoğrafi, 1951 yılı (Kurma Evler Kırmızı Çizgilerle İşlenmiştir.)

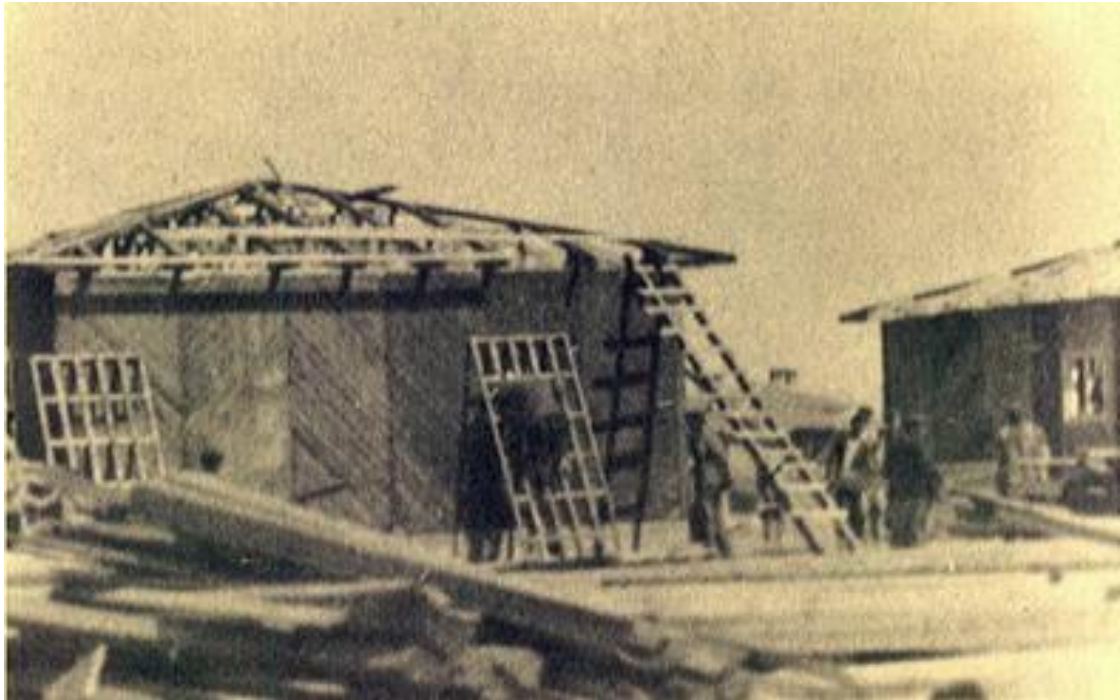
6.2. KURMA EVLER YAPIM TEKNİKLERİ

Kurma Evler, 1939 Erzincan depremi sonrası yapımına karar verilmiş, 1949'da kurumu tamamlanmış, ahşap, prefabrik evlerdir. 400 – 600 m² arasında değişen arsa payları bulunmaktadır (Gül, 1995, 84). Geniş bahçelerinin ortasına konumlanmış şekilde bulunur. Tüm Kurma Evlerin önlerinde dikdörtgen, altıgen veya sekizgen biçiminde süs havuzları bulunur. Bu süs havuzların hangi dönem eklendiğine ait net bir bilgi bulunmamaktadır. Bir araştırma makalesinde süs havuzu, Hatay'dan deprem sonrası memleketine dönen bir kişi veya kişilerin Fransız kültürüyle yapılan evlerin bahçelerinde bulunan süs havuzlarından etkilenecek yapıldığı ve daha sonrasında tüm Kurma Evler sahiplerinin bir özenti üzerine bahçelerine eklettiği yazmaktadır (Orhan, 2019, 359).

Evler Avusturya'dan demonte halde, plakalar halinde gelmiştir. Dış duvarları, geçme, ahşap çapraz şekilde dizilmiş kalasların oluşturduğu düzen biçimindedir. Bir cephe üç adet parça plaka birleştirilerek oluşturulmuştur. Bu ahşap plakalar birbirine demir düz levha kenet ve vidalarla bağlanmıştır (Koyunoğlu, 1977, 22). Ahşap plakaların alt kısmına açılan delik, betonarme bodrum kat içindeki cıvata ve rondelaya geçirilerek sabitlenir (Koyunoğlu, 1977, 22). 2 mm kalınlığındaki dış ahşap kaplamaların üzeri rüberoit veya kumlu muşamba ile kaplanarak mihlanır (Koyunoğlu, 1977, 23). Bunun üzerine bir sıva teli olan 'Staubsciegel' kaplanır. Bu tellerin kesişim yerlerinde zar büyüklüğünde tuğla bulunur (Koyunoğlu, 1977, 23). Bu kaplamanın üzerine sıva ve boya yapılmıştır. İç duvarlar için ahşap gridal biçimde 30 x 35 cm aralıkları olan karkaslar kullanılmıştır. İç duvarlarda, dış duvarlarla aynı usul ile zemine montajlanır (Koyunoğlu, 1977, 22). İç duvarlarda bazı aralar kapatılmaz. Bu karkaslar dolap ve raf olarak kullanıma sunulmuştur (Koyunoğlu, 1977, 22). 4'lü Kurma Evler sahiplerinden biri evin yapıldığında kendine ait bir dolabı olduğunu, ancak evin şeklini değiştirirken bunu kırıp attıklarını söylemiştir. Bu karelerden oluşan duvarlar istenirse sıva teli, kontrplak veya sunta ile kaplanmıştır. Ahşap kaplama yapılan duvarlar yağlı boya ile boyanmıştır. Telle çevrilen duvarlara sıva ve boya yapılmıştır (Koyunoğlu, 1977, 23).

Şekil 18. Staubsciegel Sıva Teli İle Kaplanmış Duvar (Koyunoğlu, 1977)

Şekil 19. İç Duvar Bölücü Duvarı Cepheye Yaslanmış Kurma Ev (Koyunoğlu, 1977)

Şekil 20. Dış Duvar Plakaları Birleşim Yeri ve Kaplama Katmanlarının Gözüktüğü Bir Kenar Detayı (S. ÖZEL, Mart 2020)

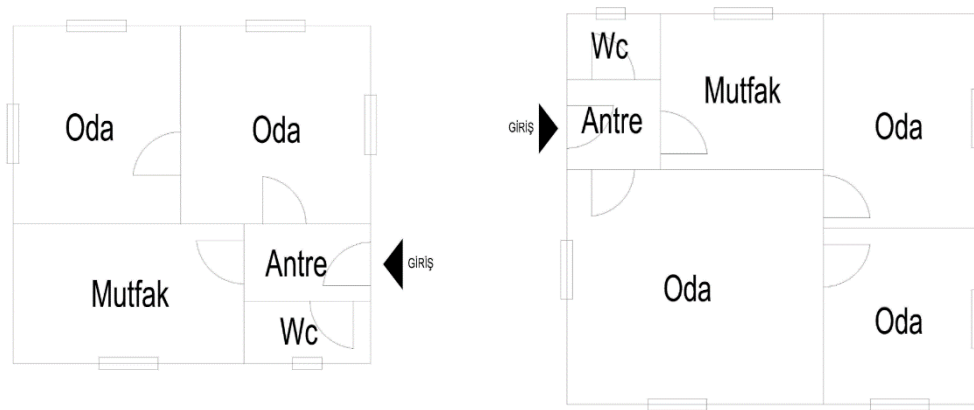
Şekil 21. Betonarme Bodrum ile Ahşap Cepheyi Birleştiren Vida (S. ÖZEL, Mart 2020)

Çatılar, ahşap kirişler ile geçilmiştir. Saçaklara doğru bir gedik açılmıştır. Bu gedik ile cepheye oturtulmuş ve civatalanmıştır. Çatılar hazır parçalar halinde gelmiş, rüberoit veya eternit gibi hafif malzemeler ile örtülmüştür (Koyunoğlu, 1977, 23).

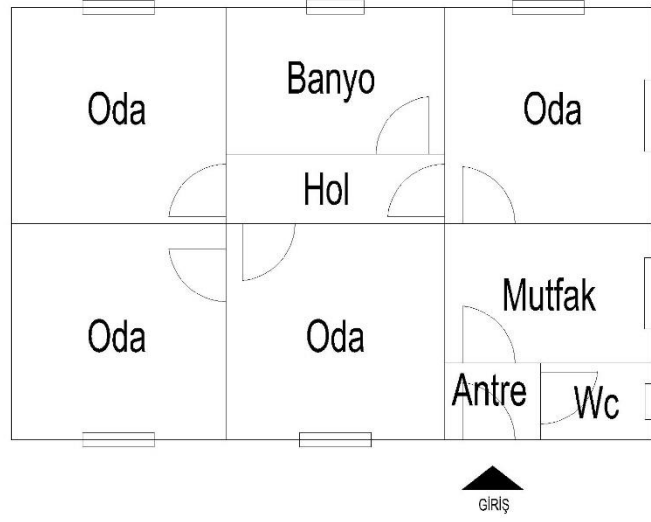
Kapılar ve pencereler hazır, boyalı halde getirilip oturtulmuştur. Yapının mutfak evyesi, lavabosu çelik emaye ile hazır olarak bırakılmıştır (Koyunoğlu, 1977, 23). Eski bazı fotoğraflarda gelen kapıların üzerinde pencere olduğu görülmüştür. Ancak yine aynı fotoğraflarda tamamlanmış evlerin hiçbirinin kapısının üstünde pencere bulunmamaktadır.

Yapının temelleri kalıp konularak beton ile yapılmıştır. Betonarme bodruma 1 m aralıklarla uzun civatalar konur. Bu civataların ucu burguludur. Ve üstüne konulacak ahşabın kalınlığından 3 cm uzun olarak bırakılmıştır (Koyunoğlu, 1977, 22).

Evler 2,3 ve 4 odalı bir mutfaklı ve bir banyolu şekilde oluşturulmuştur. 4 odalı evlerin wc ve banyosu ayrıdır. Evin iç mekanına ait herhangi bir fotoğraf veya yazı bulunmadığından iç mekanla alakalı net bilgilere ulaşılamamıştır.

Şekil 22. 2'li (Solda), 3'lü (Sağda) Kurma Evler Plan Kroki

Şekil 23. 4'lü Kurma Evler Plan Kroki

Şekil 24. 2'li (Solda), 3'lü (Solda) Kurma Evler (S. ÖZEL, Mart 2020)

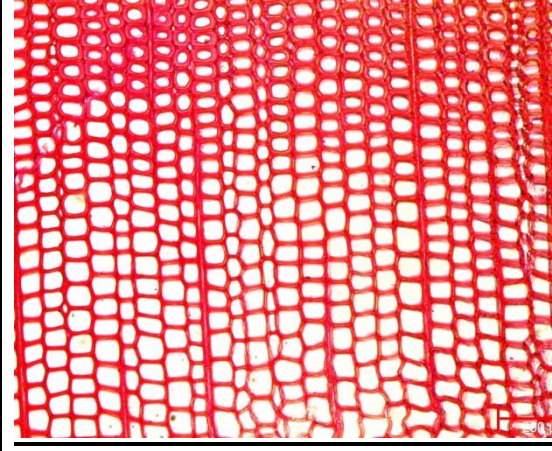
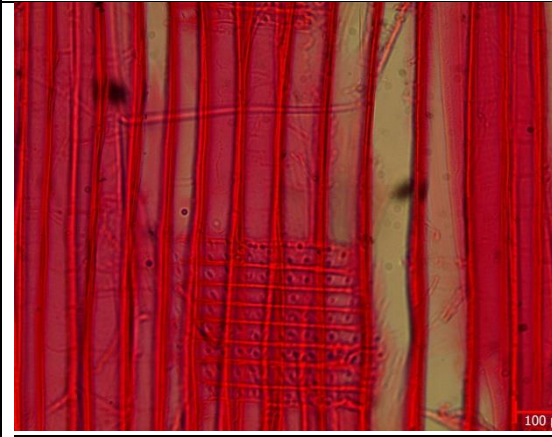
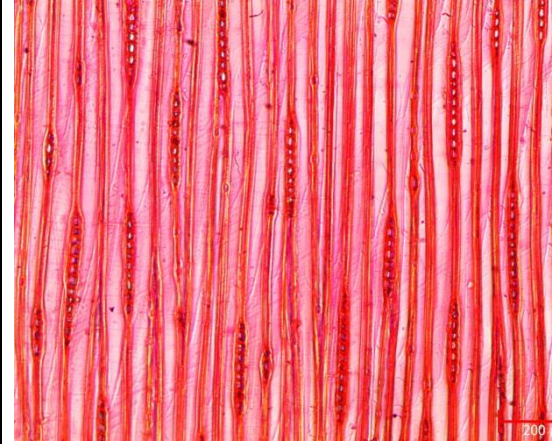

Şekil 25. 4'lü (Solda), Ticari Maksatla Kullanılan (Sağda) Kurma Evler (S. ÖZEL, Mart 2020)

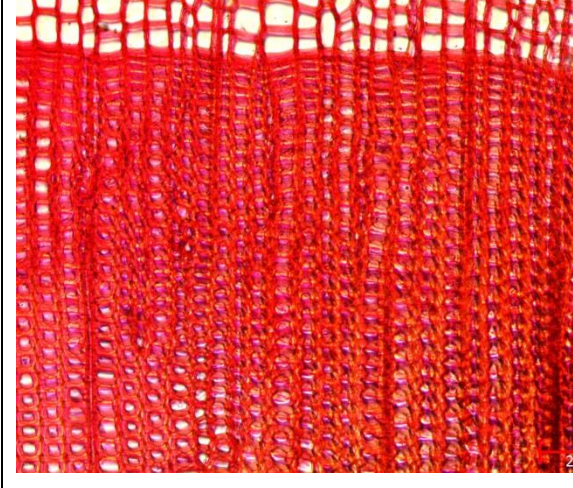
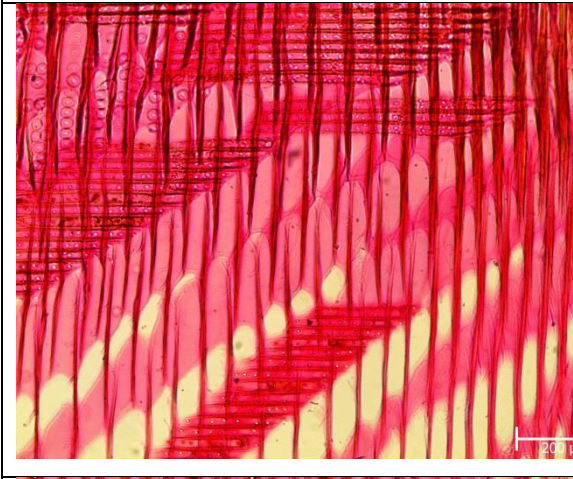
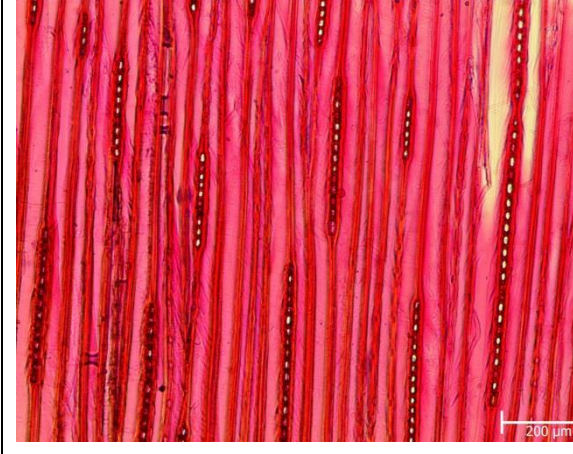
6.3. KURMA EVLER MALZEME ANALİZLERİ

Ahşap Analizi

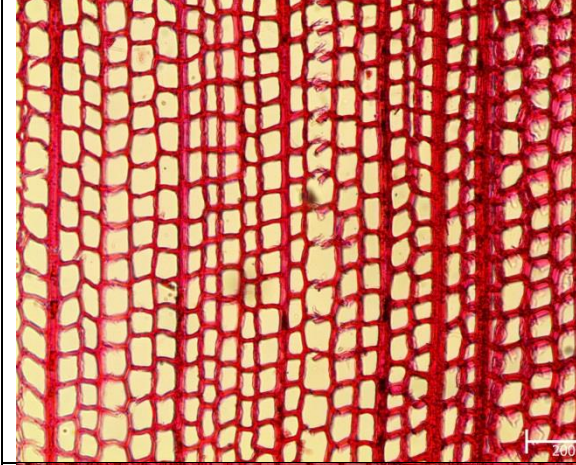
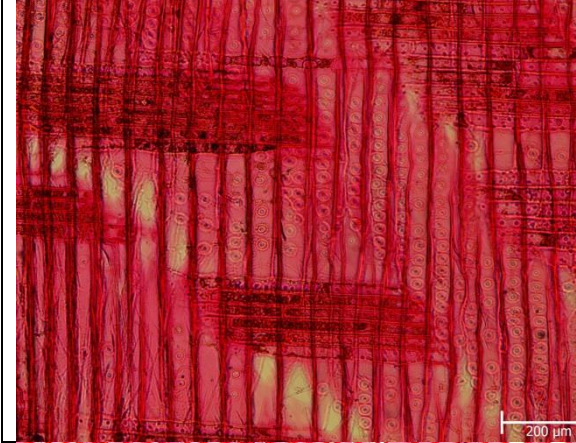
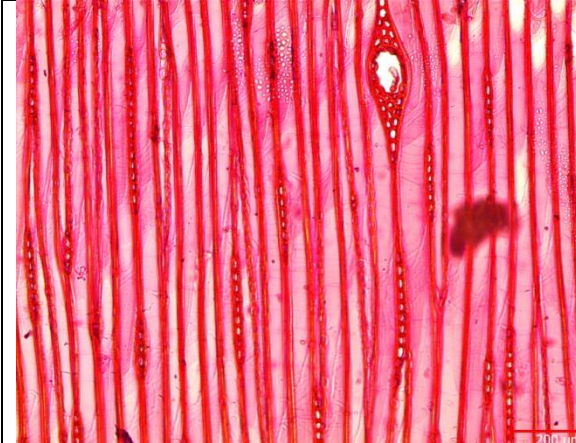
Ahşap örneklerinin hazırlanan ince kesitlerinden anatomik yapıları araştırma mikroskobu (tek nikol) altında incelenerek tespit edilmiş ve sonuçları aşağıda verilmiştir.

	Enine Kesit	Yıllık halka sınırları belirgindir. Reçine kanalı yoktur. Yaz odununda traheidler radyal yönde yassılaştırmış ve kalın çeperli, ilkbahar odunu hücreleri ince çeperli ve geniş lümenlidir.
	Radyal Kesit	Trahelelerin radyal çeperlerindeki geçitler tek sıralı nadiren ve yer yer iki sıralı olarak bulunmaktadır. Karşılaşma yeri geçitleri taxodioid tiptedir. Az sayıda piceoid tip geçitlere rastlanmıştır.
	Enine Kesit	Öz ışınları tek sıralı ve homojen yapıdadır. 1-30 hücre yüksekliğindedir. Genelde 10 ve daha fazla hücre yüksekliğinde olanlara rastlanmaktadır.

4a Numaralı Ahşap Örneğinin Mikroskop Görüntüleri

	<p>Enine Kesit</p>	<p>. Yıllık halka sınırları belirgindir. Reçine kanalı yoktur. Yaz odununda traheidler radyal yönde yassılaştırmış ve kalın çeperli, ilkbahar odunu hücreleri ince çeperli ve geniş lümenlidir.</p>
	<p>Radyal Kesit</p>	<p>Trahelerin radyal çeperlerindeki geçitler tek sıralı nadiren ve yer yer iki sıralı olarak bulunmaktadır. Karşılaşma yeri geçitleri taxodioid tiptedir. Az sayıda piceoid tip geçitlere rastlanmıştır.</p>
	<p>Teğet Kesit</p>	<p>Öz ışınları tek sıralı ve homojen yapıdadır. 1-30 hücre yüksekliğindedir. Genelde 10 ve daha fazla hücre yüksekliğinde olanlara rastlanmaktadır.</p>

4b Numaralı Ahşap Örneğinin Mikroskop Görüntüleri

	<p>Enine Kesit</p>	<p>. Yıllık halka sınırları belirgindir. Reçine kanalı yoktur. Yaz odununda traheidler radyal yönde yassılaştırmış ve kalın çeperli, ilkbahar odunu hücreleri ince çeperli ve geniş lümenlidir.</p>
	<p>Radyal Kesit</p>	<p>Trahelerin radyal çeperlerindeki geçitler tek sıralı nadiren ve yer yer iki sıralı olarak bulunmaktadır. Karşılaşma yeri geçitleri taxodoid tiptedir. Az sayıda piceoid tip geçitlere rastlanmıştır.</p>
	<p>Teğet Kesit</p>	<p>Öz ışınları tek sıralı ve homojen yapıdadır. 1-30 hücre yüksekliğindedir. Genelde 10 ve daha fazla hücre yüksekliğinde olanlara rastlanmaktadır.</p>

4c Numaralı Ahşap Örneğinin Mikroskop Görüntüleri

Yapıdan alınan ahşap örneğinin ilgili analiz ve inceleme sonuçları aşağıda verilmiştir.

Örnek 4a	Örneğin makroskobik ve mikroskobik incelemeleri sonucu <i>Pinaceae</i> familyasından <i>Abies spp (Gökmar)</i> olduğu tespit edilmiştir.
Örnek 4b	Örneğin makroskobik ve mikroskobik incelemeleri sonucu <i>Pinaceae</i> familyasından <i>Abies spp (Gökmar)</i> olduğu tespit edilmiştir.
Örnek 4c	Örneğin makroskobik ve mikroskobik incelemeleri sonucu <i>Pinaceae</i> familyasından <i>Abies spp (Gökmar)</i> olduğu tespit edilmiştir.

6.4. KURMA EVLER MEVCUT DURUMLARI

Kurma Evler'in mevcut durumlarıyla alakalı kapsamlı çalışma Mart 2020 tarihinde gerçekleştirilmiştir. 1951 senesi hava fotoğrafları doğrultusunda yaptığım incelemelerde evlerin 9 mahallede yayılmış halde olduğu farkedilmiştir. Bu mahalleler; Atatürk Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, Çarşı Mahallesi, Gülalibey Mahallesi, Hocabey Mahallesi, İnönü Mahallesi, Karaağaç Mahallesi, Kızılay Mahallesi ve Yeni Mahalle'dir.

6.4.1. Kurma Evler'in Konumları

Atatürk Mahallesi'nde 79 adet Kurma Ev bulunmaktadır. Bu evlerden 60 adedi yıkılmıştır. Ayakta kalan evlerden 2 tanesi ticari olarak kullanılmaktadır. Kalan 17 ev aslına uygun olarak konut şeklinde kalmıştır. Evlerin tamamına yakınında eklenti bulunmaktadır. Bazı konut olarak kalan evlerin bir kısmı aktif olarak kullanılmamaktadır.

Cumhuriyet Mahallesi'nde 90 adet Kurma Ev bulunduğu hava fotoğrafları ile tespit edilmiştir. Bu mahallede ticari maksatla kullanılan Kurma Ev bulunmamaktadır. Evlerden 67 tanesi yıkılmıştır. Kalan evler konut olarak kullanılmaktadır. Evlerin genelinde eklenti bulunmaktadır.

Çarşı Mahallesi tren istasyonunun hemen kuzeyinde bulunmaktadır. Deprem sonrası tren istasyonundan yukarı doğru ilerleyen şehir için sağlam toprak sayılan

bölgelerin daha yukarıda bulunması bu mahalledeki Kurma Ev sayısının azlığını açıklayabilir. Ayrıca o dönemde bu bölgede yapılan çok fazla hımış ve yığma yapı bulunmaktadır. Bu sebepler dolayısıyla o bölgede bulunan Kurma Ev adedi 5 ile sınırlıdır. Bu evler de mahallenin Kuzey sınırında bulunmaktadır. Tamamı yıkılmıştır. Şimdi bu mahallede Çarşı Toki isimli toplu konut projesi bulunmaktadır.

Gülalibey Mahallesi için şehrin Kurma Evler bakımından en çok korunmuş mahallesi denilebilir. Bu mahalle sakinleri evlerini sevdikleri, sahip çıktıkları ve bakım gösterdikleri yapılan gezi çalışması ile gözler önüne serilmiştir. Bu mahallede 111 adet Kurma Evler bulunmaktadır. Bunlardan 14 tanesi yıkılmıştır. Kalan evlerden 6 adeti ticari mesken olarak, geri kalan konutlar işlevine uygun olarak kullanılmaktadır. Yıkılmamış kurma evlerin çoğunda eklenti bulunmaktadır.

Hocabey Mahallesi'nde 66 adet Kurma Evler bulunmaktadır. Bu evlerin 10 tanesi yıkılmıştır. Kalan konutların 3 tanesi ticari maksatla kullanılırken, kalan 53 adeti konut olarak kullanılır. Yıkılmamış evlerin yarısına eklenti yapılmıştır.

İnönü Mahallesi, Kurma Evlerin yoğun bulunduğu mahallelerdendir. Şimdi merkeze yakınlığı sebebiyle çoğu yıkılmış, yerini dört katlı haneler ve dükkanlar almıştır. Bu mahallede 129 adet Kurma Evler bulunmaktadır. Bu evlerin 74 adedi yıkılmıştır. Kalan evler konut olarak kullanılmaktadır. Bu mahalledeki evlerin ufak bir kısmında eklenti bulunmaktadır.

Karaağaç Mahallesi'nde 70 adet Kurma Evler bulunmaktadır. Bu evlerin 50 adedi yıkılmıştır. Kalan evlerin 8 adedi dükkana çevrilmiştir. 12 tanesi konut olarak kullanılmaktadır. Yıkılmamış evlerin genelinde eklenti bulunmaktadır.

Kızılay Mahallesi, 1939 Erzincan depremi sonrası Kızılay tarafından yapılmış pavyon evlerin bulunduğu mahalledir. Adını buradan almaktadır. Mahallenin genelinde bu evler vardır. Pavyon evlerin olmadığı, mahallenin doğu kısmına 37 adet Kurma Evler yapılmıştır. Bu evlerin 28 adedi yıkılmıştır. Kalan evlerin 2 tanesi dükkandır. 7 adet Kurma Evler konut olarak kullanılmaktadır. Evlerin yarısında eklenti bulunmaktadır. Kentsel dönüşüme giren Kızılay Mahallesi'nde Kurma Evlerin kalıp kalmayacağı henüz bilinmemektedir.

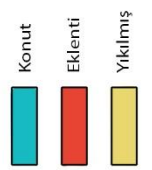
Yeni mahalle'de 64 adet Kurma Ev bulunmaktadır. Bu evlerin 34 adedi yıkılmıştır. Kalan 30 ev eklentiler yaparak hayatlarını konut olarak sürdürmeye devam etmektedir.

Şekil 26. Kurma Evlerin Bulunduğu Mahallelerin Konumu (Kırmızı çizgi 1949 yılı yerleşim alan sınırını göstermektedir)

Şekil 27. Atatürk Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon

Şekil 28. Cumhuriyet Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon

Şekil 29. Çarşı Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon

- Konut
- Ticari
- Eklenti
- Yıkılmış

Şekil 30. Güllalibey Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon

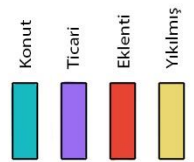
Şekil 20. İnönü Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon

Şekil 33. Karaağaç Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon

Şekil 34. Kızılay Mahallesi Kurma Evler Fonksiyon

Şekil 35. Yeni Mahalle Kurma Evler Fonksiyon

6.4.2. Mevcut Kurma Hangi İşlevler ile Kullanılıyor?

Kurma Evler ile alakalı alan çalışmasında nerelerde yıkıldığını ve nerelerde var olduğunu gösterir haritalar üzerinde çalışmaya devam edilmiş, Mart 2020’de tipolojisi çıkarılan 2’li, 3’lü ve 4’lü Kurma Evlerin nerelerde olduğu belirlenmiştir. Bu belirlemeler yıkılmamış Kurma Evler üzerinden yapılmıştır.

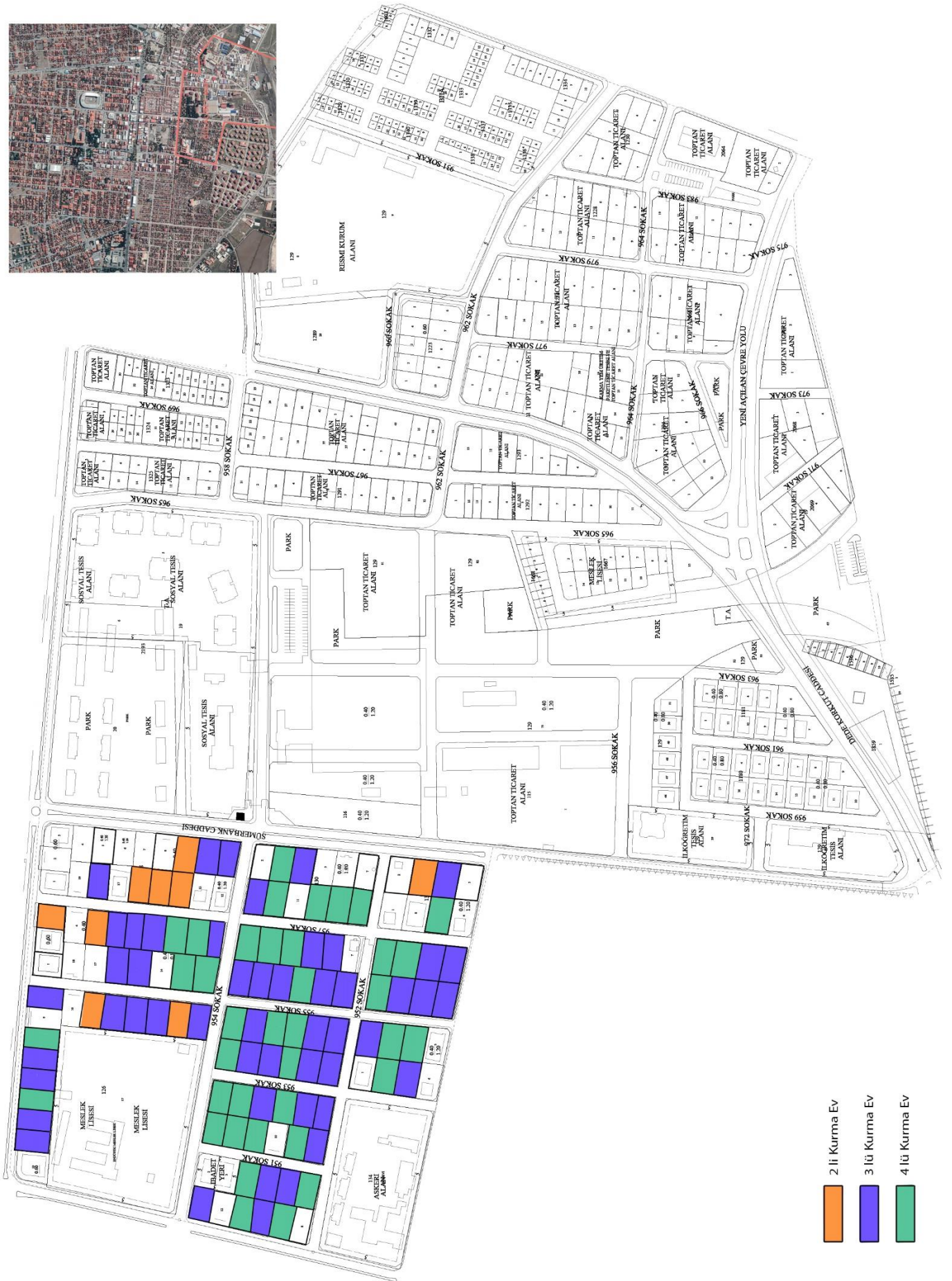
Buna göre, Atatürk Mahallesi’nde bulunan Kurma Evlerden 6 adedi 2’li, 11 adedi 3’lü ve 2 adedi 4’li olarak tespit edilmiştir. Cumhuriyet Mahallesi’nde 7 adet 2’li Kurma Evler bulunurken, 16 adet 3’lü Kurma Evler mevcuttur. Bu mahallede 4’lü Kurma Evlere rastlanamamıştır. Çarşı Mahallesi’nde mevcut bir Kurma Evler olmadığından bu mahalle araştırma dışıdır. Gülalibey Mahallesi’nde 9 adet 2’li Kurma Evler bulunurken, 3’lü Kurma sayısı 50’dir. 4’lü Kurma Evler sayısı 38’dir. Hocabey Mahallesi’nde 17 adet 2’li Kurma, 23 adet 3’lü Kurma, 17 adet 4’lü Kurma bulunmaktadır. İnönü Mahallesi’nde 3 adet 2’li, 42 adet 3’lü, 12 adet 4’lü Kurma Evler bulunmaktadır. Karaağaç Mahallesi’nde 4 adet 2’lü Kurma, 14 adet 3’lü Kurma, 2 adet 4’lü Kurma bulunur. Kızılay Mahallesi’nde 2’li Kurma bulunmazken, 8 adet 3’lü, 1 adet 4’lü Kurma Evler bulunur. Yeni Mahalle’de 5 adet 2’li, 16 adet 3’lü, 9 adet 4’lü Kurma Evler vardır. Toplamda Erzincan’da Mart 2020 tarihinde yapılan araştırma sonucu, 2’li 51 adet, 3’lü 180 adet, 4’lü 81 adet Kurma Evler bulunur.

Kurma Evlerin mahalle ölçeğinde veya toplamda bakıldığında, yoğunluk şekilleri ve dizilim sebepleri hakkında net bir bilgi edinilememiştir. Yapılan işaretlemeler bize bu konuda kesin bir bilgi vermemektedir.

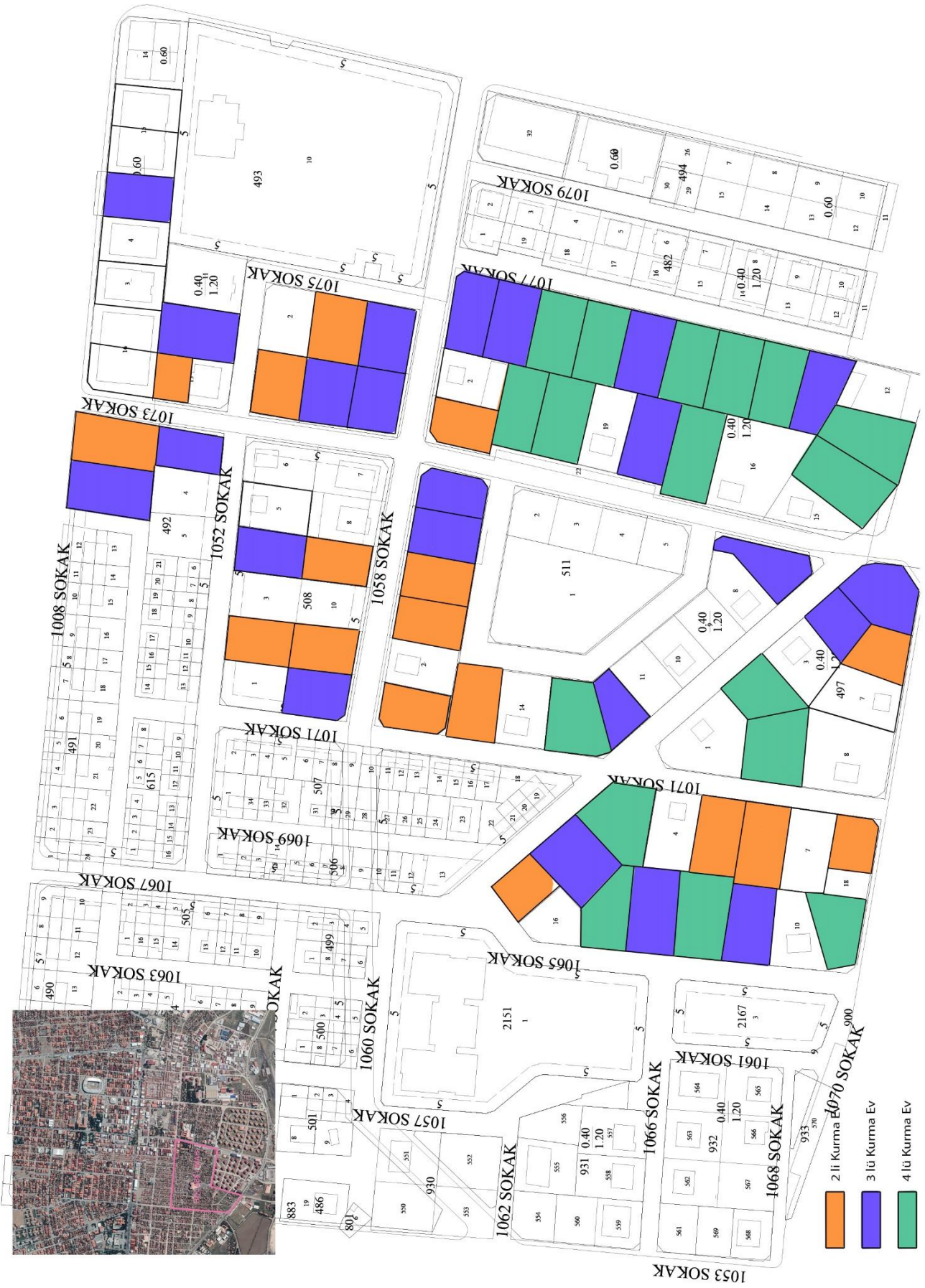

Şekil 36. Atatürk Mahallesi Kurma Evler Zon

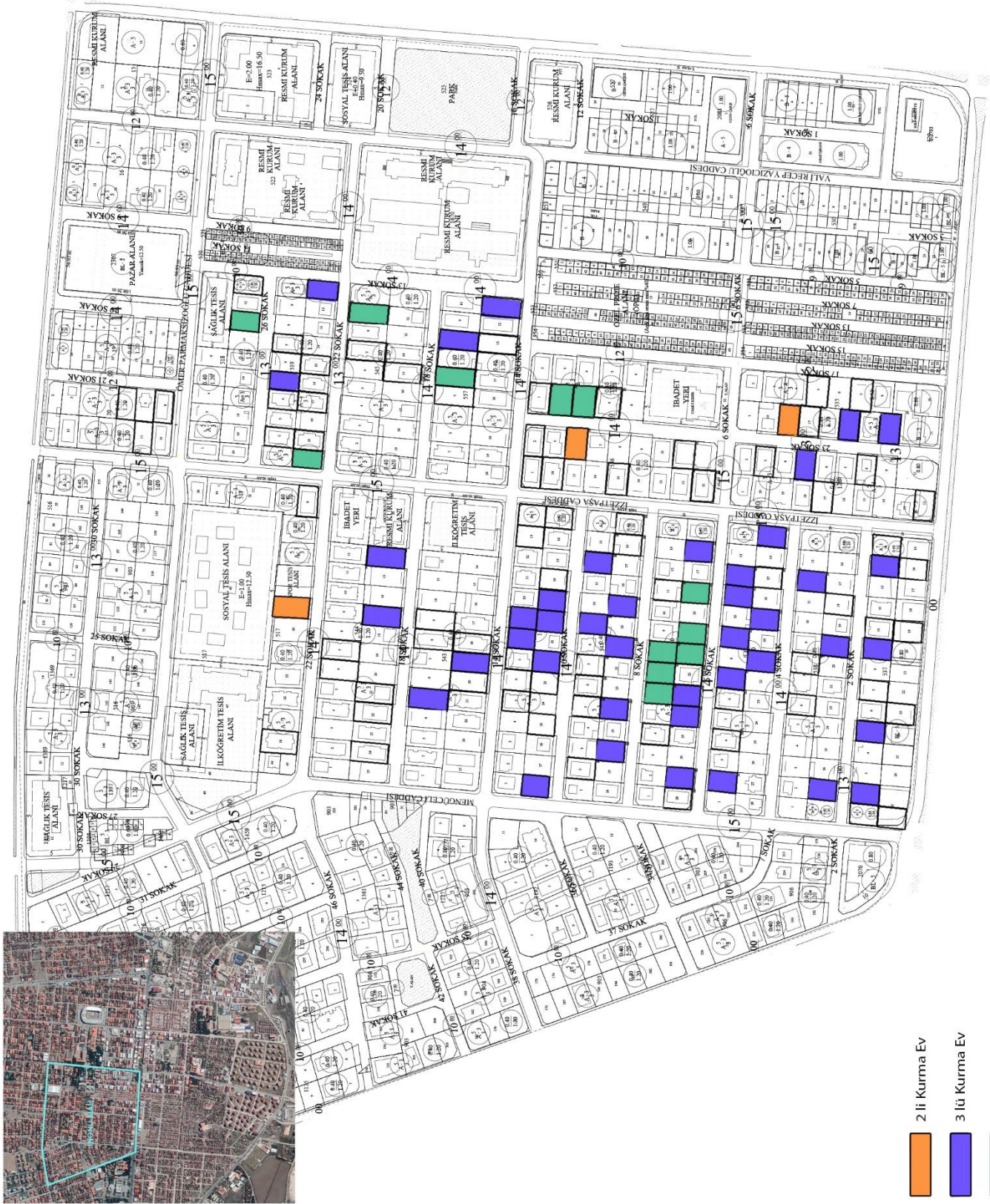

Şekil 38. Güllübeý Mahallesi Kurma Evler Zon

Şekil 39. Hocabey Mahallesi Kurma Evler Zon

Şekil 21. İnönü Mahallesi Kurma Evler Zon

- 2 li Kurma Ev
- 3 lü Kurma Ev
- 4 lü Kurma Ev

Şekil 22. Karaağaç Mahallesi Kurma Evler Zon

Şekil 42. Kızılay Mahallesi Kurma Evler Zon

- 2 li Kurma Ev
- 3 lü Kurma Ev
- 4 lü Kurma Ev

Şekil 43. Yeni Mahalle Kurma Evler Zon

6.5. KURMA EVLER ÇİZİMLERİ

Kurma Evler'le alakalı çalışmalar için İnönü Mahallesi, 8. Sokak'taki kurma evlerden 3'lü olan tercih edilmiştir. Tek katlı, eklentileri ve çıkmaları bulunan Kurma Ev'in rölöve ve restitüsyon çizimleri, planları ve cepheleri üzerine çalışılmış ve çizilmiştir.

6.5.1. Rölöve Çizimleri

3'lü Kurma Evin girişine yapılan çelik eklenti ile içeri giriş sağlanmaktadır. Bu giriş süs havuzuyla batı cephesi arasına konumlandırılmıştır. Ana kapı girişi ahşaptır. İçeri girdikten sonra karşıda mutfak, solda tuvalet ve sağda odalara giriş bulunmaktadır. Oda kapıları ahşap olarak kalmıştır. Antrede zemin kaplaması seramiğe dönüştürülmüştür. Ana 3'lü evin kuzey cephesine genişletme işlemi yapılmıştır. Bu sayede mutfak ve wc de büyütme işlemleri yapılmıştır. Kuzey cephesinde, arka bahçeye yeni yapılan yığma bina ile yaşanılabilir alanın metrekaresi büyütülmeye gidilmiştir. 3'lü Kurma'nın ana odasından diğer iki odasına giriş bulunmaktadır. Ana odadan kısmı bodruma ahşap merdivenlerle iniş bulunmaktadır. Merdivenlerin olduğu yer ahşap bir kapak ile kapatılmıştır. Bu ahşap kapak açıldığında merdivenler ve iniş görünür olmaktadır. Yapının ahşap pencereleri, kapıları ve zeminleri yıpranmış şekilde bulunmaktadır. Ahşap pencerelere ferforje korkuluklar ilave edilmiştir.

Aslen toplam 3 oda, bir mutfak ve bir banyo bulunan yapının eklenti ile 7 oda, bir banyo, bir tuvalet, bir mutfak haline dönüştürülmüştür. Eklentiler için küçültülen bahçenin ancak %50'lik kısmı küçülmüş bulunmaktadır. Bina sahibinin beyanına göre daha önceden bahçenin köşesinde dışarı tuvalet yapılmış, bina içindeki tuvalet kullanılmamış, bunun sebebi halkın ev içinde tuvalet kültürüne adapte olma zorluğudur. Lakin benim rölöve aldığım dönemde dışarıda tuvalet mevcut değildir.

Bodrum kata inildiğinde sıvasız beton insanı karşılamaktadır. İki odalı kısmı bodrum arasında yumurta kapı şeklinde tam biçimlendirilmemiş, geçiş bulunmaktadır. Bodrum kat tavanında ahşap kirişler görünür haldedir. Tavanda döşemeden sarkan ahşap kiriş 10x25 ebatında bulunmaktadır. Kirişin sarktığı

bölgede bir insanın boyu kurtarmamaktadır. Kirişler arasından bir insanın boyu kurtarmaktadır.

Cephelerde sıva ve boya bulunmaktadır. Kiremitler yer yer kırılmış olsada, genel olarak nizami şekildedir. Çatıda, baca ve çanak anten mevcuttur. Binanın cephelerinden sarkan kablolar, sıva ve boya dökülmeleri, yazılar ve çatlaklar mevcuttur. Havuz taşında oyulmalar, çelik eklentilerde paslanmalar vardır. Saçakta, ahşam çatıda boya kaplamalarında dökülmeler vardır.

Yapılan çalışmalar sonucu 1949 da yapılan Kurma Ev'in ahşabında çürüme, düşme, böceklenme tespit edilmemiştir. Herhangi bir çökme ve yıkılma söz konusu değildir.

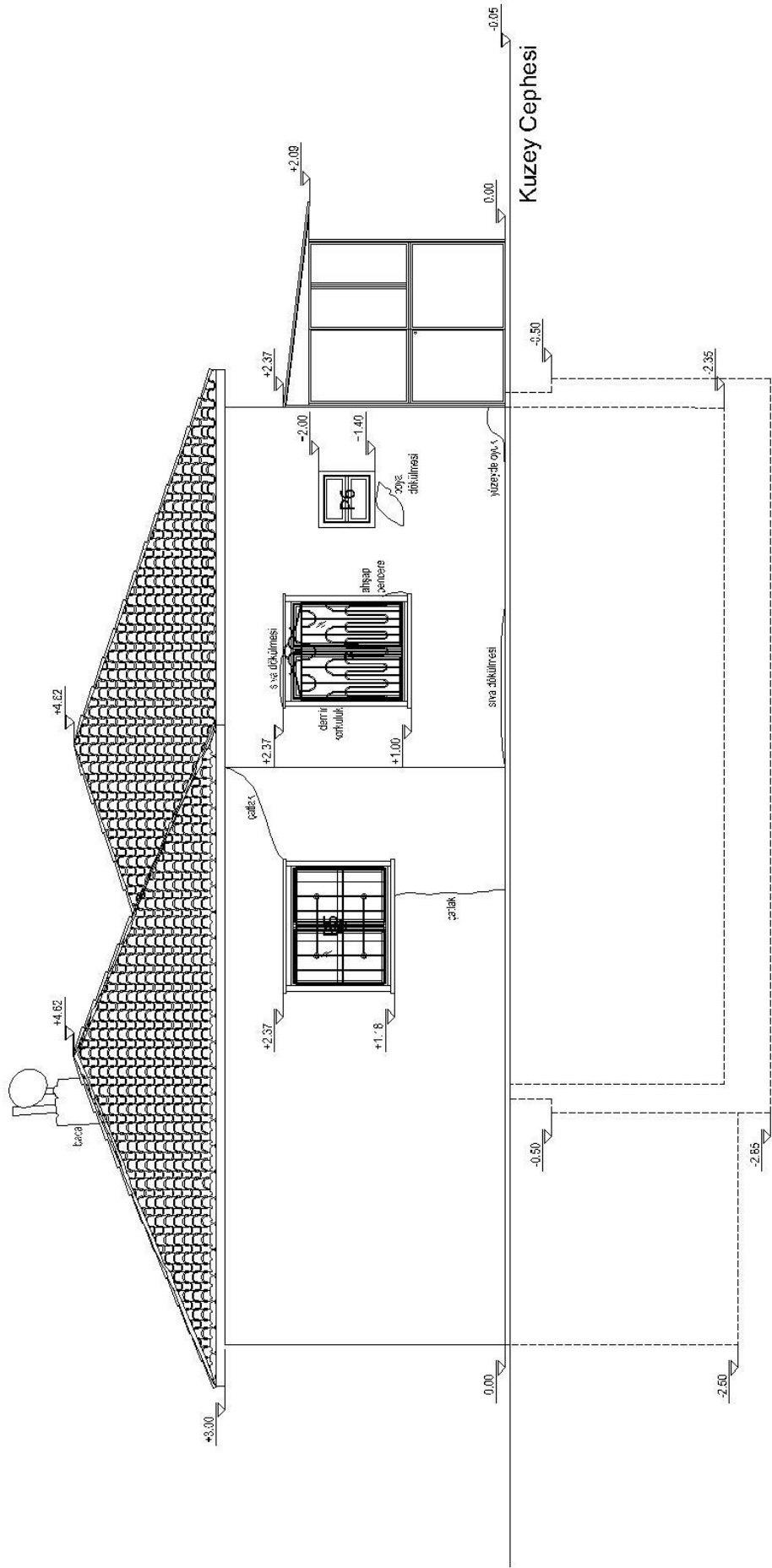
Şekil 44. Kurma Ev Bodrum Kat (S.ÖZEL, Aralık 2020)

Şekil 45. 3'lü Kurma Ev Ana Oda, Bodruma İniş Merdiven (S. ÖZEL, Mart 2020)

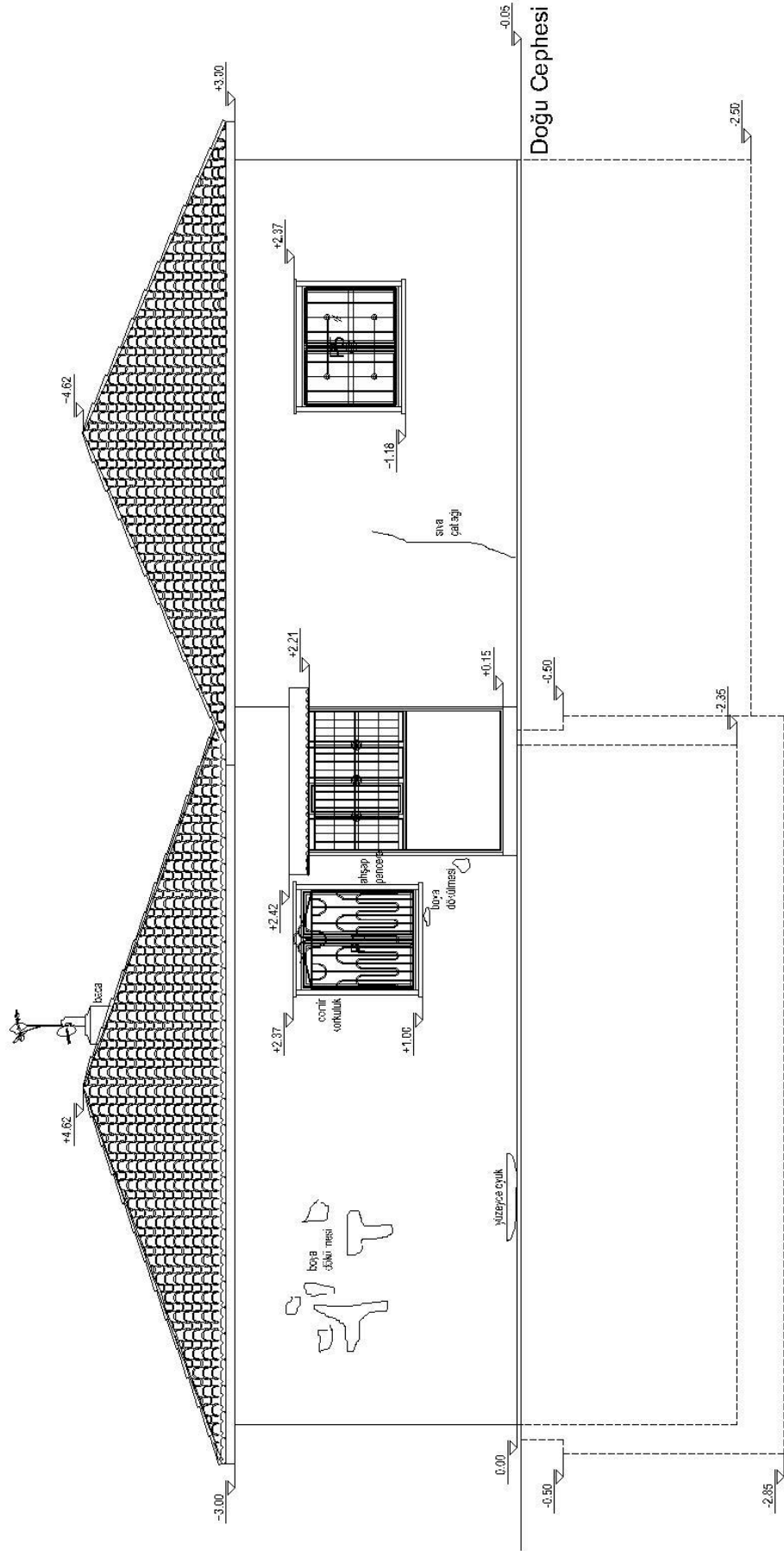

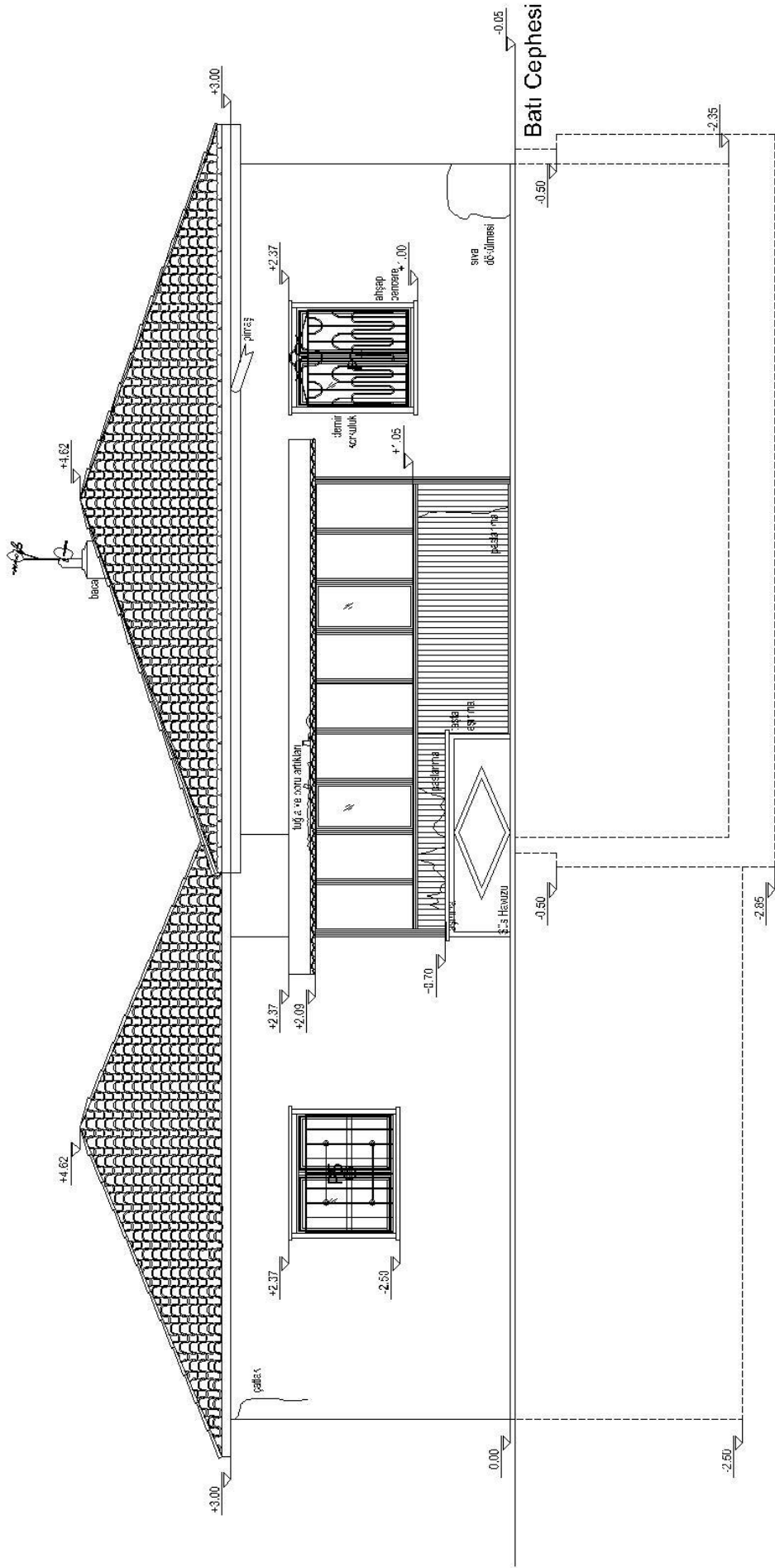

Şekil 48. Kuzey Cephesi Rölöve Çizimi

Şekil 23. Doğu Cephesi Rölöve Çizimi

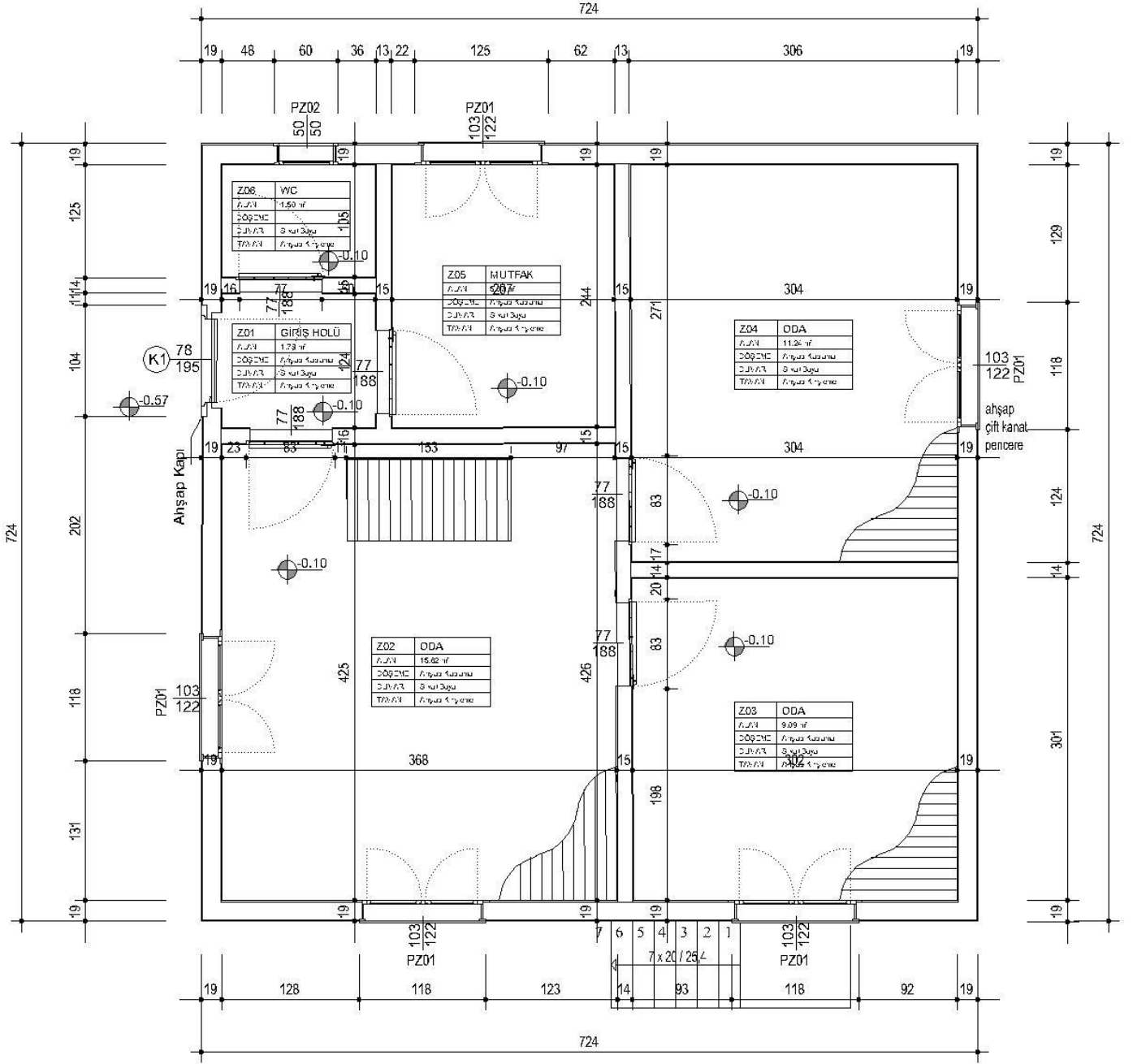
Şekil 24. Batı Cephesi Rölöve Çizimi

6.5.2. Restitüsyon Çizimleri

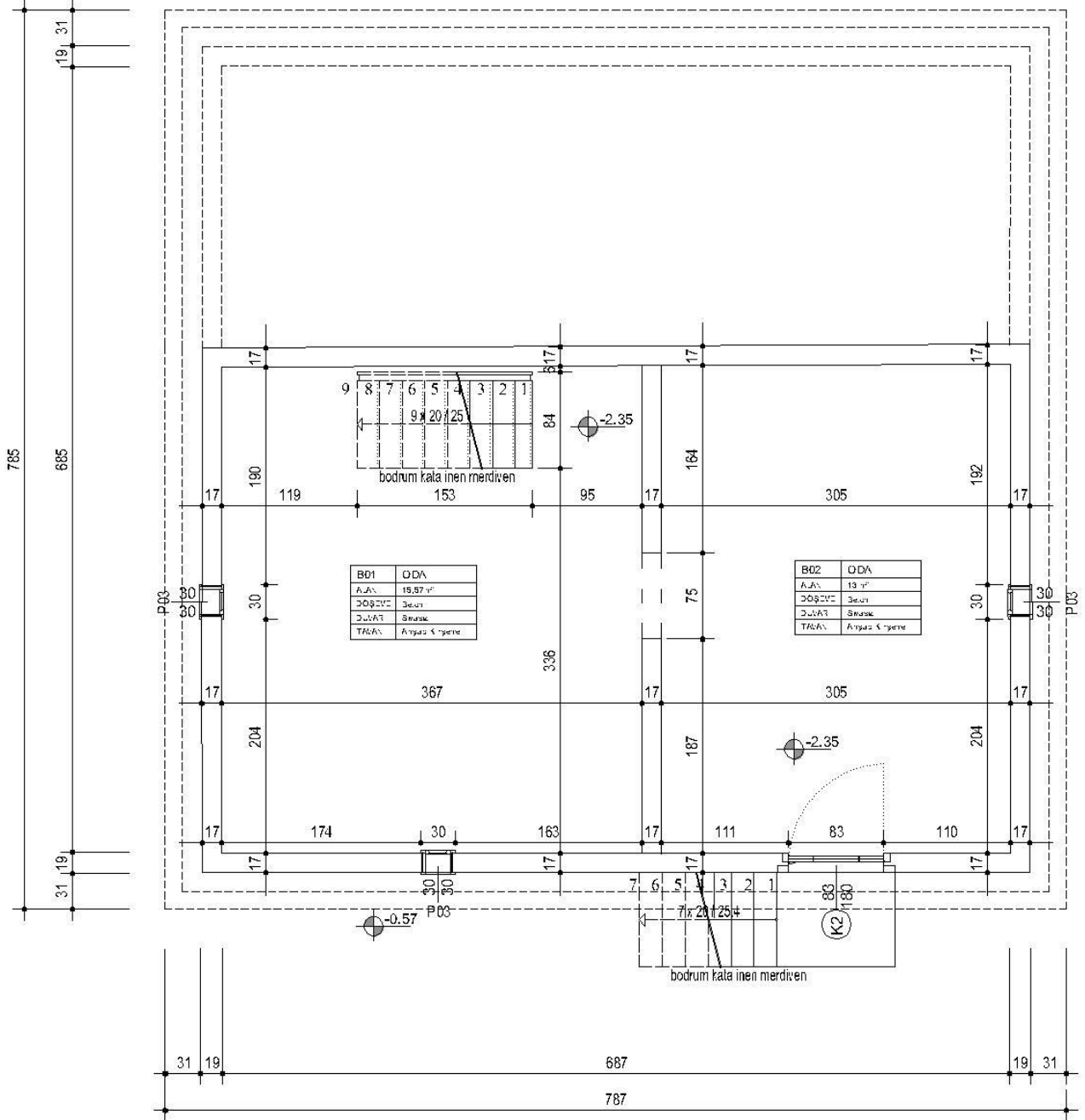
Restitüsyon plan çizimleri için detaylı fotoğraflara ulaşılammıştır. Mimarlık Dergisi'nde Mimar A. Hikmet Koyunoğlu'nun yazısından ve fotoğraflarından yola çıkılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucu edinilen bilgilere ve Erzincan Kurma Ev sahiplerinin anlattıklarından çizilmiştir.

Geniş bahçe içerisine konumlandırılmış yapı tek katlıdır. Girintileri olmayan yapı, düz dikdörtgen biçiminde bulunmaktadır. Zeminler, kirişler, çatı strüktür, merdivenler, evin kapıları pencereleri ahşaptır. Bodrum kat betonarme yapılmıştır. Ahşap taşıyıcılar betonarme zemin ile kalın demir vidalar ve civatalar ile bağlanmıştır. Duvarlar, ahşap çapraz yerleştirilmiş çitalar ile tamamlanmıştır. Üzerine yalıtım malzemesi ve sıva teli geçildikten sonra sıva ve boya ile bitirilmiştir. Çatı kaplaması hafif bir malzeme ile yapılmıştır. Bodrum kata içeriden ve dışarıdan iniş verilmiştir. Bodrum kısmidir. Yapılan incelemeler sonucu tüm ahşap malzemeler için köknar ağacı kullanılmıştır. Yapılan tüm evlerin içerisinde tuvalet ve mutfak bulunmaktadır. Bunun yanında mutfakta ahşap dolaplar olduğu, ayrıca dört odalı evlerde odada da ahşap gömme dolap bulunduğu malik sahiplerinin söylemleri arasındadır. Herhangi bir belge bulunmadığı için çizimlere yansıtılmamıştır.

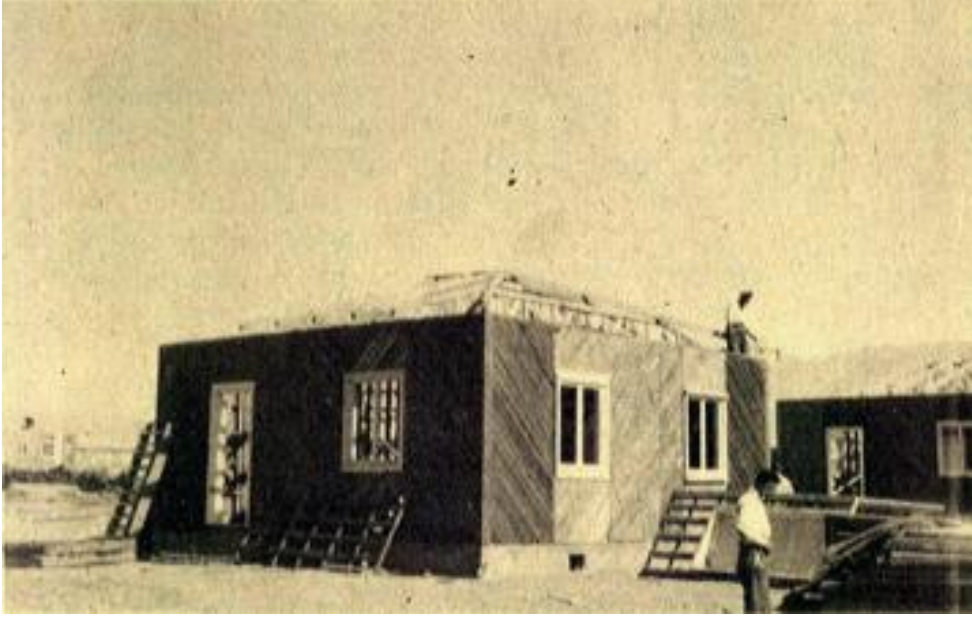
Sokak kotu yükseldiği için bodrum kat pencereleri mevcut halde kısmi görünmektedir. Lakin yapıldığı zaman pencerelerin rahatlıkla görüldüğü anlaşılır. Ahşap kapı girişine üç basamak çıkılarak ulaşılmaktadır.

Şekil 52. Zemin Kat Planı Restitüsyon Çizimi

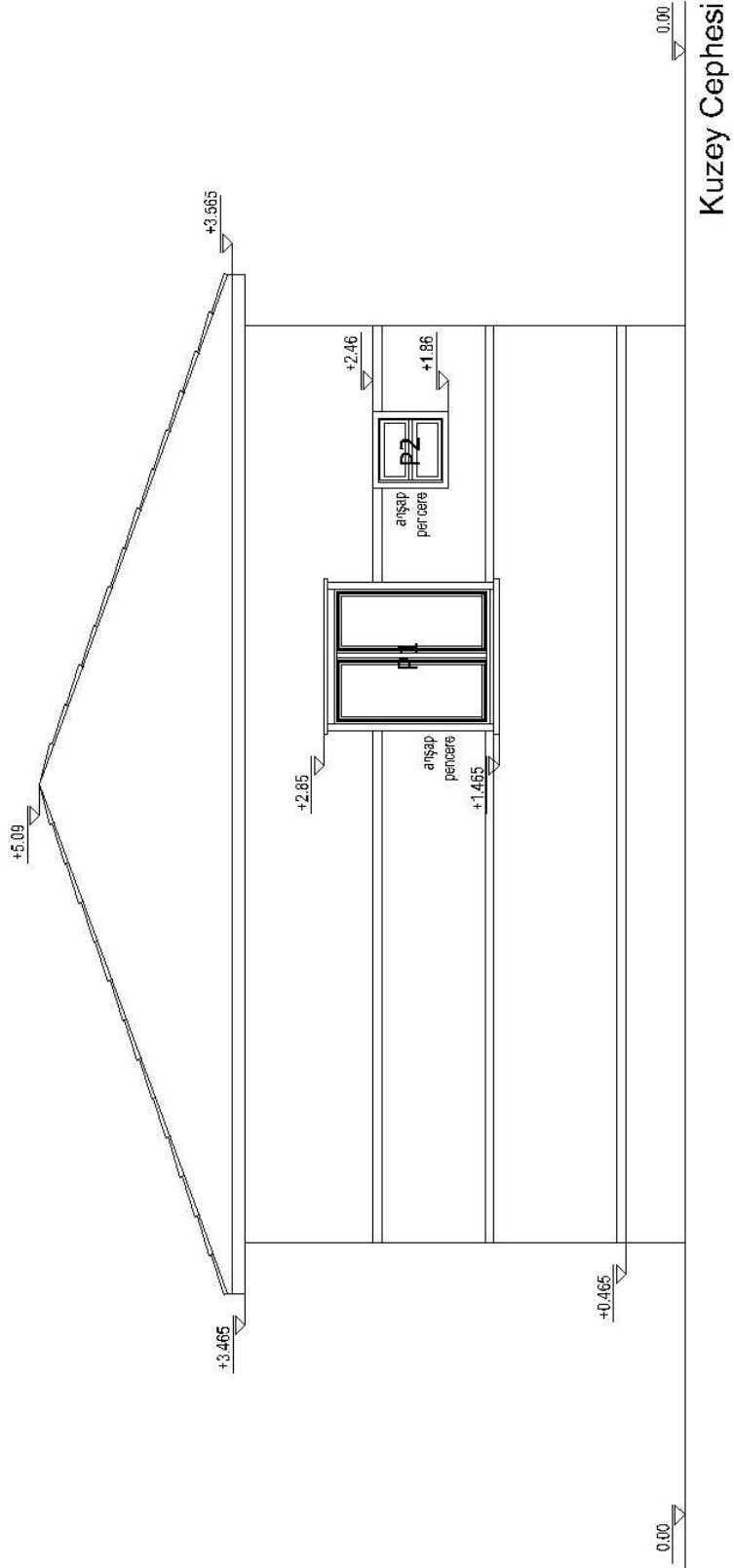
Şekil 53. Bodrum Kat Planı Restitüsyon Çizimi

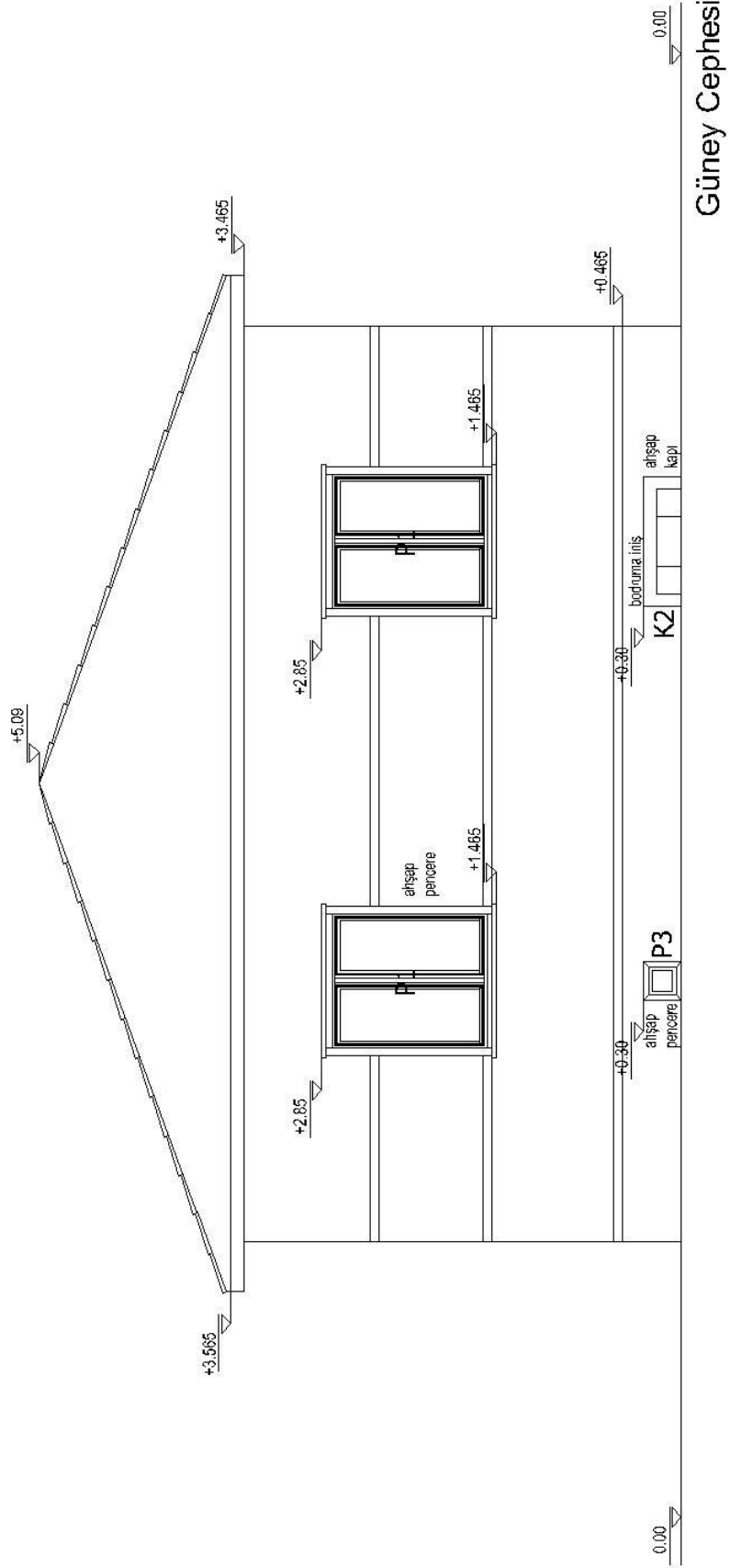
Şekil 54. A.Hikmet Koyunoğlu, Mimarlık Dergisi, 7. Fotoğraf

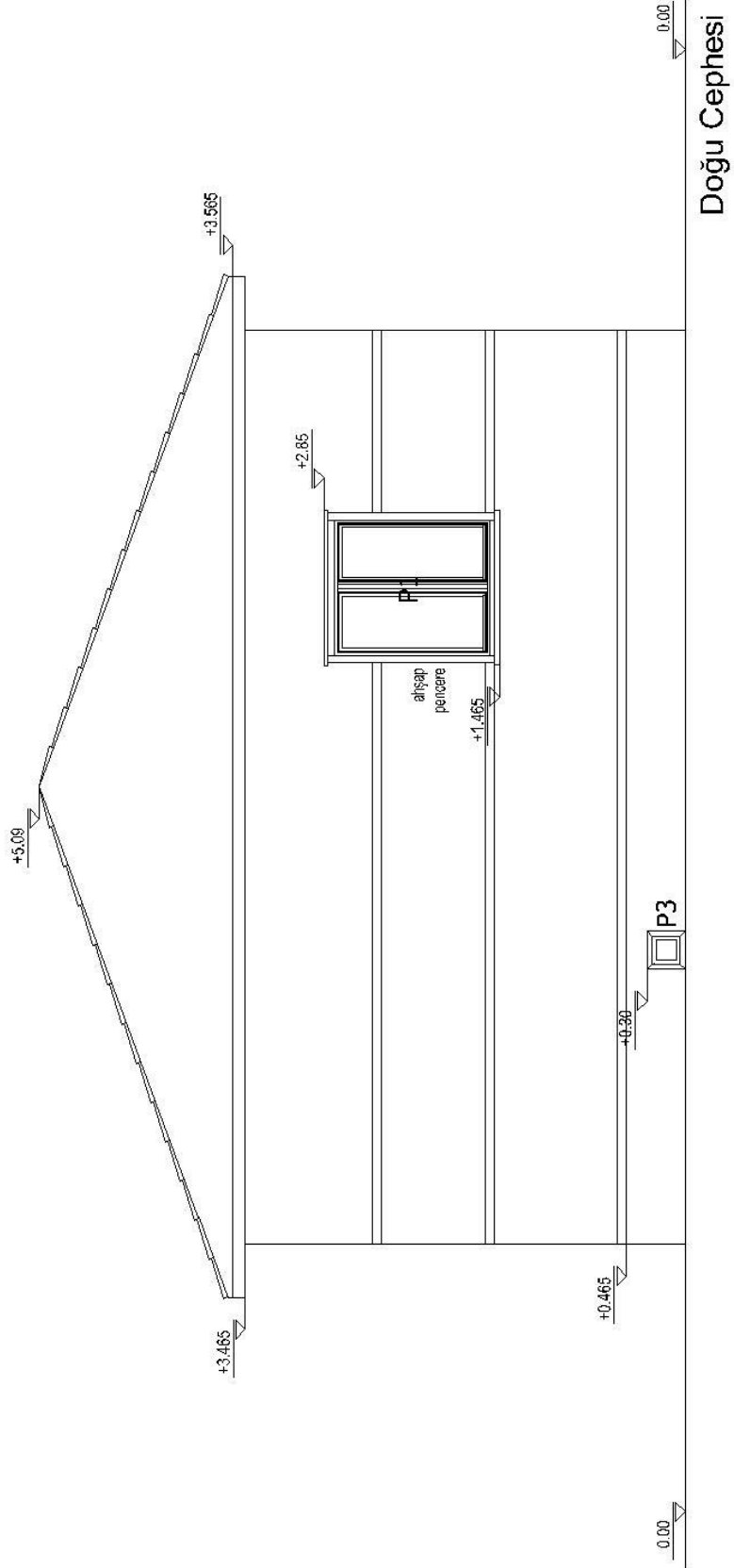
Şekil 25. A. Hikmet Koyunoğlu, Mimarlık Dergisi, 14. Fotoğraf

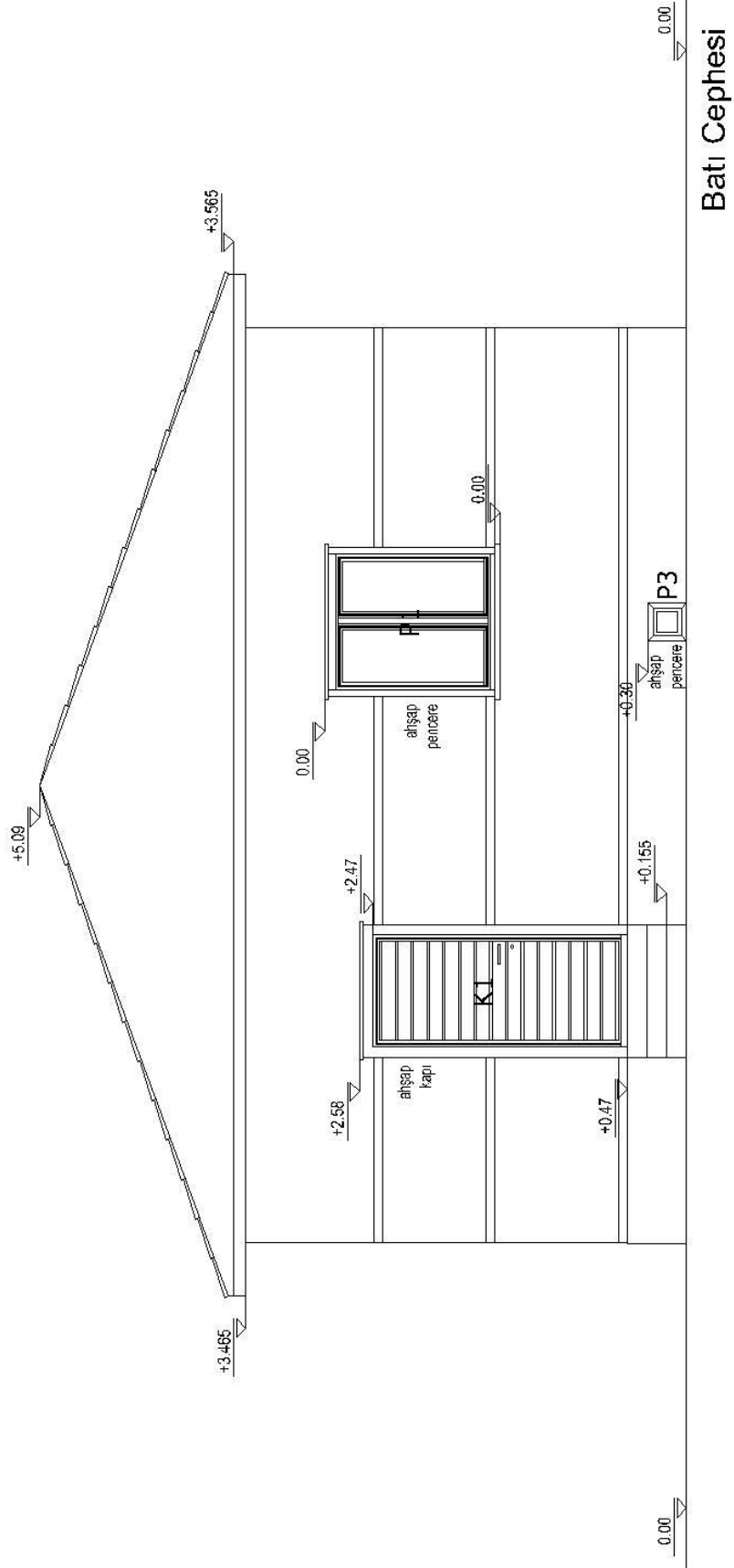
Şekil 56. Kuzey Cephesi Restitüsyon Çizimi

Şekil 57. Güney Cephesi Restitüsyon Çizimi

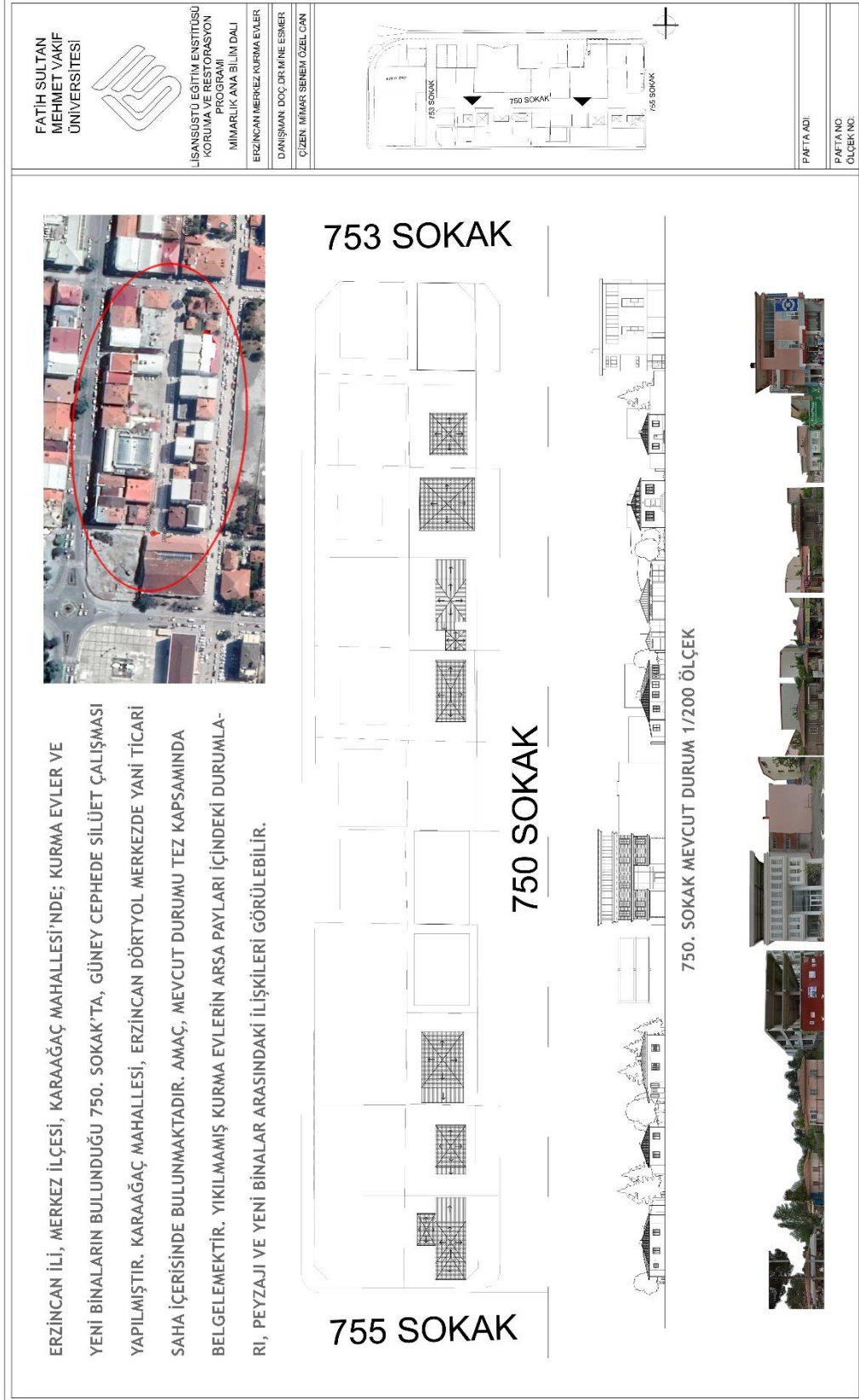

Şekil 26. Doğu Cephesi Restitüsyon Çizimi

Şekil 27. Batı Cephesi Restitüsyon Çizimi

6.5.3. Sokak Silüet Çizimi

6.6. KURMA EVLERİN ALDIKLARI HASARLAR

Kurma Evler buldukları konum itibari ile Erzincan Kenti'nin merkezinde kalmıştır. Bu nedenle arsalarının değeri yükselen yapıların çoğu, daha yüksek katlı yapılar yapma amacıyla yıkılmıştır. Geniş arsa paylarıyla müteahhitlere satılan Kurma Evlerin sahipleri bu anıt yerine, 3+1, iki yeni daireyi tercih etmektedir. İnönü Mahallesi'inde ki Kurma Evler Dört Yol merkezde kalması sebebiyle yıkılıp üç katlı betonarme binalar yapılmaktadır. Karaağaç Mahallesi ticari meskene yatkınlığı sebebiyle yıkılan Kurma Evler iş merkezi, dört katlı betonarme binalar olarak yapılmaktadır.

Yıkılmayıp, ayakta kalmayı başaran evler için dört şekilde gruplandırma yapabilmek mümkündür. Fakir, durumu olmayan kişiler kullanmaya devam edenler, durumu olup, Kurma Evleri sevdikleri için eklentiler ve bakımla yaşamaya devam edenler, maddi ihtiyacı olmadığı için kendi haline terk edilmiş evler ve ticari meskende kalıp bir cephesi yıkılarak camekan vitrin yapılmış Kurma Evler...

Kendi başına yıkılmış Kurma Evlere rastlamak mümkün değildir. Ayakta duran Kurma Evlerin genelinde sıva dökülmeleri mevcuttur. Kurma Evlerin duvarlarında Vandalizm görmek mümkündür. Konuta, eklenti yapılar usulsüz şekilde, yığma olarak yapılmaktadır. Genişletmek amaçlı yapılan ek binalara içeriden verilen girişler sebebiyle ilk haline özgü mutfak ve banyo bulmak neredeyse imkansızdır. Ahşap çatı kirişinin kaplamalarının yer yer döküldüğü görülse de taşıyıcı ahşaplarda çürümeye rastlanmamıştır. Pencereler, kapılar zamanla değişmiş, yerini pimapen veya çelik almıştır. Güven duygusu nedeniyle eklenen ferforje korkuluklar her cephede farklılık gösterir. Çatıya daha sonra eklenen kiremitlerin ağırlığından çatı ahşap kirişlerinde sehim söz konusu olmuştur. Çatılarda uydu antenleri, çanaklar, cephelerde sarkan kablolar, elektrik panoları hemen hemen her evde mevcuttur.

SONUÇ

1939 Erzincan Depremi, ülkemiz ve özellikle yöre insanı hafızasında yer etmiş; büyük hasarlar bırakmasının yanı sıra Erzincan'ın fiziksel görünümünde ve şehrin yerleşim alanında değişikliklere yol açmış bir felâket olarak hatırlanmaktadır. Tez kapsamında ele alınan Kurma Evler, deprem sonrası insanlara konut sağlama amacıyla, az katlı ve prefabrik denilebilecek bir sistem ile yapılmış ve Avusturya'dan satın alınmış olan yapılardır. Az katlı, bahçe içinde yapılmış olan bu evlerin deprem kuşağında yer alan ve çok yakın geçmişte İzmir depreminde görüldüğü üzere sık sık sarsıntılara maruz kalan ülkemizde, özellikle Anadolu'da sürdürülebilir bir model olarak örnek alınması tez kapsamında bir öneri olarak sunulmaktadır.

Tezin içeriğinde, 1939 Erzincan depremi sonrası yaşanan sorunlar ve bunlara getirilmeye çalışılan çözümler; bu çözümlerde izlenen ilerleme, dönemin gazete manşetleri ve dergileri, başbakanlık arşivleri, TBMM tutanakları ve 1949,1951 askeri hava fotoğrafları vasıtasıyla incelenmiş ve anlatılmaya çalışılmıştır. Deprem sonrası uygun görülerek uygulanan Kurma Evler'in uygulama süreçleri, günümüze ulaşmış olanlarının kullanım durumları tespit edilmiştir. Günümüze ulaşan ve ulaşamayan evler, gerek hava fotoğrafları ve güncel haritalar üzerinde karşılaştırma ile tespit edilerek, gerekse gezilerek yerinde gözlemlenmiştir. Günümüze ulaşanlar arasında örnek bir ev belirlenerek; rölöve ve restitüsyon çizimleri yapılmış ve güncel kullanımı ile ilgili durum değerlendirmesi yapılmıştır. Kurma Evler'in ve yeni dönem yapılmış binaların olduğu bir sokak seçilerek silüeti çizilmiş ve bu sayede olması gereken ve olan arasındaki fark gözler önüne serilmiştir.

Erzincan, 1941 sonrası makroform gelişimi ile "cumhuriyet kenti" olmuştur (Polat, 2008, 85). Modern mirasın sürdürülebilir bir model olmasının örneği olan Kurma Evlerle ilgili çalışmalarım üzerine yaptığım değerlendirmeleri aşağıda maddeler halinde ifade etmeye çalıştım:

Kurma Evler, yapıldığı dönem sebebiyle hem siyasal hem de ekonomik anlamda geçmişe ışık tutmaktadır. Cumhuriyet döneminde, batılılaşma yolunda ilerleyen toplumumuzun, mimari kimliğinin belirlenmesinde rol alan; Alman ve Avusturya yakınlaşmasının tarihi belgesi niteliğinde değer taşımaktadırlar. Hükümetler için eski eseri koruduğu imajı, dünya üzerinde ülkeyi ve ulusu saygın tutmanın bir yoludur. Çünkü miras yalnızca ülkeye özgü değildir, dünya mirasıdır.

Bir eseri korumak için yalnızca süslemesi olması ve çok daha eski dönemlere ait olması gerekmemektedir. Ahşap Mimari Mirasın Korunması için İlkeler tüzüğü'nün 17. Maddesinde belirtildiği üzere, geçici ve gelişen binalar gibi bazı ahşap yapıların kültürel anlamını belirlemek için özel değerlerini dikkate almak gerekebilir (Url-16). Valetta İlkeleri'nde şöyle belirtilir: Tarihi kentler, somut ve soyut öğelerden oluşur. Onları biçimlendiren geçmişin yaşayan kanıtlarıdır (Url-22). Kurma Evler bu bağlanda, hikayesiyle hayat bulur. Gerek mimari biçimlenişleri gerek yapım teknikleri ve malzemeleriyle bir bütün olarak ele alınmalıdırlar.

Kurma Evler manevi anlamı nedeniyle korunmalı ve bu koruma eylemi ICOMOS tüzüklerinde kabul edildiği şekilde olmalıdır. Aynı çevreye katılan diğer yapı toplulukları da bu evler çerçevesinde şekillenmeli ve mahallenin dokusuna, ruhuna uygun olmalıdır. Valetta İlkeleri'nin madde 4 de belirtildiği üzere, Kurma Evler'in sokak dokusuyla ilişkisi, yeşil alanı, strüktür, hacim, uslu, ölçek, malzeme, kentsel alan içinde üstlendiği işlev, yerin ruhu ve sosyal dokusu korunmalıdır (Url-22). Evler süslemesiz sıva duvarları, kübik formu, ufak pencereleri, bahçeli yapısıyla bir döneme özgü davranışlar sergilemektedir. Avusturya'dan gelen bu evler, modern mimarlığın öncüsü Adolf Loos'un kuramının uygulanmış bir ifadesidir.

Bu evlerle alakalı bir yönetim planı oluşturulmalıdır. Bu yönetim planı somut ve soyut alanların tanınması, korunması ve geliştirilmesi üzerine olmalıdır. Valetta İlkeleri madde 1'de belirtildiği gibi, kültürel değere sahip Kurma Evler için koruma hedefleri oluşturulmalıdır. Yasal, finansal, idari, teknik yöntem ve araçlar belirlenmelidir (Url-22).

Kurma Evler'in sahipleri ve diğer vatandaşları, kültür varlıkları ve evlerin önemi hakkında bilgilendirmek gerekmektedir. Floransa Bildirgesi madde 4'de

belirtildiği gibi mirasın zenginleşmesi için toplum sürece katılmalıdır (Url-17). Mirasın refaha, sosyal bütünleşmeye, sürdürülebilir ve ekonomik gelişmeye katkısı ile ilişkilendirilmelidir (Url-17). Kültürel Alanların Algılanması ve Sunumu Tüzüğü'nün 1. İlkesinde söylendiği gibi halkı, kültürel miras tanıma konusunda teşvik etmek ve bilgilendirmek gerekir (Url-19). Lima Declaration 17. maddesinde anlatıldığı üzere, eğitim başlangıç noktasıdır. Bu nedenle, genç nesil maddi ve manevi kültürel mirasın önemini farkında olmalı ve onun korunmasından sorumlu olmalıdır (Url-18). Bu durum, mirasın sürdürülebilirliği ve Erzincan'daki Kurma Evler'in modern miras listesindeki yeri için önemli rol oynayacaktır.

The Paris Declaration'da bahsedildiği gibi, modern mirası ve bu vesile ile Kurma Evleri yalnızca korumak ve tanıtmak yetmez. Aynı zamanda geliştirmek ve ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerini halkın kullanımına sunmak da gerekir (Url-21). Bu konuda hükümete, belediyelere ve bakanlıklara büyük görev düşmektedir.

Yarının toplumlarını inşa etmek için koruma, bilgilendirme ve kullanılabilir kılmak önemlidir. Tarihi korumak, peyzajlı mahalleler oluşturmak, sokak ve arsa üzerine uyumlu dengeli yapılar yapmak, faaliyet bölgeleri oluşturmak kültür varlıklarının sürdürülmesini kavramak konusunda önemlidir. Ayrıca afetlere karşı can ve kültür mirası kayıplarını da azaltmak için bir başlangıçtır.

Ahşap Mimari Mirasın Korunması İçin İlkeler ilke 8'de değinildiği şekilde, ahşap taşıyıcı sistemlerin deprem kuvvetlerine karşı koymada mükemmel bir davranış gösterdiği dikkate alınmalıdır (Url-16). Kurma Evler deprem sonrası yapılmış ve üstünden yıllar geçtikten sonra gerçekleşen şiddetli depremlerde yine hasar almadan yoluna devam etmiştir.

Floransa Bildirgesi madde 11'de belirtildiği üzere, kültürel miras toplulukları ve turizmi güçlendirmek için bir fırsattır (Url-17). Kimliği olumlu tanıtmak, kültürel farklılıklara bireysel düzeyde saygı duyulmasının bir yoludur. The Paris Declaration madde 4 de söylendiği üzere, gelişmekte olan ülkelerde yoksullukla mücadele etmenin bir yolu tarihi ve kültürel alanda kentsel ve endüstriyel mirasın restorasyonudur (Url-21).

Kurma Evler, depremlerle sarsılan bölgeler için örnek alınacak ve uygulanabilecek bir yapı topluluğudur. Tek katlı ve bahçeli oluşları, hafif çatıları, esnek ahşap malzemesi ile afet yönetimine yön verecek şekilde oluşturulmuştur. Bunların dışında Kuzey Anadolu Fay hattı ve Ovacık Fay hattı gibi iki ana fay sistemini içinde bulunduran bir deprem bölgesinin yapılaşma ve imar usulünün, Kurma Evler dikkate alınarak ilerlemesi gerekmektedir.

Anıt eserlerinin depremler vesilesi ile yıkılması, kültürü zengin olan bu şehri restorasyon alanında geri düşürmüştür. Geçmişinin karartıldığı bir kültürü yalnız geleceğiyle kabul etmek mümkün değildir. Modern miras olarak kabul edilmesi gereken evleriyle farklı bir boyut kazanacak olan şehir, aynı zamanda yeniliklere ve bir döneme ışık tutacak yönleriyle ülkemiz adına bir miras niteliği taşımaktadır.

Erzincan, Kurma Evler her geçen gün satılmakta ve yerine inşaat çalışmaları başlamaktadır. İnsan eliyle betonlaştırılan bu evlerle ilgili çalışmalar hızlıca yürütülmeye başlanmalıdır. Yıkılmadan kalan evlerin anlık tespiti yapılmalı ve evler için modern miras çerçevesinde devlet nazarında koruma kararı çıkarılmalıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı evler için aksiyon almalı, Erzincan Belediyesi bu konu ile ilgili bilgilendirilmelidir. Bu evler rölöve, restitüsyon ve restorasyon çalışmaları yapılarak en doğru şekilde dönüştürülmeli ve kullanıma açılmalıdır.

Yapılan malzeme analizleri sonucunda Kurma Evler'in taşıyıcı sistemleri, kapı ve pencereleri gibi tüm ahşap malzemeleri için köknar ağacı kullanıldığı tespit edilmiştir. Köknar ağacı çatlama, bozulma yapmayan, soğuğa dayanıklı ve sağlam bir ağaç türüdür (Url-23). Esnektir, az çalışır, az çeker. Deprem olasılığının yüksek ve kışın sert geçtiği Erzincan'da bu ağaç türünün kullanılması, Anadolu vilayetlerinde yapılacak yeni yapılar için örnek teşkil etmelidir.

Bu tezde, dünyada önemli felaketlerden biri olarak görülen 1939 Erzincan depremi sonrası yaşanan yıkımlar, zorluklar ve akabinde yaşanan gelişmelerle birlikte, prefabrik olarak nitelendirilebilecek Kurma Evleri'in yapım süreci, günümüze ulaşma durumları ve güncel kullanımları incelenmektedir. Bu inceleme sonunda, özellikle Anadolu'da, deprem bölgesinde yer alan küçük ölçekli şehirlerde

bu tek katlı, bahçe içinde ve ahşap mimari sistemle yapılmış olan evlerin sürdürülebilir bir model olarak önerilmesi söz konusudur.

Bu evlerin bir dönemi yansıtmaları açısından Modern Miras olarak önemleri ve bunun yanında deprem bölgesi yapılaşması için, gerek ahşap olmaları, çabuk imal edilebilen bir sistemle inşa edilebilir olmaları, az katlı olmaları, bahçe içinde olmaları gibi pek çok avantajları bulunmaktadır. Kurma Evler özelinde, günümüze ulaşabilmiş örneklerin yerinde muhafaza edilerek tescil edilmeleri, bu evlerin günümüze ulaşabilen örneklerinin daha fazla zarar görmemesi açısından önemlidir. Aynı zamanda bu evlerin yapım teknikleri, strüktürleri, biçimleri günümüze uygun modern tasarımlarla ele alınarak sürdürülebilir bir model önerilebilir. Bu model geliştirilerek sürdürülebilir bir kentsel çevre için Anadolu kentlerinde ve kasabalarında kullanılabilir. Ayrıca savaş, afet sonrası hazırlanan yerleşimlerde de kullanımı uygun olacaktır.

Kurma Evler, Erzincan merkezde 9 mahallede olduğu tespit edilmiştir. Bu mahallelerden Gülalibey Mahallesi evlerin en çok korunduğu ve kullanıldığı mahalledir. Hak sahiplerinin kıymet bildiği bu mahalle için koruma kararı oluşturulması düşünülmelidir. Bu mahallede iyi korunmuş bir Kurma Ev tespit edilerek, 1939 Erzincan Depremi'ni anlatan ve aktaran bir müzeye dönüştürülmesi, depremi, evleri ve yaşananları anlayabilmek için faydalı olacaktır. Kollektif bir bellek ile anı müzesi oluşturulması fikri halkı sürece katacak bir eylem olacaktır. Korunmasına karar verilen evlerin kullanılması için cephelerine yalıtım yapılarak konforunun artırılması da hak sahiplerinin kullanımına teşvik edecektir. 8 cm ekstrüde polistiren (xps) yalıtım malzemesi ile yalıtım yapılması evlerin konforunu arttıracaktır.

Gülalibey Mahallesi'nin Kurma Evler'in bütünüyle korunduğu ve içinde 1939 Erzincan Depremi ile ilgili bir müze barındıran bir sit alanı olarak değerlendirilmesi üzerine kentin kalkınmasına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Yakın çevrede bakır işlerinin sergilenip satıldığı, Kemaliye halısı, tulum peyniri ve diğer mandıra ürünleri, dut, pestil, tava leblebisi, Cimin üzümü, Kemah cevizi, karakovan balı, dut pekmezi ve yöresel yemek ve yiyeceklerin (Erzincan lokumu, kete, yaprak döner,

evelik dolması) satışı yapılarak şehre gelen yerli ve yabancı turistlerin şehrin ekonomisine katkı vermesi mümkün olacaktır.

Erzincan kent merkezi ile birlikte bir kültür ve doğa rotası tamamlama hedefi olan bir ziyaretçi dünyanın ikinci büyük kanyonu olan Karanlık Kanyon'da base jump ve wingsuit atlayışlarını gerçekleştirdikten sonra, Kemaliye'deki geleneksel evleri ziyaret edebilir, ardından 13. Yy'a ait Sultan Melik Türbesi'ni gezdikten sonra merkezde Kurma Evler Sit Alanını gezip, alışveriş yapıp, ekonomiye katkı sağlayabilir.

Şekil 60. Erzincan merkez ve çevresinde bir kültür ve doğa rotası oluşturan yerler gösterilmektedir

Ardından Terzi Baba Camii, Ergen Dağı gezisinden sonra Eksisu, Girlevik Şelalesi ve en son olarak Cimin üzüm bağlarına giderek Erzincan turunu tamamlayabilir. Tüm bu gezilecek alanlar arasında merkezde yer alarak ve mafsal noktası oluşturacak Kurma Evler kentin 20. yüzyıl tarihi açısından önemli bir kesitini sunacaklardır.

KAYNAKÇA

Ahola T. (1996). Ruotsin Lahjatalot 1940 – 1941, Esimerkki Teollisesta Pientalosta Sosiaalisen Asuntotuotannon Kaytössa, Humanistinen Taidehistorian Laitos, (Fince).

Akşam Gazetesi (28 Kanunuevvel 1939 Perşembe). Baskı No: 7610.

Akşam Gazetesi (29 Kanunuevvel 1939 Cuma). Baskı No: 7611.

Akşam Gazetesi (30 Kanunuevvel 1939 Cumartesi). Baskı No: 7612.

Akşam Gazetesi (31 Kanunuevvel 1939 Cumartesi). Baskı No: 7613.

Akşam Gazetesi (1 Kanunusani 1940 Pazar). Baskı No: 7614.

Akşam Gazetesi (3 Kanunusani 1940 Çarşamba). Baskı No: 7616.

Akşam Gazetesi (5 Kanunusani 1940 Cuma). Baskı No: 7618.

Akşam Gazetesi (11 Kanunusani 1940 Perşembe). Baskı No: 7624.

B.C.A (24.03.1949). Karar sayısı 3/8967. 030_18_01_02_119_23_8

B.C.A (14.06.1940). Karar sayısı 1157/146. 030_01_00_00_121_770_6_1

B.C.A (14.06.1940). Telgraf/Ankara. 030_01_00_00_121_770_6_2

B.C.A (10.06.1940). 030_01_00_00_121_770_6_3

B.C.A (08.06.1940). Kızılay Cemiyeti. No:14721.
030_01_00_00_121_770_6_4

B.C.A (30.05.1940). 030_01_00_00_121_770_6_5

B.C.A (10.06.1940). 030_01_00_00_121_770_6_6

B.C.A (08.06.1940). 030_01_00_00_121_770_6_7

B.C.A (08.06.1940). 030_01_00_00_121_770_6_7/8/9

B.C.A (10.05.1940). 030_01_00_00_121_770_6_10

B.C.A (22.01.1941). Karar:4/412. 030_10_00_00_81_535_6_1/2/3

B.C.A (02.05.1940). 030_01_00_00_117_737_1_11

B.C.A (05.05.1949). Karar Sayısı:3/9237. 030_18_01_02_119_36_18

B.C.A (25.08.1949). Karar Sayısı:3/9793. 030_18_01_02_120_64_14

B.C.A (22.07.1948). Karar:3/8718. 030_18_01_02_117_51_10_1/2

- B.C.A** (23.03.1949). Karar:3/8941. 030_18_01_02_118_108_2
- B.C.A** (22.06.1940). Karar:2/13776. 030_18_01_02_91_60_16_1
- B.C.A** (22.07.1940). Karar:2/14082. 030_18_01_02_92_76_2
- Başgöze A.** (2020). Erzincan’da Mevcut Binaların Bölgesel Afet Risk Dağılımının Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Bozdoğan S.** (2002). Modernizm ve Ulusun İnşası, Metis Yayınları, İstanbul.
- Bayraktar H.** (2014). CBS Ve Sokak Taraması Yöntemleri Kullanılarak Düzce Kaynaşlı İlçesinin Afet Riski Yönünden Yerleşim Durumunun Belirlenmesi Ve Yerel Afet Risk Yönetimi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bulut Ü.** (2017). Cumhuriyet Dönemi Depremlerin Basına Yansıması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, İstanbul.
- Çerçi F.** (2000). Evliya Çelebi’nin Erzincan Yolculuğu, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İslam Tarihi ve Sanat Bölümü, Makale
- Erkman K.** (1945). Meteoroloji, Sismoloji ve Mıknatıs Rasatları: İst. Kandilli Rasathanesi Milli Eğitim Bakanlığı (Sayfa 43-44)
- Gül A.** (1995). Depremlerin Oluşturduğu Kent: Erzincan, Yapı Dergisi, Sayı:196, İstanbul
- Haçin İ.** (2014). 1939 Erzincan Büyük Depremi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas
- Haylı S.** (2017). Erzincan Ovası Köylerinde Hakim Ekonomik Faliyetler, Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Makale
- Kara R.** (2016). Erzincan Adı Üzerine. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (ERZSOSDER) IX– II: 25 -38[2016]
- Kemali A.** (1932). Erzincan. Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Koyunoğlu H.** (1977). Erzincan’da Deprem Sonu Yapılan EVlerin İnşaat Sistemleri Hakkında Açıklamalar, Mimarlık Dergisi, Sayı 153, Syf. 21-23, Ankara.
- Nishi K.** Japon Tarzı Modern Ailelerin ve Konutların Geçişi, Hiroşima Sonrası, Kapsamlı Araştırma Projesi (Japonca Makale’den Çeviri Alındı).

- Orhan F.** (2019). Depremlerin Şehir ve Mesken Mimarisine Olan Etkilerine Coğrafi Bir Bakış:1939 Erzincan Depremi Örneği. Atatürk Üni. Sosyal Bil. Enst. Dergisi. (23-1:339-364)
- Polat E.** (2008). Modern Mimarlık Miras Kavramı: Tanım ve Kapsam, YTÜ Mimarlık Fakültesi, E-Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, İstanbul
- Sertel S.** (2016). Bingöl’de Meydana Gelen Afetler ve Alınan Tedbirler, Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, Issue 11
- Sezer L.İ.** (2008). Karlıova (Bingöl) Yöresinin Depremselliği, Ege Coğrafya Dergisi, 17/1-2, 35 – 50, İzmir
- Tarih Vakfı.** (1998). 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Bilanço’98 Yazı Dizisi, Ankara
- Taşcı K. Altın. K. Kaymakçı. S.** (2019). Uluslararası Erzincan Tarihi Sempozyumu 26-28 Eylül 2019 Erzincan Bildirgeleri Kitabı ; Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
- TMMOB Mak. Müh. Odası** 1900 Sonrası Türkiyedeki Depremler
- T.B.M.M. Tutanak Dergisi** (06.07.1949 Salı). Dönem:8. Cilt:12. Toplantı:2. Birleşim:83
- T.B.M.M. Tutanak Dergisi** (03.01.1951 Çarşamba). Dönem:9. Cilt:4. Toplantı:1. Birleşim:25
- Türkiye Nüfus Sayımı** (1935). Genel Nüfus Sayımı, Ulus Basım Evi, Ankara
- Ulus Gazetesi** (28 Birincikanun 1939 Perşembe). Baskı No: 3941.
- Ulus Gazetesi** (30 Birincikanun 1939 Cumartesi). Baskı No: 3943.
- Ulus Gazetesi** (31 Birincikanun 1939 Pazar). Baskı No: 3944.
- Ulus Gazetesi** (02 İkincikanun 1940 Perşembe). Baskı No: 3946.
- Ulus Gazetesi** (07 İkincikanun 1940 Salı). Baskı No: 3951.
- Ulus Gazetesi** (09 İkincikanun 1940 Perşembe). Baskı No: 3953.
- Üzen İ.** (2014). 1942 ve 1943 Erbaa Depremleri, Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Sayı:40, S:77 – 93.
- Vakit Gazetesi** (30 Birincikanun 1939 Cumartesi). Yıl:22/Sayı:7893.
- Vakit Gazetesi** (11 İkincikanun 1940 Perşembe). Yıl:23/Sayı:7904.
- Vakit Gazetesi** (16 Ağustos 1949 Salı). Yıl:32/Sayı:7923.
- Yılmaz A.** (2013). Depreme Bağlı Yeri Değiştirilen Bir Şehir: Tokat Erbaa, Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi, Cilt:6, Sayı:24

İNTERNET BAĞLANTILARI

Url-1 < <http://www.erzincan.gov.tr/tarihce> >, erişim tarihi 03.11.2020.

Url-2 < <https://erzincan.ktb.gov.tr/TR-57382/tarihce.html> >, erişim tarihi 03.11.2020.

Url-3 < <https://mimoza.marmara.edu.tr/~avni/ERZiNCAN/erzincantarihce.htm>>, erişim tarihi 03.11.2020.

Url-4 < <https://www.erzincan.bel.tr/belediyeyazilari/9/TAR%C4%B0H%C3%87E> >, erişim tarihi 03.11.2020.

Url-5 < <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/> >, erişim tarihi 14.11.2020.

Url-6 < <https://hasartespit.csb.gov.tr/#!/> >, erişim tarihi 14.11.2020.

Url-7 < <https://erzincan.csb.gov.tr/1939-erzincan-depremi-haber-16203> >, erişim tarihi 12.12.2020.

Url-8 < <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53671515> >, erişim tarihi 13.12.2020.

Url-9 < <https://artsandculture.google.com/entity/k%C4%B1%C5%9F-sava%C5%9F%C4%B1/m085w4?hl=tr> >, erişim tarihi 13.12.2020.

Url-10 < <http://www.erzincan.gov.tr/cografi-yapisi> >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-11 < <https://www.erzincan.bel.tr/belediyeyazilari/8/CO%C4%9ERAFYA> >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-12 < <https://www.pavelhache.com/adolf-loos-models-of-architects-9-iconic-houses-on-the-road-to-raumplan/> >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-13 < <https://adolfloos.cz/en/villa-muller> >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-14 < <https://xxi.com.tr/i/bir-kultur-elestirisi-adolf-loos-mimarlik-uzerine> >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-15 < <https://yapidergisi.com/viyanada-dar-gelirli-aileler-icin-bahceli-ev-politikalari/> >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-16 < http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0633313001536913605.pdf >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-17 < http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0034808001536912096.pdf >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-18 < http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0621998001587380717.pdf >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-19 < http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0066198001536912401.pdf >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-20 < http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0033791001536913477.pdf >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-21 < http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0294537001587380802.pdf >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-22 < http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0592931001536912260.pdf >, erişim tarihi 28.12.2020.

Url-23 < <https://zurafaahsap.com/kereste> >, erişim tarihi 23.01.2021.

Url-24 < <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-51244459> >, erişim tarihi 24.12.2020.

Url-25 < <https://www.afad.gov.tr/izmir-seferihisar-depremi-duyuru-80-20112020---1730> >, erişim tarihi 24.12.2020.

EKLER

Şekil 61. Atatürk Mahallesi Fonksiyon

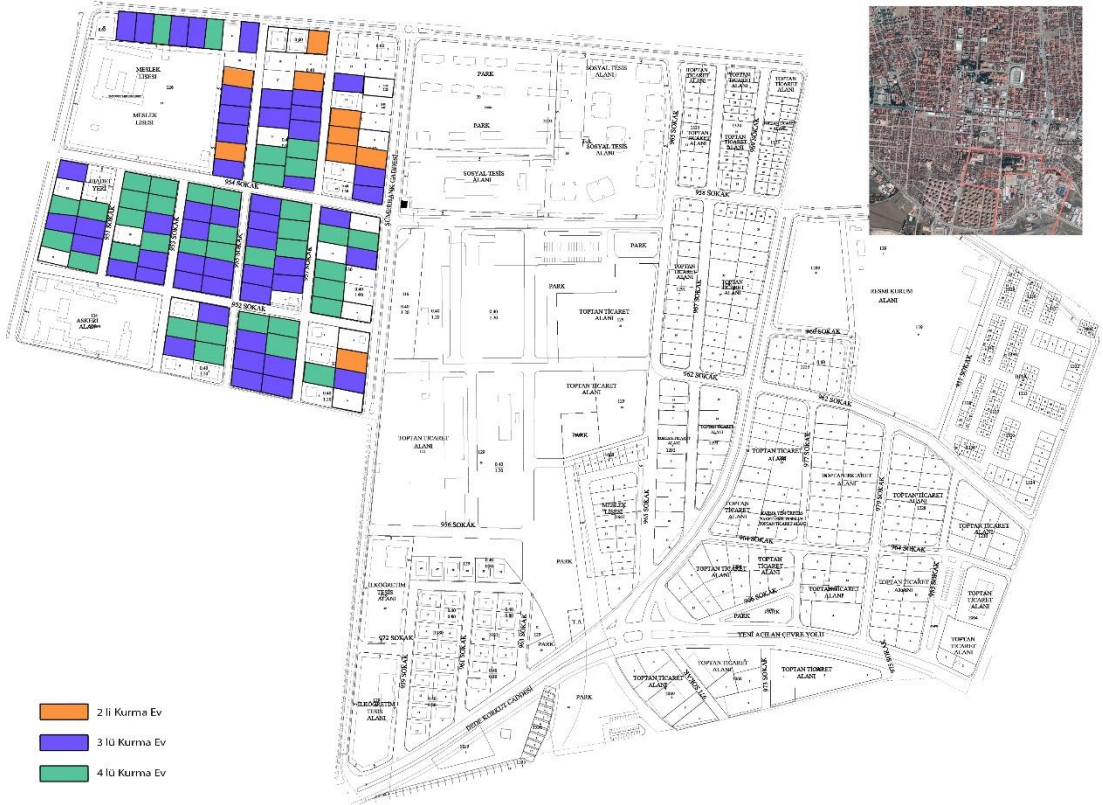

Şekil 62. Atatürk Mahallesi Zon

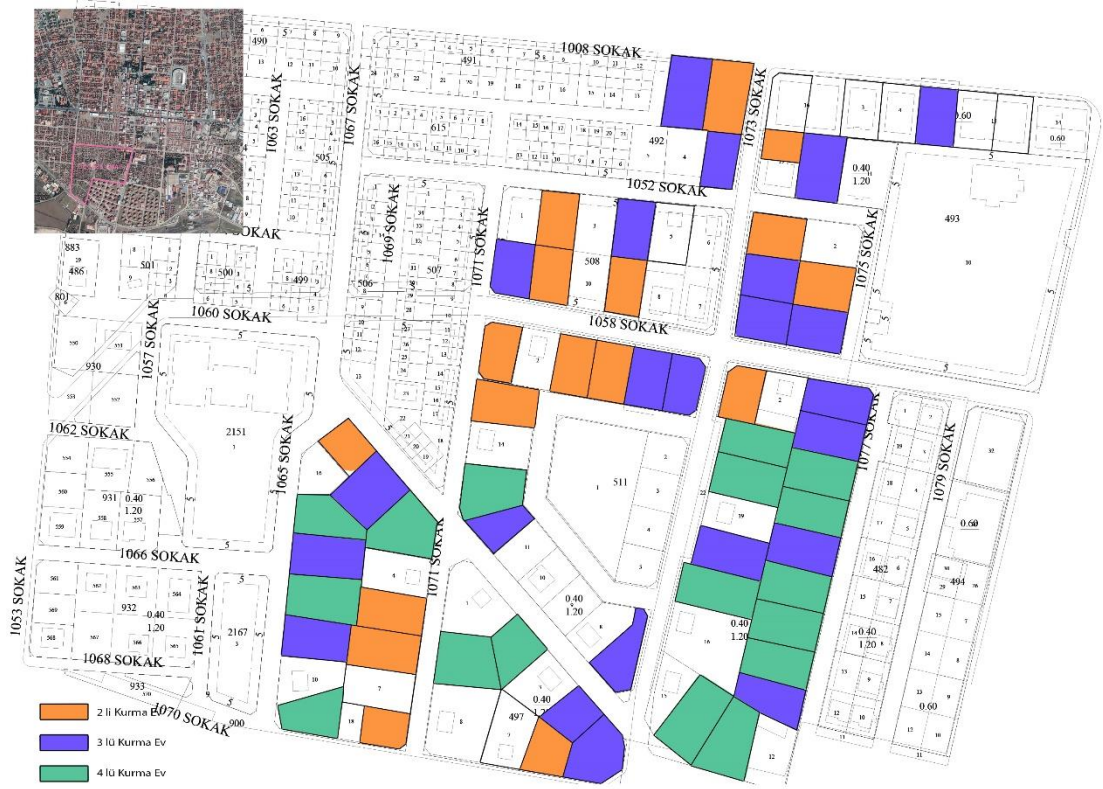
Şekil 65. Gülabey Mahallesi Fonksiyon

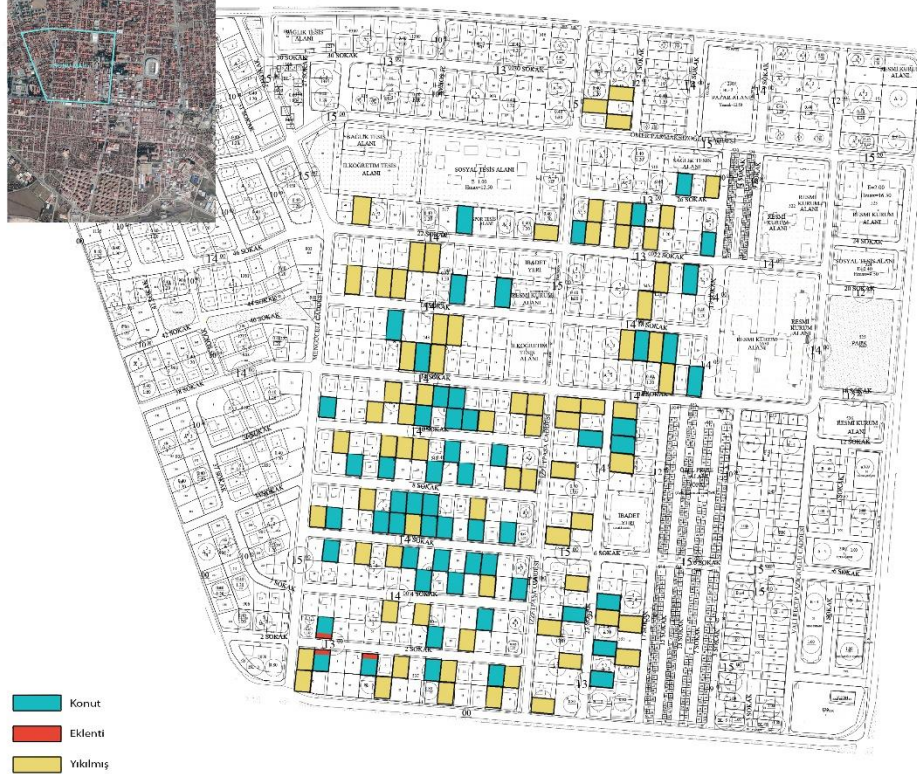
Şekil 29. Gülabey Mahallesi Zon

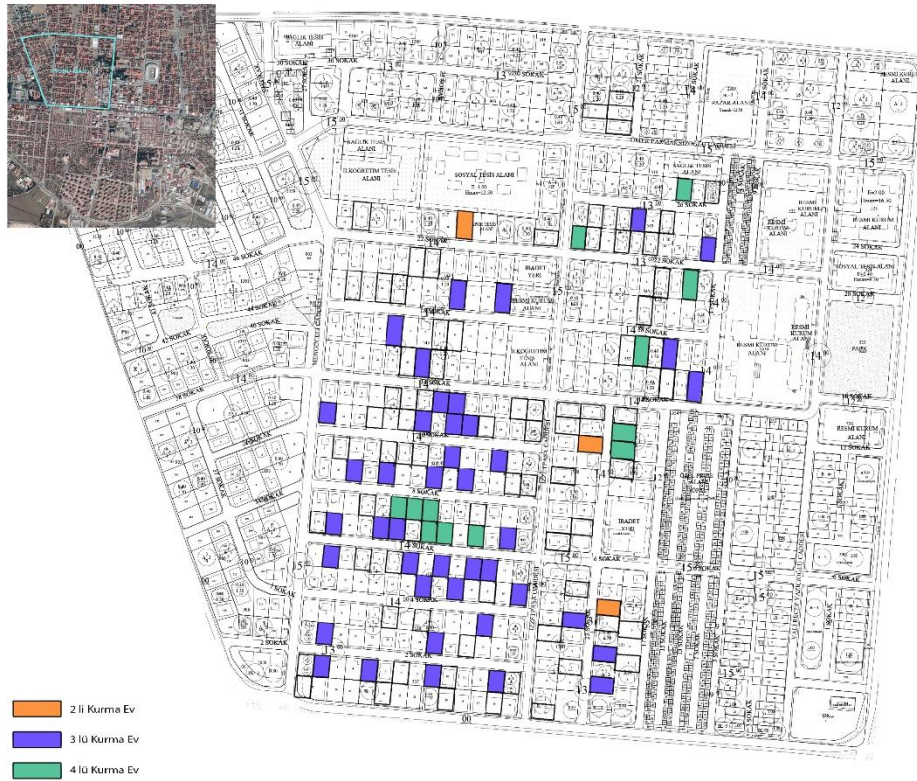
Şekil 67. Hocabey Mahallesi Fonksiyon

Şekil 68. Hocabey Mahallesi Zon

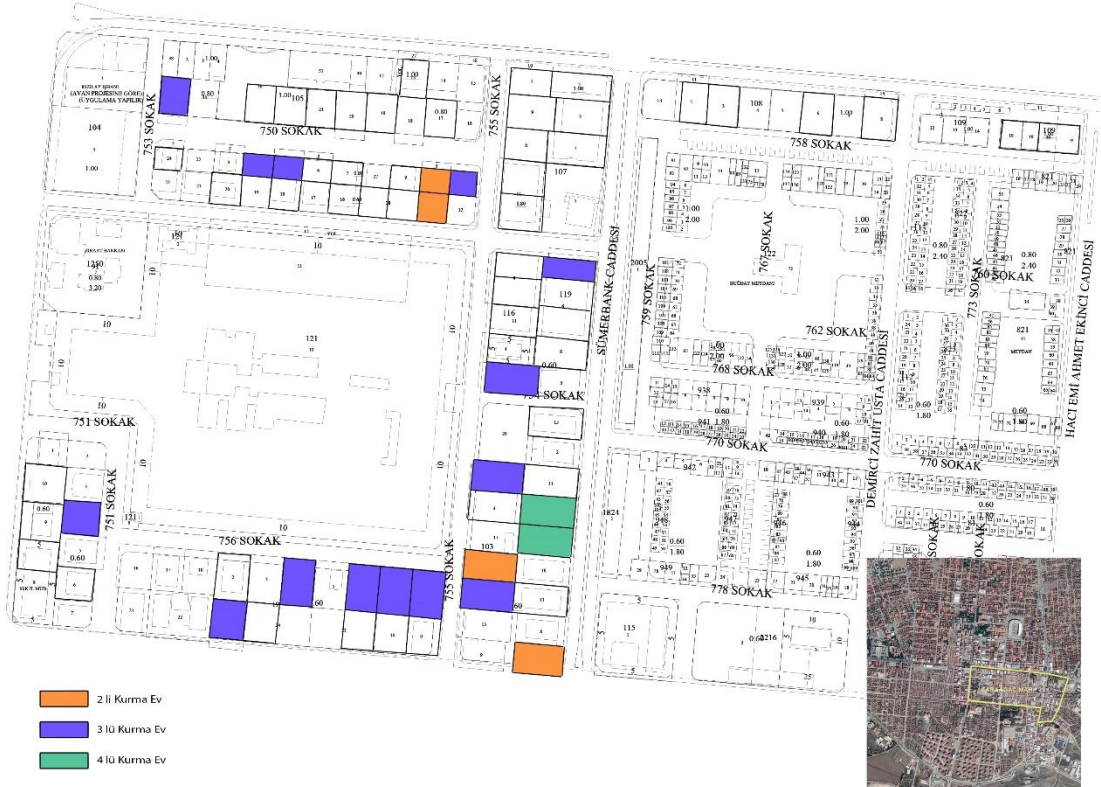
Şekil 69. İnönü Mahallesi Fonksiyon

Şekil 30. İnönü Mahallesi Zon

Şekil 71. Karaağaç Mahallesi Fonksiyon

Şekil 72. Karaağaç Mahallesi Zon

Şekil 73. Kızılay Mahallesi Fonksiyon

Şekil 74. Kızılay Mahallesi Zon

- Konut
- Ticari
- Eklenti
- Yıkılmış

Şekil 75. Yeni Mahalle Fonksiyon

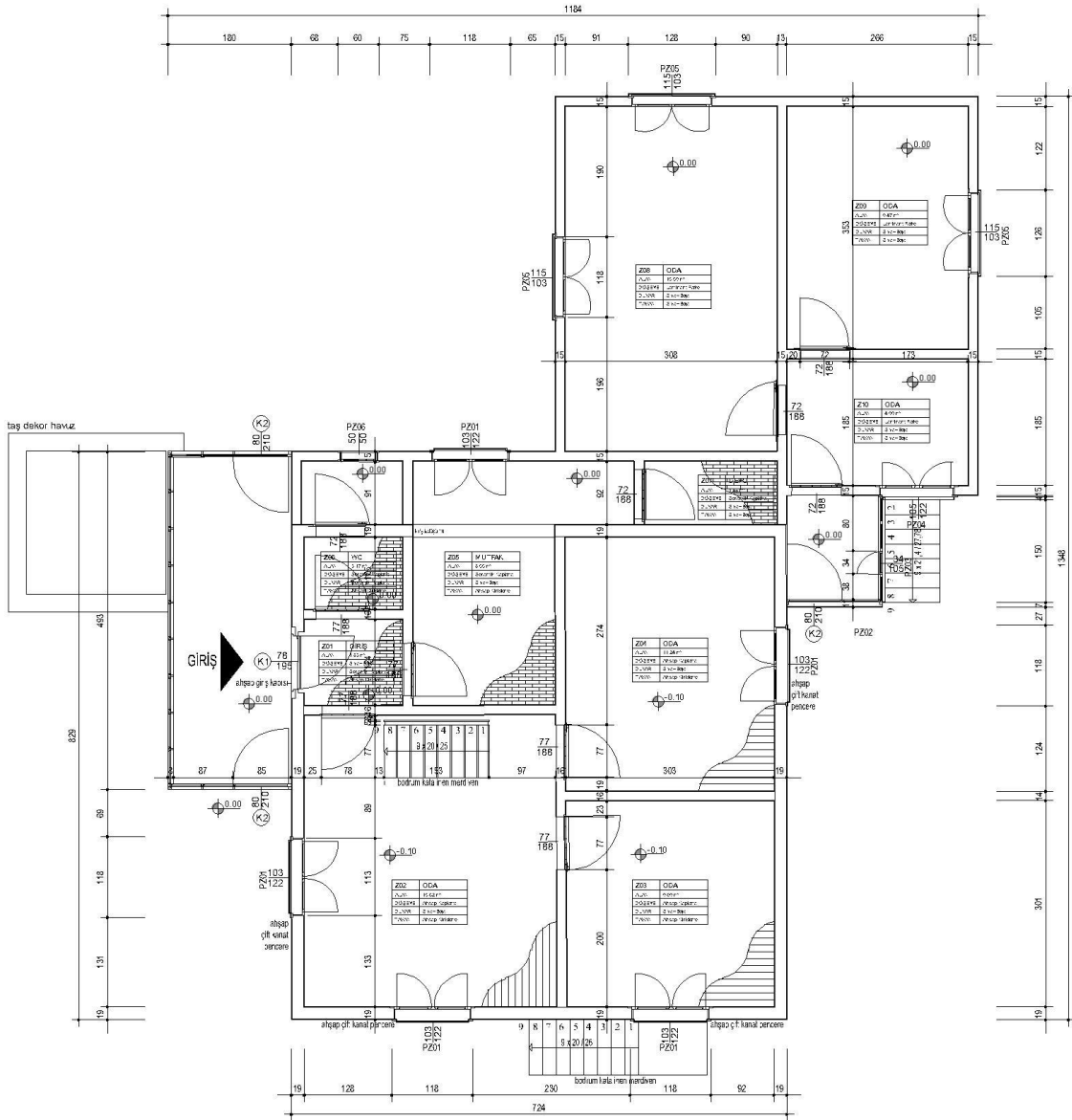
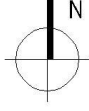

- 2 li Kurma Ev
- 3 lü Kurma Ev
- 4 lü Kurma Ev

Şekil 76. Yeni Mahalle Zon

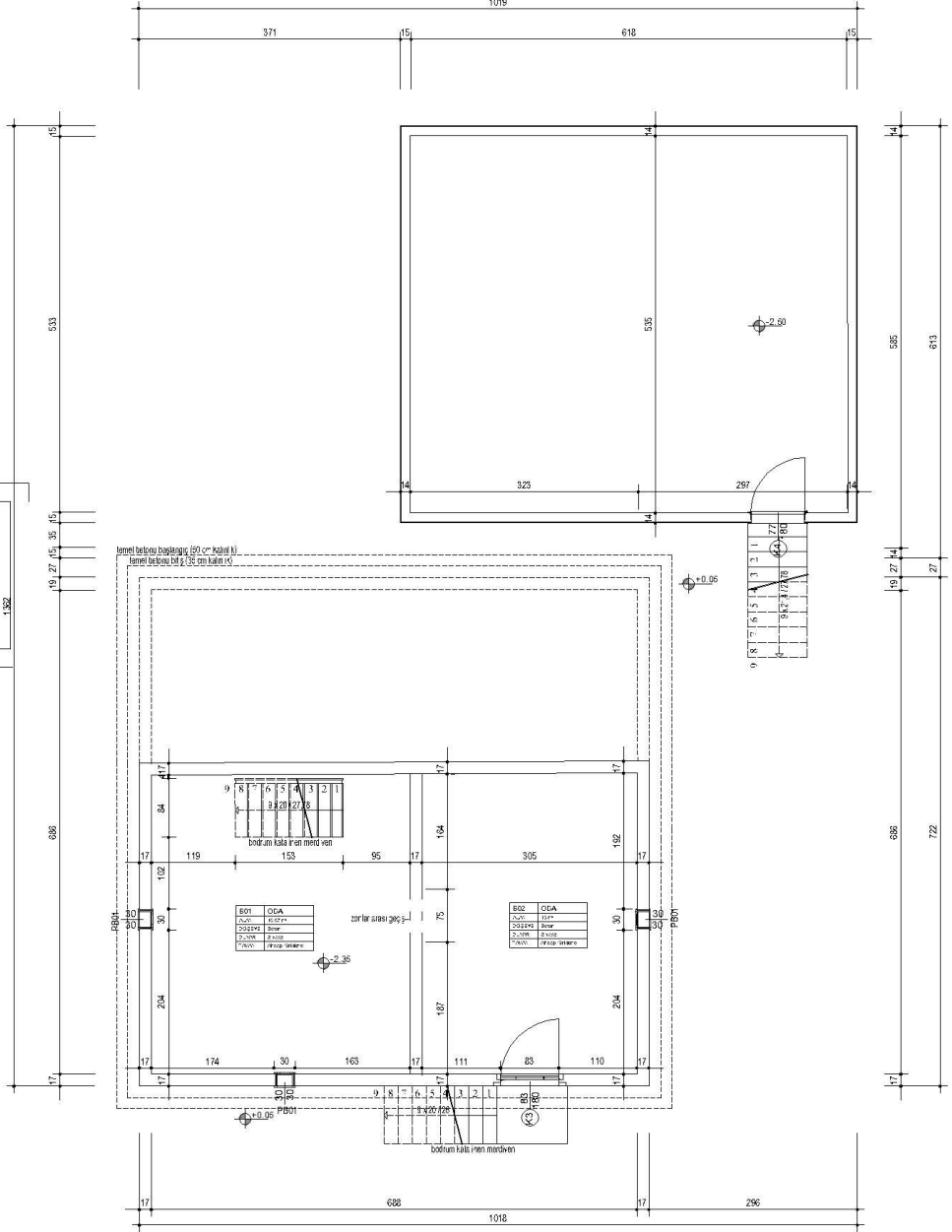
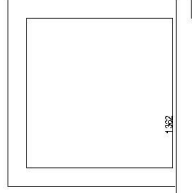
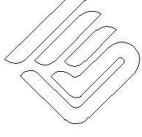

Şekil 77. Çarşı Mahallesi Fonksiyon

±0.00

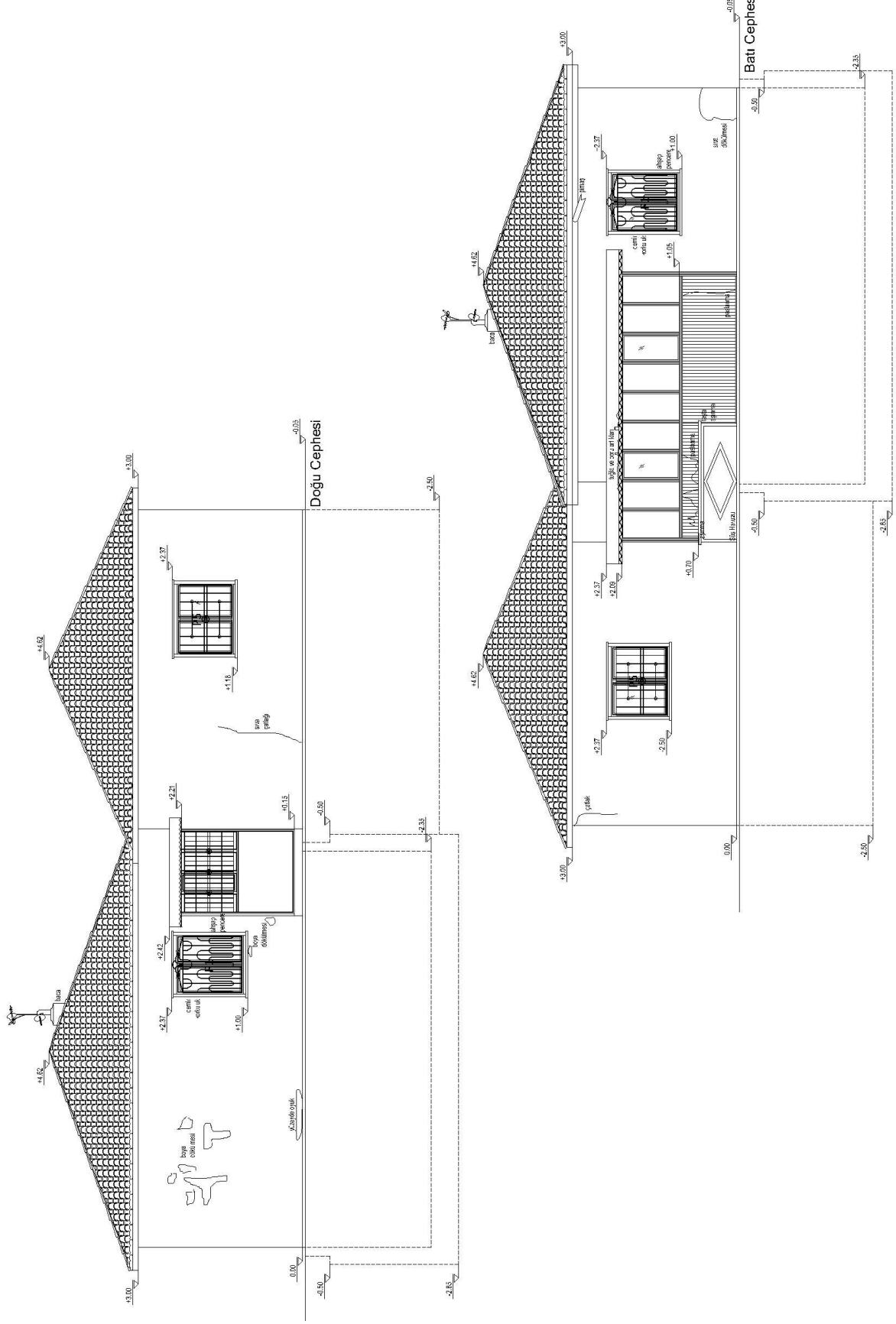
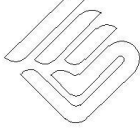
İnönü Mahallesi / 8. Sokak

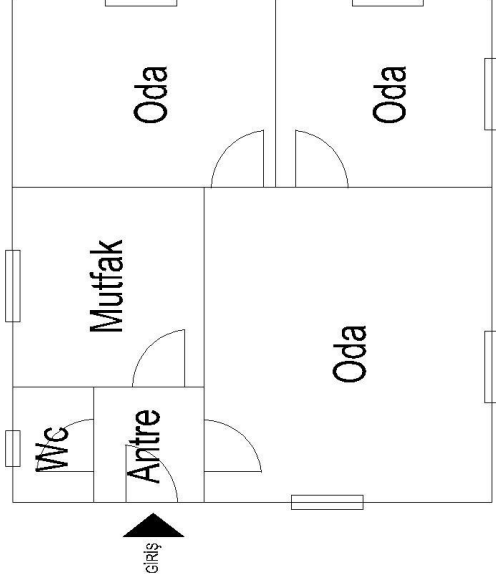
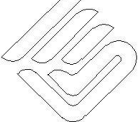

E01	ÖZGA
Ø150	150*
Ø150	150*
Ø150	150*
Ø150	150*
Ø150	150*

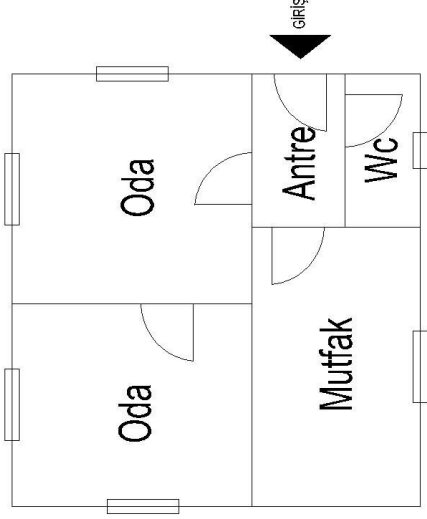
E02	ÖZGA
Ø150	150*
Ø150	150*
Ø150	150*
Ø150	150*
Ø150	150*

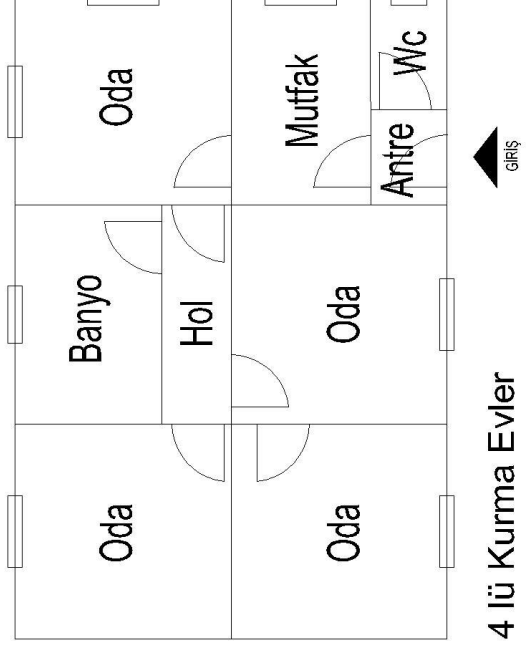

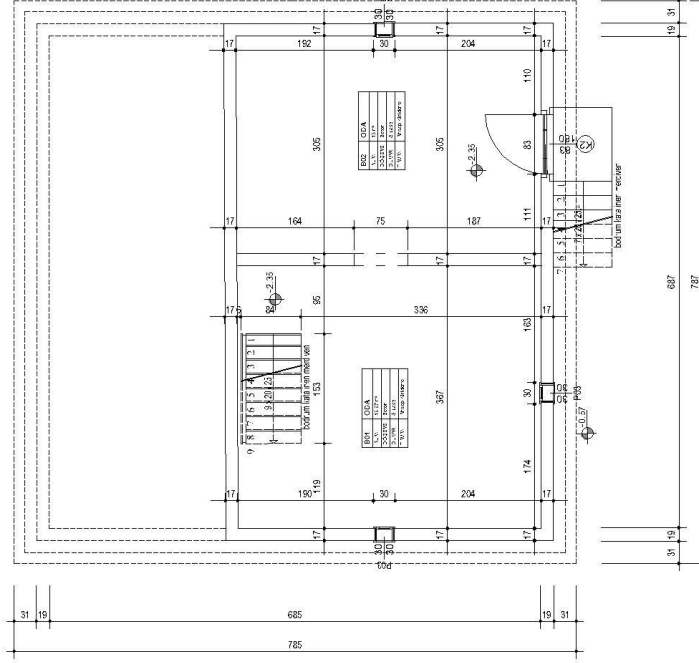
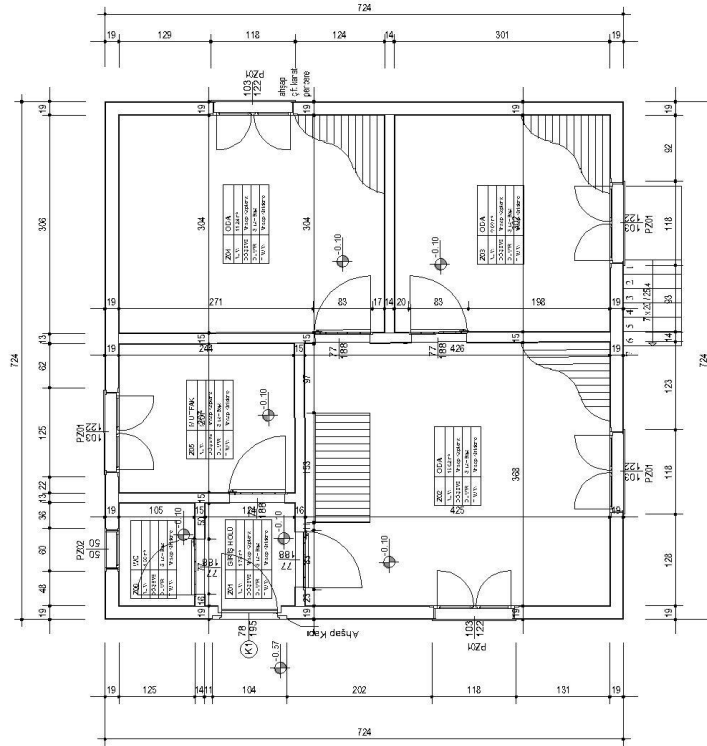
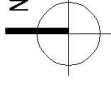
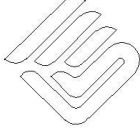
3 lü Kurma Evler

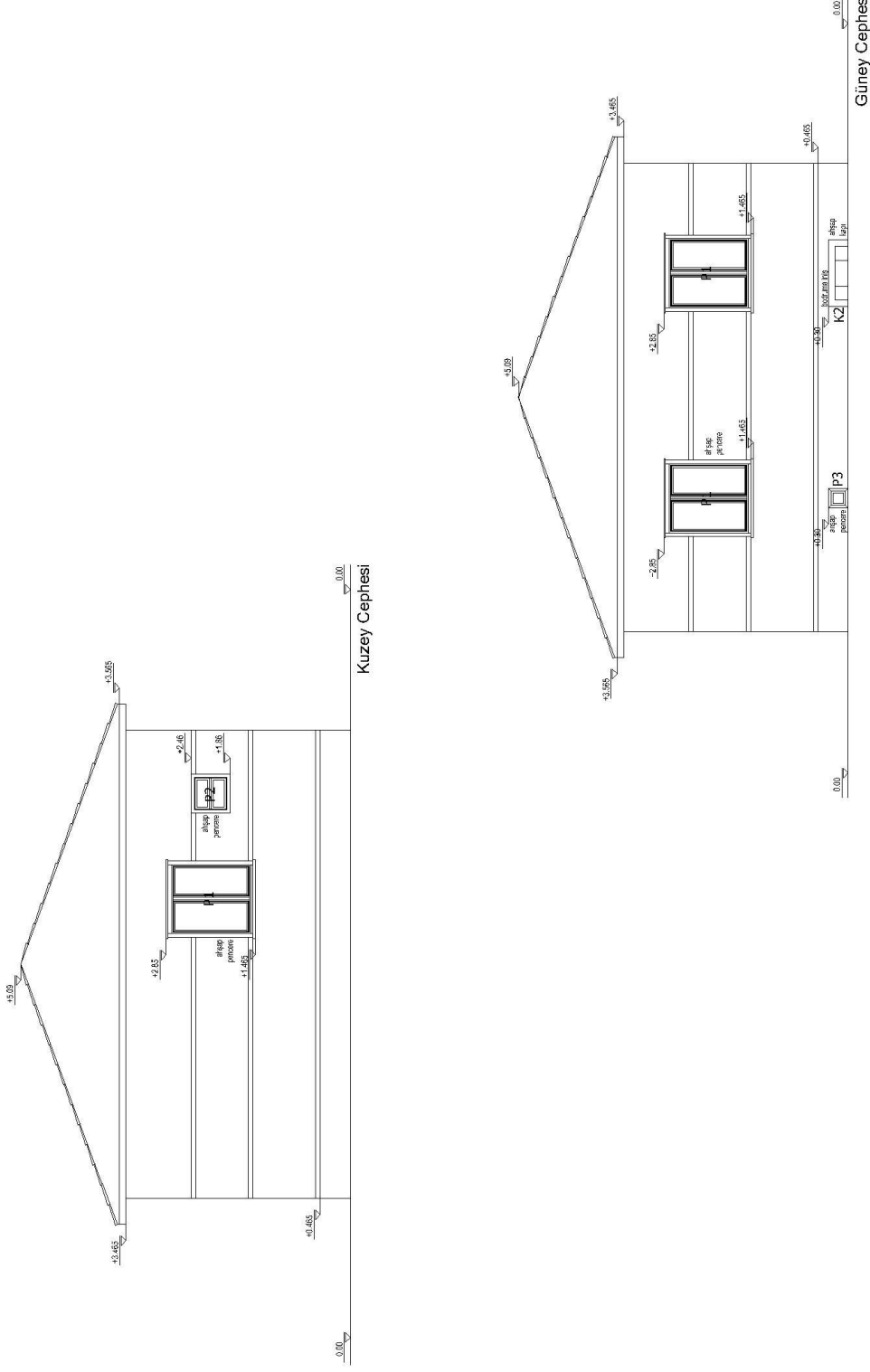

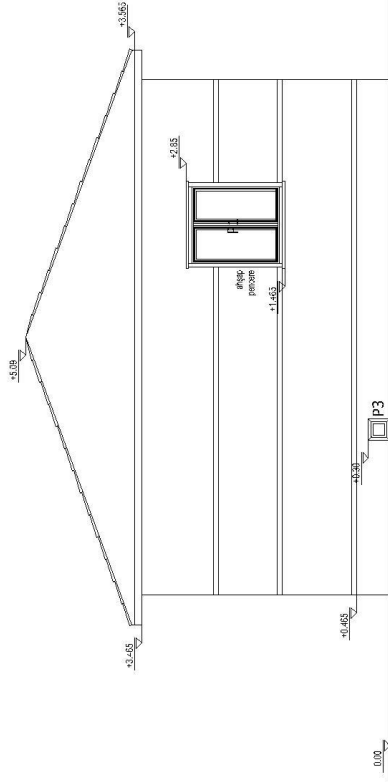
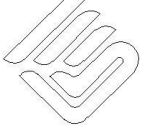
2 lü Kurma Evler

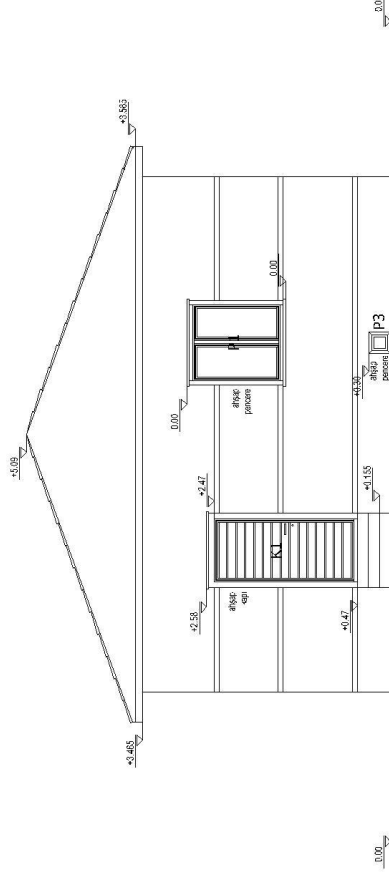
4 lü Kurma Evler

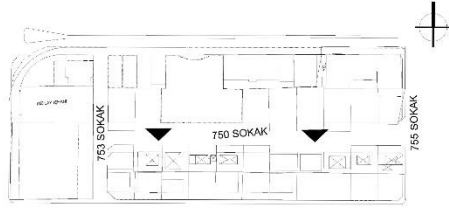
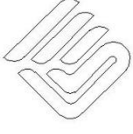

Doğu Cephesi

Batı Cephesi

ERZİNCAN İLİ, MERKEZ İLÇESİ, KARAAĞAÇ MAHALLESİ'NDE; KURMA EVLER VE YENİ BİNALARIN BULUNDUĞU 750. SOKAK'TA, GÜNEY CEPHEDE SİLÜET ÇALIŞMASI YAPILMIŞTIR. KARAAĞAÇ MAHALLESİ, ERZİNCAN DÖRTYOL MERKEZDE YANİ TİCARİ SAHA İÇERİSİNDE BULUNMAKTADIR. AMAÇ, MEVCUT DURUMU TEZ KAPSAMINDA BELGELEMektİR. YIKILMAMIŞ KURMA EVLERİN ARSA PAYLARI İÇİNDEKİ DURUMLARI, PEYZAJI VE YENİ BİNALAR ARASINDAKİ İLİŞKİLERİ GÖRÜLEBİLİR.

750. SOKAK MEVCUT DURUM 1/200 ÖLÇEK

